II

(Säädökset, joita ei tarvitse julkaista)

KOMISSIO

KOMISSION PÄÄTÖS,

tehty 14 päivänä lokakuuta 1998,

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 85 artiklan mukaisesta menettelystä

(Asia IV/F-3/33.708 — British Sugar plc, asia IV/F-3/33.709 — Tate & Lyle plc, asia IV/F-3/33.710 — Napier Brown & Company Ltd, asia IV/F-3/33.711 — James Budgett Sugars Ltd)

(tiedoksiannettu numerolla K(1998) 3061)

(Ainoastaan englanninkielinen teksti on todistusvoimainen)

(1999/210/EY)

SISÄLLYSLUETTELO

		Kappaleet
I	**JOHDANTO JA MENETTELY**	1)–2)
II	**TOSIASIAT**	3)–58)
	A. TUOTE	3)
	B. SOKERIALAN YHTEINEN MARKKINAJÄRJESTELY	4)–7)
	C. OSAPUOLET JA NIIDEN MARKKINA–ASEMA YHDISTYNEESSÄ KUNINGASKUNNASSA JA ERITYISESTI ISOSSA-BRITANNIASSA	8)–13)
	1. ***Sokerintuottajat Yhdistyneessä kuningaskunnassa***	8)–9)
	1.1 British Sugar	8)
	1.2 Tate & Lyle	9)
	2. ***Sokerikauppiaat***	10)–13)
	2.1 Napier Brown	12)
	2.2 James Budgett	13)

Kappaleet

D. SOKERIN TUOTANTO JA TARJONTA YHDISTYNEESSÄ KUNINGASKUNNASSA JA ERITYISESTI ISOSSA-BRITANNIASSA ..... 14)–21)

1. ***Markkinaosuudet*** ..... 14)–15)

2. ***Sokerin tuonti muista jäsenvaltioista Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja erityisesti Isoon-Britanniaan*** ..... 16)–21)

E. BRITISH SUGARIN, TATE & LYLEN, NAPIER BROWNIN JA JAMES BUDGETTIN KILPAILUASEMAT ..... 22)–23)

F. KILPAILUSÄÄNTÖJEN RIKKOMISEEN JOHTANEET SEIKAT ..... 24)–57)

1. ***Taustaa*** ..... 24)–28)

2. ***Kilpailunvastainen menettely*** ..... 29)–57)

2.1 Yhteenveto ..... 29)

2.2 Yksityiskohtainen esittely ..... 30)–57)

2.2.1 Teollisuuskäyttöön tarkoitetun sokerin hinnoittelu, erityisesti matriisi ..... 37)–45)

2.2.2 Vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hinnoittelu ..... 46)–48)

2.2.3 Sokerin hinnoittelutietojen saatavuus ja arvo ..... 49)

2.2.4 Kokouksia koskevia lisäselostuksia ..... 50)–51)

2.2.5 Osapuolten näkemys markkinatilanteesta tarkastelujakson aikana . 52)–56)

2.2.6 Virallisten hintojen korotusten ja British Sugarin hintojen korotusten välinen ero ..... 57)

G. YHDISTYNEEN KUNINGASKUNNAN KILPAILUVIRASTON ALOITTAMA RINNAKKAISMENETTELY ..... 58)

III **OIKEUDELLINEN ARVIOINTI** ..... 59)–184)

A. MERKITYKSELLISTEN MARKKINOIDEN MÄÄRITELMÄ ..... 59)–65)

1. ***Merkitykselliset tuotemarkkinat*** ..... 59)

2. ***Merkitykselliset maantieteelliset markkinat*** ..... 60)–65)

B. YRITYSTEN VÄLINEN SOPIMUS JA/TAI YHDENMUKAISTETTU MENETTELYTAPA, JONKA TARKOITUKSENA TAI SEURAUKSENA ON HUOMATTAVA KILPAILUN RAJOITTAMINEN ..... 66)–154)

1. ***Komission arvio*** ..... 66)–78)

1.1 Yritysten välinen sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa ..... 66)–71)

1.2 Kilpailun merkittävä rajoittaminen toimenpiteiden tarkoituksena tai seurauksena ..... 72)–77)

1.2.1 Hinnoittelun yhteensovittaminen ..... 72)–76)

1.2.2 Merkityksellisyys ..... 77)

1.3 Päätelmä ..... 78)

2. ***Osapuolten perustelut ja komission vastaukset*** ..... 79)–154)

2.1 Ei sopimusta, ei yhdenmukaistettua menettelytapaa, British Sugarin hintajohtajuus ..... 79)–97)

2.1.1 British Sugarin perustelut ..... 79)–81)

2.1.2 Tate & Lylen perustelut ..... 82)–83)

2.1.3 Napier Brownin perustelut ..... 84)

2.1.4 James Budgettin perustelut ..... 85)

Kappaleet

2.1.5 Komission vastaukset ..... 86)–97)

a) British Sugarin hintajohtajuus ..... 86)–88)

b) Sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa ..... 89)–97)

aa) Kokousten merkitys ..... 90)

bb) British Sugarin ja Tate & Lylen välinen sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa ..... 91)–92)

cc) British Sugarin, Tate & Lylen, Napier Brownin ja James Budgettin välinen sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa ..... 93)–94)

dd) Yhdenmukaistettu menettelytapa, jonka todellisista vaikutuksista ei ole todisteita ..... 95)–97)

2.2 Sokerimarkkinoiden avoimuus, etukäteen saadut luottamukselliset tiedot, kokouksissa annettujen hintatietojen arvo, kokousten merkitys ja niiden kilpailunvastainen vaikutus markkinoihin ..... 98)–123)

2.2.1 British Sugarin perustelut ..... 98)–108)

a) Teollinen sokeri ..... 100)–102)

b) Vähittäismyyntiin tarkoiettu sokeri ..... 103)–108)

2.2.2 Tate & Lylen perustelut ..... 109)–113)

2.2.3 Napier Brownin perustelut ..... 114)

2.2.4 James Budgettin perustelut ..... 115)

2.2.5 Komission vastaukset ..... 116)–123)

a) Sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan vaikutusten merkitys ..... 116)–119)

b) Sokerimarkkinoiden avoimuus, etukäteen saadut luottamukselliset tiedot, kokouksissa annettujen hintatietojen arvo ja kokousten merkitys ..... 120)–122)

c) Päätelmät ..... 123)

2.3 Kokousten väitetyt tavoitteet, erityisesti sitoumukset ..... 124)–154)

2.3.1 British Sugarin perustelut ..... 124)–130)

a) Sitoumukset ..... 126)–129)

b) Kokousten muut tavoitteet ..... 130)

2.3.2 Tate & Lylen perustelut ..... 131)

2.3.3 Napier Brownin perustelut ..... 132)

2.3.4 James Budgettin perustelut ..... 133)

2.3.5 Komission vastaukset ..... 134)–154)

a) Sitoumukset ..... 135)–152)

aa) Kokousten osanottajat ..... 141)

bb) Tapahtumien aikajärjestys ..... 142)–143)

cc) Kokouksissa käsitellyt aiheet ..... 144)–148)

dd) Kilpailulainsäädännön seurantaohjelman merkitys ..... 149)–151)

ee) Vaihtoehtoiset menetelmät sitoumusten noudattamiseksi ja noudattamisen tarkkailemiseksi ..... 152)

b) Muut selitykset kokousten tarkoituksista ..... 153)

c) Päätelmät ..... 154)

Kappaleet

C. MERKITTÄVÄ VAIKUTUS JÄSENVALTIOIDEN VÄLISEEN KAUPPAAN ..... 155)–183)

1. ***Komission arvio asiasta*** ..... 155)–168)

1.1 Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan sanamuoto ja yhteisöjen tuomioistuimen asettamat normit ..... 155)–158)

1.2 Tarkasteltavana olevan asian arviointi ..... 159)–168)

1.2.1 Teollisuuskäyttöön tarkoitettu sokeri ..... 163)–166)

1.2.2 Vähittäismyyntiin tarkoitettu sokeri ..... 167)–168)

2. ***Osapuolten perustelut*** ..... 169)–171)

2.1 British Sugar ..... 169)–171)

2.2 Tate & Lyle ..... 172)

2.3 Napier Brown ..... 173)

2.4 James Budgett ..... 174)–175)

3. ***Komission vastaukset*** ..... 176)–183)

D. 85 ARTIKLAN 3 KOHTA ..... 184)

IV **ASETUKSEN N:O 26 SOVELTUMATTOMUUS** ..... 185)–188)

V **ASETUKSEN N:O 17 3 ARTIKLA** ..... 189)

VI **ASETUKSEN N:O 17 15 ARTIKLAN 2 KOHTA** ..... 190)–217)

A. TAHALLISUUS ..... 191)–192)

B. RIKKOMISEN VAKAVUUS ..... 193)–198)

C. RIKKOMISEN KESTO ..... 199)–202)

D. RASKAUTTAVAT JA LIEVENTÄVÄT SEIKAT ..... 203)–210)

1. ***Sokerimarkkinoiden yhteinen järjestely*** ..... 203)–205)

2. ***British Sugar*** ..... 206)–210)

E. KOMISSION TIEDONANTO SAKKOJEN MÄÄRÄÄMÄTTÄ JÄTTÄMISESTÄ TAI LIEVENTÄMISESTÄ KARTELLEJA KOSKEVISSA ASIOISSA ..... 211)–217)

1. ***Kaikki neljä osapuolta*** ..... 212)–213)

2. ***Erityisesti Tate & Lyle*** ..... 214)–217)

KOMISSION PÄÄTÖS

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen,

ottaa huomioon 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 ([1]), joka on perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna Itävallan, Suomen ja Ruotsin liittymisasiakirjalla, ja erityisesti sen 15 artiklan 2 kohdan,

ottaa huomioon 4 päivänä toukokuuta 1992 tehdyn komission päätöksen menettelyn aloittamisesta tarkasteltavana olevan asian osalta,

on antanut asianomaisille yrityksille tilaisuuden tulla kuulluksi väitteistä, jotka komissio on esittänyt niitä vastaan neuvoston asetuksen N:o 17 19 artiklan 1 kohdan nojalla sekä neuvoston asetuksen N:o 17 19 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetyistä kuulemisista 25 päivänä heinäkuuta 1962 annetun komission asetuksen N:o 99/63/ETY ([2]) mukaisesti,

on kuullut kilpailunrajoituksia ja määräävää markkina-asemaa käsittelevää neuvoa-antavaa komiteaa,

sekä katsoo seuraavaa:

I JOHDANTO JA MENETTELY

1) Tämä päätös koskee kahden Isossa-Britanniassa toimivan sokerinvalmistajan, British Sugar plc:n (jäljempänä 'British Sugar' ([3])) ja Tate & Lyle plc:n (jäljempänä ' Tate & Lyle' ([4])), sekä kahden sokerikauppaa harjoittavan yhtiön, Napier Brown & Company Ltd:n (jäljempänä 'Napier Brown') ja James Budgett Sugars Ltd:n (jäljempänä 'James Budgett'), teollisen valkoisen kidesokerin hinnoittelupolitiikan yhteensovittamista Isossa-Britanniassa. Päätös koskee myös näiden kahden sokerinvalmistajan hinnoittelupolitiikan yhteensovittamista vähittäismyyntiin tarkoitetun valkoisen kidesokerin osalta Isossa-Britanniassa. Jakso, jona rikkominen tapahtui (jäljempänä 'tarkastelujakso'), on 20.6.1986–2.7.1990 välinen aika British Sugarin ja Tate & Lylen osalta, sekä loppuvuoden 1986 ja 2 päivän heinäkuuta 1990 välinen aika Napier Brownin ja James Budgettin osalta.

2) Komission tässä asiassa aloittaman menettelyn sekä Ison-Britannian kilpailuviraston (UK Office of Fair Trading, OFT) ([5]) rinnakkaisen menettelyn lähtökohtana on kaksi rikkomiset paljastavaa kirjettä, jotka Tate & Lyle lähetti OFT:lle 16 päivänä heinäkuuta 1990 ja 29 päivänä elokuuta 1990. Komissio aloitti 4 päivänä toukokuuta 1992 menettelyn edellä mainittuja neljää osapuolta ja muitakin eurooppalaisia sokerintuottajia vastaan ja lähetti kullekin niistä väitetiedoksiannon 12 päivänä kesäkuuta 1992. Alkuperäinen väitetiedoksianto koski useita Yhdistyneessä kuningaskunnassa käytävään sokerikauppaan liittyviä tapauksia, joihin liittyi kilpailunvastaisia menettelytapoja ja jotka rikkoivat perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa ja 86 artiklaa. Otettuaan huomioon osapuolten kirjalliset vastaukset alkuperäiseen väitetiedoksiantoon ja suullisessa käsittelyssä annetut lausunnot komissio päätti muuttaa menettelyn kulkua ja keskittyä rikkomiseen, jonka tueksi voitiin koota riittävästi Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä vaadittavaa todistusaineistoa. Tämän vuoksi laadittiin alkuperäisen korvaava tarkistettu väitetiedoksianto, joka lähetettiin osapuolille 18 päivänä elokuuta 1995. Tässä päätöksessä otetaan huomioon osapuolten kirjalliset vastaukset tarkistettuun väitetiedoksiantoon sekä suullisessa käsittelyssä 18 ja 19 päivänä huhtikuuta 1996 ja sen jälkeen annetut lausunnot, samoin kuin osapuolten vastaukset alkuperäiseen väitetiedoksiantoon ja sitä seuranneessa suullisessa käsittelyssä annetut lausunnot, jos ne ovat merkityksellisiä tarkistetussa väitetiedoksiannossa esitettyjen väitteiden kannalta.

II TOSIASIAT

A. TUOTE

3) Menettelyn kohteena oleva tuote on valkoinen kidesokeri.

Sokeria tuotetaan sokerijuurikkaasta tai -ruo'osta. Etelä-Espanjassa sijaitsevaa hyvin pientä aluetta ja Ranskan merentakaisia departementteja lukuun ottamatta sokeriruokoa ei kasvateta yhteisön alueella. Tätä päätöstä ([6]) varten voidaan erottaa kolme eri sokerilaatua: valkoinen kidesokeri, nestemäinen sokeri ja erikoissokerit.

Valkoinen kidesokeri, jota usein kutsutaan yksinkertaisesti "valkoiseksi sokeriksi", on sokerijuurikkaan tai -ruo'on jalostuksesta saatava lopputuote. Yhteisön asetuksissa yksilöidään eri sokerilaatuja ([7]). Vakiolaatuna on EC II -sokeri. Suurin osa koko yhteisön, ja erityisesti Yhdistyneen kuningaskunnan ja Ison-Britannian tuotannosta ja kulutuk-

sesta ([8]) kohdistuu valkoiseen kidesokeriin. Sitä myydään teollisuudelle (jäljempänä 'teollinen sokeri') ja vähittäismyyntiin (jäljempänä 'vähittäismyyntiin tarkoitettu sokeri').

Nestemäistä sokeria käytetään pääasiassa elintarvikejalostusteollisuudessa. Korkealaatuisinta nestemäistä sokeria saadaan sulattamalla valkoista kidesokeria. Heikompia laatuja valmistetaan ainoastaan ruo'osta sekoittamalla keskenään ruokosokerin jalostuksen eri vaiheissa saatavia nesteitä.

Erikoissokereihin kuuluvat kaikki kuivasokerit valkoista kidesokeria lukuun ottamatta. Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maista saatava suoraan kulutukseen tarkoitettu raakasokeri, fariinisokerit, hieno sokeri, pölysokeri ja muut jauhetut sokerit samoin kuin siirapit ja melassit kuuluvat tähän luokkaan ([9]).

B. SOKERIALAN YHTEINEN MARKKINAJÄRJESTELY

4) Sokerialan yhteisen markkinajärjestelyn (The Sugar Regime of the Common Agricultural Policy) tavoitteena on yhteisön sokerintuotannon tukeminen ja suojaaminen. Yhteisön alueella korjatusta sokerijuurikkaasta ja -ruo'osta valmistetun sokerin tuotantoa rajoitetaan kansallisilla kiintiöillä (A- ja B-kiintiöt), joista päättää neuvosto. Nämä kiintiöt ovat pysyneet periaatteessa ennallaan vuodesta 1981. Kunkin jäsenvaltion hallitus jakaa maalleen määritellyn kiintiön kansallisten sokerintuottajien kesken.

Yhteisössä on käytössä hintatukijärjestelmä, joka koskee kuitenkin vain A- ja B-kiintiöiden mukaisesti tuotettua sokeria. Yhteisön yritysten A- ja B-kiintiöt ylittävään sokerintuotantoon viitataan nimikkeellä C-sokeri, joka on myytävä maailmanmarkkinoilla yhteisön ulkopuolisille maille ilman tukia tai varastoitava vähintään 12 kuukauden ajan ja käytettävä osana seuraavien vuosien A-ja B-sokeria.

5) A- ja B-sokerin lisäksi yhteisö antaa hintatukea rajoitetulle määrälle Lomén sopimuksen mukaisesti yhteisöön tuotua sokeria ([10]). Etuuskohtelun kohteena olevan tuonnin kokonaismääräksi asetettiin 1,305 miljoonaa tonnia vuosiksi 1986–1990. Tate & Lyle tuo tällä hetkellä (ja toi myös tarkastelujakson aikana) lähes kaiken etuuskohtelun kohteena olevan sokerin osittain jalostettuna ruokosokerina, joka jalostetaan edelleen valmiiksi sokerituotteiksi. AKT-maista peräisin olevan ruokosokerin tuojat ja jalostajat saavat katteen ("institutionaalinen kate") tästä toiminnasta. Tämä jalostuskate määritetään eri tavalla kuin juurikkaasta tuotetun sokerin valmistuskate jalostustoimenpiteiden erityisen luonteen takia. Ruo'osta jalostetun sokerin institutionaalinen kate oli tarkastelujakson aikana alhaisempi kuin juurikassokerin jalostukselle määritetty kate. Etuuskohtelun kohteena olevan ruokosokerin jalostajat kärsivätkin tarkastelujakson aikana rakenteellisesta katehaitasta yhteisön juurikassokerin jalostajiin verrattuna ([11]).

6) Neuvosto määrittelee vuosittain sokerijuurikkaan ostoa, jalostusta ja myyntiä varten viralliset hinnat, joista tärkein on interventiohinta eli hinta, jolla valmistajat voivat myydä A- ja B-sokeria kansallisille interventioelimille. Interventiota varten myyvät yritykset myyvät jalostamaansa sokeria interventiohintaan. Sokeria ei ole kuitenkaan vuosiin myyty interventiota varten. Sokerialan markkinajärjestelyn omarahoitteisuus ([12]) pyritään varmistamaan muun muassa varastointimaksulla, jota sovelletaan tasapuolisesti kaikkeen A- ja B-sokeriin, jota ei myydä interventiota varten. Interventiohinta ja varastointimaksu yhdessä muodostavat A- ja B-sokerin vähimmäistakuuhinnan. Kyseistä hintaa nimitetään tosiasialliseksi tukihinnaksi. Lomén sopimuksen mukaisesti tuotu etuuskohtelun kohteena oleva sokeri ei kuulu varastointikustannusten korvausjärjestelmään, joten siihen ei sovelleta varastointimaksua.

Neuvosto asetti tarkastelujakson aikana myös kynnyshinnan. Tämä oli hinta, jolla kiintiöiden ulkopuolista sokeria voitiin tuoda yhteisön ulkopuolisista maista. Tällaisesta tuonnista oli suoritettava maksu, joka laskettiin vapaan maailmanmarkkinahinnan ja kynnyshinnan erotuksen perusteella. Tämä muuttuva maksu korvattiin 1 päivänä heinäkuuta 1995 (Uruguayn kierroksen täytäntöönpano) ensin paljoustullilla ja sitten lisätullilla, joka on suojalauseke erittäin alhaisten maailmanmarkkinahintojen varalta.

Yhteisön alueella myytävälle sokerille asetetaan näin ollen vähimmäishinnat (interventiohinta lisättynä varastointimaksulla) yhteisön asetuksilla.

Neuvosto asettaa myös vähimmäishinnat, jotka jalostajien on maksettava sokerijuurikkaan kasvattajille.

7) Juurikassokerin jalostajat voivat myydä A- ja B-sokeria vapaasti kaikkialla yhteisössä. Jos jalostajat eivät saa myytyä kaikkea jalostamaansa sokeria tällä tavoin, ne voivat myydä sitä joko interventiota varten tai viedä sokerin maailmanmarkkinoille. Jos sokeri myydään maailmanmarkkinoilla, jalostajat saavat vientitukea, joka lasketaan tarjouskilpailujärjestelmän perusteella. "Vientituettu myynti" on tavallisesti houkuttelevampi vaihtoehto kuin myyminen interventiota varten ([13]).

C. OSAPUOLET JA NIIDEN MARKKINA-ASEMA YHDISTYNEESSÄ KUNINGASKUNNASSA JA ERITYISESTI ISOSSA-BRITANNIASSA

1. *Sokerintuottajat Yhdistyneessä kuningaskunnassa*

1.1 **British Sugar**

8) British Sugar on Yhdistyneen kuningaskunnan ainoa sokerijuurikkaan jalostaja. Tälle yritykselle myönnetään koko Yhdistyneen kuningaskunnan vuotuinen A- ja B-sokerin kiintiö, joka on 1,144 miljoonaa tonnia. British Sugarin kaikkien tuotteiden maailmanlaajuinen liikevaihto oli 30 päivänä syyskuuta 1989 päättyneellä tilikaudelle 677,6 miljoonaa Englannin puntaa. Vuosina 1982–1990 British Sugar oli S & W Berisford plc:n ([14]) tytäryhtiö. British Sugar siirtyi Associated British Foods plc:n ([15]) omistukseen joulukuussa 1990 / tammikuussa 1991.

1.2 **Tate & Lyle**

9) Tate & Lyle -konsernin rakenne ei ole muuttunut tarkastelujakson alun ja nykyhetken välisenä aikana. Tate & Lyle plc on koko konsernin emoyhtiö, ja sen yhtiöt toimivat maailmanlaajuisesti talouden eri aloilla. Tate & Lyle plc:n välitön tytäryhtiö Tate & Lyle Industries Ltd vastaa ruokosokerin jalostamisesta Yhdistyneessä kuningaskunnassa; jalostuksen toteuttaa sen tuotantoyksikkö Tate & Lyle Sugars (TLS). Tate & Lyle jalostaa Isossa-Britanniassa sijaitsevissa jalostuslaitoksissaan selvästi suurimman osan yhteisöön tuodusta etuuskohtelun kohteena olevasta raa'asta ruokosokerista. Tate & Lyle on tehnyt useiden AKT-maiden tuottajien kanssa viiden vuoden välein uusittavia toimitussopimuksia varmistaakseen raa'an ruokosokerin toimitukset. Yrityksellä oli Isossa-Britanniassa kaksi jalostuslaitosta: toinen Lontoossa (Silvertown) ja toinen Skotlannissa (Greenock). Skotlannissa sijaitseva jalostuslaitos on sittemmin suljettu. Molemmat jalostuslaitokset ovat toimineet täydellä tai lähes täydellä teholla tilikaudesta 1982–1983 lähtien. Yhdistyneen kuningaskunnan lisäksi Tate & Lyle jalostaa sokeria myös Portugalissa, Yhdysvalloissa, Kanadassa, Australiassa ja Zimbabwessa. Yrityksen liiketoiminta Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa kattaa myös viljasta peräisin olevien makeutusaineiden ja tärkkelyksen tuotannon. Tate & Lyle -konsernin kaikkien tuotteiden maailmanlaajuinen liikevaihto oli 30 päivänä syyskuuta 1989 päättyneellä tilikaudella 3 359 900 000 Englannin puntaa.

2. *Sokerikauppiaat*

10) British Sugar, Tate & Lyle, eräs mannermaalla yksinedustajan (Czarnikow Ltd.) kautta toimiva sokerintuottaja (De Danske Sukkerfabrikker) ja riippumattomat kauppiaat harjoittivat tarkastelujakson aikana sokerin jakelua Isossa-Britanniassa. Ison-Britannian tärkeimmät sokerikauppiaat olivat tuolloin Napier Brown, James Budgett, Billington ja J.M. Thomas.

11) Kauppiaat toimivat kahdella eri tavalla, "nimellisinä kauppiaina" ja "pääkauppiaina". Nimellisessä kaupassa kauppiaat ovat kahden Yhdistyneessä kuningaskunnassa toimivan tuottajan (British Sugar ja Tate & Lyle) edustajia ja saavat kiinteän provision tai palkkion. Niiden tehtäviin kuuluvat tilausten käsittely, laskutus ja maksujen periminen. Nimelliset kauppiaat eivät osallistu hintaneuvotteluihin, jotka käydään suoraan tuottajan ja asiakkaan välillä ([16]). Vaikka tällainen toiminta ei ole taloudellisesti kovin kannattavaa, sen avulla voidaan hankkia markkinaosuutta ja valmiudet myydä kannattavammilla ehdoilla pääkauppiaan ominaisuudessa ([17]). Tällöin kauppias ostaa ja myy sokeria omissa nimissään sekä neuvottelee itsenäisesti myyntiehdot ja määrittelee saamansa voiton. Pääkauppiaat hankkivat tarvitsemansa sokerin kahdelta Yhdistyneen kuningaskunnan tuottajalta ja tuonnin kautta. Kauppiaat harjoittavat tuontia omaan lukuunsa ja omissa nimissään ([18]). Napier Brown ja James Budgett toivat tarkastelujakson aikana sokeria Manner-Euroopasta. James Budgett toi yhteisön sokeria myös Irlannista.

2.1 Napier Brown

12) Napier Brown on suurin Ison-Britannian neljästä sokerikauppiaasta. Yrityksen nimellinen liiketoiminta British Sugarin ja Tate & Lylen lukuun on vähentynyt asteittain 33 prosentista 23 prosenttiin sen koko kidesokerikaupasta. Pääkauppiaana harjoitetun liiketoiminnan osuus on vaihdellut 67 ja 77 prosentin välillä. Napier Brown on ollut 31 päivänä maaliskuuta 1990 päättyneen tilikauden alusta alkaen Napier Brown Holdings Ltd:n kokonaan omistama tytäryhtiö, jonka toimintoihin kuuluvat sokerin, kuivattujen hedelmien, pähkinöiden ja jäähdytettyjen elintarvikkeiden kauppa, jalostus ja pakkaaminen. Napier Brownin maailmanlaajuinen kaikkien tuotteiden liikevaihto oli 31 päivänä maaliskuuta 1990 päättyneellä tilikaudella 258,2 miljoonaa Englannin puntaa.

2.2 James Budgett

13) James Budgett on Ison-Britannian toiseksi suurin sokerikauppias. Yrityksen nimellinen liiketoiminta Tate & Lylen sekä British Sugarin lukuun oli vuonna 1986 noin 70 prosenttia sen koko kidesokerikaupasta ja väheni vuoteen 1990 mennessä noin 50 prosenttiin. Kahden Yhdistyneen kuningaskunnan tuottajan kanssa pääkauppiaana harjoitetun sokerikaupan osuus on kasvanut saman jakson aikana 20 prosentista 40 prosenttiin yrityksen koko liiketoiminnasta. James Budgettin harjoittama tuonti kolminkertaistui vuosien 1986 ja 1990 välisenä aikana noin kymmeneen prosenttiin sen koko sokeriin liittyvästä liiketoiminnasta. Maaliskuun 31 päivänä 1990 päättyneen tilikauden alusta alkaen James Budgettiin suurin osakkeenomistaja on ollut maailman suurin sokerikauppaa harjoittava yritys ED & F Man Ltd, jonka nimi vahdettiin vuonna 1994 ED & F Man Group plc:ksi. Irish Sugar osti 17 päivänä toukokuuta 1989 33,3 prosenttia James Budgettin osakkeista. James Budgettista tuli samana päivänä yksinoikeudella toimiva Irish Sugarin jakeluyhtiö Isossa-Britanniassa. James Budgett & Son Ltd:n nimi vaihdettiin 10 päivänä elokuuta 1992 James Budgett Sugars Ltd:ksi. James Budgettin maailmanlaajuinen kaikkien tuotteiden liikevaihto oli 31 päivänä maaliskuuta 1990 päättyneellä tilikaudella 163,8 miljoonaa Englannin puntaa.

D. SOKERIN TUOTANTO JA TARJONTA YHDISTYNEESSÄ KUNINGASKUNNASSA JA ERITYISESTI ISOSSA-BRITANNIASSA

1. *Markkinaosuudet*

14) Sokerin tarjonta ja kysyntä ovat suurelta osin tasapainossa Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Tilanne säilyi vakaana koko tarkastelujakson ajan, mikä voidaan havaita seuraavasta taulukosta ([19]):

Sokerin saatavuus Yhdistyneen kuningaskunnan markkinoilla / normaali kulutus

(tuhansina tonneina vastaavasta määrästä valkoista sokeria)

	Tuotantokaudet (1. lokakuuta — 30. syyskuuta)			
	1986/1987	1987/1988	1988/1989	1989/1990
Kokonaistuotanto	**1 318**	**1 226**	**1 304**	**1 264**
josta vientiin tarkoitettua C-sokeria				
(British Sugarin kiintiö = 1 144)	– 174	– 82	– 160	– 120
Saatavilla oleva tuotanto	1 144	1 144	1 144	1 144
Varastojen muutos	– 57	+ 43	+ 24	+ 30
Tuonti AKT-maista	1 167	1 214	1 194	1 139
Tuonti muista kolmansista maista	1	—	—	—
Tuonti yhteisön jäsenvaltioista	88	110	132	153
Saatavilla olevan sokerin kokonaismäärä	**2 343**	**2 511**	**2 494**	**2 466**
Vienti kolmansiin maihin	– 85	– 178	– 121	– 135
Vienti yhteisön jäsenvaltioihin	– 29	– 75	– 78	– 37
Kansallinen kulutus	**2 229**	**2 258**	**2 295**	**2 294**

Taulukon luvut on ilmaistu "vastaavana määränä valkoista sokeria" (white sugar equivalent, WSE), mikä kattaa kaikki sokerilaadut ja erityisesti kolme pääluokkaa, eli valkoisen kidesokerin, nestemäisen sokerin ja erikoissokerin ([20]). Kaikkiin niihin sokerilaatuihin, jotka eivät ole valkoista kidesokeria, sovelletaan muuntokertoimia. Tuonnilla muista yhteisön jäsenvaltioista on suurin merkitys tässä tapauksessa, ja näistä luvuista voidaan kiistattomasti todeta, että suurin osa sokerista tuodaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan valkoisena kidesokerina, joka kuljetetaan irtotavarana (tankkerilla), 50 kilon säkeissä tai vähittäismyyntiin tarkoitetuissa pakkauksissa.

15) British Sugar ja Tate & Lyle tuottivat tarkastelujakson aikana yli 90 prosenttia Yhdistyneessä kuningaskunnassa myydystä sokerista. Markkinaosuudet eivät ole muuttuneet tarkastelujakson aikana Yhdistyneessä kuningaskunnassa ([21]). British Sugarin osuus kidesokerin kokonaismarkkinoista on vaihdellut 51 prosentista 54 prosenttiin vuosien 1986/1987 ja 1989/1990 välisenä aikana. Tate & Lylen osuus on ollut 38–40 prosenttia, Napier Brownin vähittäismyynti on kattanut [poistettu, liikesalaisuus] prosenttia kokonaismarkkinoista ja tuonnin osuus on ollut 6–8 prosenttia ([22]). Sokeria tuotiin pääasiassa Tanskasta, Ranskasta ja Irlannista. Sokerin tuonti näistä maista, erityisesti Tanskasta ja Ranskasta, kasvoi vuosien 1986/1987 ja 1989/1990 välisenä aikana ([23]).

2. *Sokerin tuonti muista jäsenvaltioista Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja erityisesti Isoon-Britanniaan*

16) British Sugar on vahvistanut ([24]), että tarkastelujakson aikana se pyrki asettamaan hintansa juuri niiden hintojen alapuolelle, joilla Manner-Euroopan sokerintuottajat olisivat tuoneet merkittäviä määriä sokeria Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Tuontisokeri olisi heikentänyt British Sugarin mahdollisuuksia myydä koko A- ja B-sokerin kiintiönsä Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Kaikki tämän menettelyn osapuolet hyväksyvät tämän lausunnon, ja se vastaa myös komission Napier Brown -päätöksen ([25]) yhteydessä tekemiä havaintoja sekä monopoleja ja sulautumia käsittelevän komitean (MMC) toisen ja kolmannen kertomuksen tuloksia ([26]). Vaikka useimmissa näistä lähteistä mainitaan Yhdistynyt kuningaskunta kokonaisuudessaan, havainnot pätevät erityisen hyvin Isoon-Britanniaan. Vaikka Pohjois-Irlannissa vallitsevat olosuhteet ovat jossain määrin erilaiset ([27]), näitä havaintoja voidaan soveltaa myös Ison-Britannian markkinoihin. Ison-Britannian markkinoilla sokerin hinta on jonkin verran korkeampi kuin sen naapurijäsenvaltioissa. Tämä johtuu kustannuksista, jotka aiheutuvat sokerin kuljettamisesta Englannin kanaalin yli. Korkeampi hinta johtuu myös siitä, että määrältään merkittävän tuonnin varmistamiseksi Ison-Britannian hintatason on oltava mannermaata selvästi korkeampi, koska mahdolliset viejät edellyttävät huomattavaa lisähintaa ennen kuin suostuvat viemään suuria määriä sokeria Isoon-Britanniaan pelätessään brittiläisten tuottajien aloittavan vastatoimena myös sokerin viennin ([28]).

17) Tate & Lyle yritti aktiivisesti estää tuontia tarkastelujakson aikana ([29]). Yritys otti yhteyttä kaikkiin tärkeimpiin Manner-Euroopassa toimiviin sokerintuottajiin, jotka olivat perinteisesti myyneet merkittäviä määriä sokeria Isoon-Britanniaan. Tate & Lyle ilmoitti kyseisille yrityksille (Béghin-Say Ranskassa, Irish Sugar ja De Danske Sukkerfabrikker), että jos ne päättäisivät viedä normaalia suurempia määriä sokeria Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, Tate & Lyle myisi vastatoimena suurempia määriä sokeria niiden kotimarkkinoille ([30]). Tate & Lyle toimi näin, koska se ymmärsi, että British Sugarin strategiana oli myydä koko A- ja B-sokerin kiintiönsä Yhdistyneen kuningaskunnan markkinoilla ([31]). Kuten vuosien 1984 ja 1986 hintasota oli osoittanut, British Sugar oli valmis tarvittaessa pudottamaan hintojaan toteuttaakseen strategiansa. Koska Yhdistyneen kuningaskunnan tuotanto ja kulutus olivat suurelta osin tasapainossa tarkastelujakson aikana, mannermaalta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan tuotu ja siellä myyty A- tai B-sokeri olisi saanut aikaan sen, että toisen Yhdistyneen kuningaskunnan tuottajista olisi ollut pakko viedä vastaava määrä sokeria toisiin yhteisön jäsenvaltioihin tai myydä se vientitukea tai interventiota varten ([32]). Jos hintasota olisi leimahtanut uudelleen ja molemmat Yhdistyneen kuningaskunnan sokerintuottajat (British Sugar ja Tate & Lyle) olisivat yrittäneet myydä aiempaa vastaavan määrän sokeria Yhdistyneen kuningaskunnan markkinoilla tuonnista huolimatta, Tate & Lyle olisi ollut heikommassa asemassa kuin British Sugar. Kun hintasota saatiin estettyä, kotimarkkinat olivat lisäksi molemmille Yhdistyneen kuningaskunnan tuottajille kannattavampia kuin vienti toisiin jäsenvaltioihin tai myynti vientitukea tai interventiota varten. Tämän vuoksi oli erityisesti Tate & Lylen etujen mukaista yrittää estää mahdollisimman suuri osa tuonnista.

Kuten 16 kappaleessa, kuvausta ja analyysia Yhdistyneestä kuningaskunnasta suhteessa muihin jäsenvaltioihin voidaan soveltuvin osin käyttää myös tarkasteltaessa Isoa-Britanniaa suhteessa muihin jäsenvaltioihin.

18) Monet tekijät rajoittivat tarkastelujakson aikana ja rajoittavat yhä edelleen sokerin tuontia koko Yhdistyneen kuningaskunnan ja erityisesti Ison-Britannian sokerimarkkinoille. Monet asiakkaat edellyttävät nopeita ja tiheitä (just-in-time) toimituksia ([33]). Toimitusten on oltava myös varmoja ja säännöllisiä ([34]). Tällaisia tarpeita ei voida tyydyttää mannermaalta tulevilla toimituksilla. Manner-Euroopan tuottajien olisi investoitava Isossa-Britanniassa sijaitseviin jakelulaitoksiin, jos ne haluaisivat täyttää sikäläisten asiakkaiden asettamat vaatimukset ([35]).

19) Yhdistyneeseen kuningaskuntaan tuodaan vuosittain sokeria määrä, joka vastaa 4–10 prosenttia kansallisesta kulutuksesta. Tämä johtuu siitä, että monet suurimmista asiakkaista haluavat jatkaa toimituksia Manner-Euroopassa toimivilta yhteisön tuottajilta ([36]). Yritykset pystyvät näin paremmin neuvottelemaan hinnoista kotimaisten tuottajien kanssa ja toisaalta niillä on kanava, jonka kautta ne voivat saada lisätoimituksia kotimaisen sokerintuotannon mahdollisesti tyrehtyessä esimerkiksi satovahinkojen takia ([37]). Yritykset hankkivat tuolloin sokerin suoraan Manner-Euroopan tuottajilta tai jonkin sokerikauppaa harjoittavan yrityksen kautta. Sokerikauppiaat ostavat tämän vuoksi sokeria mannermaalta ja käyttävät näitä hankintakanavia hyväkseen neuvotellessaan kotimaisten sokerin toimittajien kanssa pääkauppiaan ominaisuudessa myymänsä sokerin hinnoista. Tämän sokerin osalta kauppiaat ovat suurelta osin riippuvaisia kotimaisista toimittajista. Kauppiaat tuovat lisäksi sokeria silloin, kun mannermainen sokeri on kotimaista halvempaa. Tällainen tilanne voi syntyä erityisesti lyhytaikaisten valuuttakurssien heilahtelujen vuoksi ([38]).

20) Tarkastelujakson kattavina sokerin tuotantovuosina (1 päivästä lokakuuta 30 päivään syyskuuta) sokerin tuonti muista yhteisön jäsenvaltioista Yhdistyneeseen kuningaskuntaan kasvoi ensin 88 000 tonnista (1986/1987) 110 000 tonniin (1987/1988), sitten 132 200 tonniin (1988/1989) ja lopulta 153 000 tonniin (1989/1990). Lisäystä oli 73,9 prosenttia, mikä merkitsi sitä, että tuonnin osuus kansallisesta kulutuksesta kasvoi 3,9 prosentista (1986/1987) 6,7 prosenttiin (1989/1990) ([39]). Vuoden 1985/1986 tuonti oli 137 000 tonnia. Tuonti kasvoi vuosien 1985/1986 ja 1989/1990 välisenä aikana 11,7 prosenttia. Suurin osa muista yhteisön jäsenvaltioista Yhdistyneeseen kuningaskuntaan tuodusta sokerista oli valkoista kidesokeria.

21) Vuoden 1986 ja 1990 välisenä aikana Napier Brownin Yhdistyneeseen kuningaskuntaan tuoman valkoisen sokerin määrä kasvoi 60 prosenttia ([40]). James Budgett lähes kolminkertaisti sokerin tuontinsa Yhdistyneeseen kuningaskuntaan vastaavana aikana ([41]).

E. BRITISH SUGARIN, TATE & LYLEN, NAPIER BROWNIN JA JAMES BUDGETTIN KILPAILUASEMAT

22) Yhteisen maatalouspolitiikan erityispiirteiden vuoksi ([42]) sokerijuurikkaita jalostava British Sugar hyötyi tarkastelujakson aikana järjestelmään luonnostaan kuuluvasta edusta verrattuna ruokosokeria jalostavaan Tate & Lylen saadessaan valmistamastaan ja myymästään sokerista paremman katteen. Yleisesti hyväksytty ([43]) ja myös komission näkemystä vastaava käsitys onkin, että British Sugar oli tarkastelujakson aikana Ison-Britannian sokerimarkkinoiden (valkoinen kidesokeri mukaan lukien) hintajohtaja ja että Tate & Lyle noudatti British Sugarin hintoja näillä markkinoilla. Se, että British Sugarilla oli ratkaiseva vaikutusvalta hintatason määräämisessä, kävi ilmeiseksi myös hintasodan aikana vuosina 1984–1986 ([44]). Kuten jäljempänä todetaan, British Sugarin asema hintajohtajana ei kuitenkaan estänyt Tate & Lylea kilpailemasta teollisen ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin markkinoilla Isossa-Britanniassa, jotka käsiteltävänä olevassa asiassa ovat merkitykselliset markkinat tarkasteltaessa näiden kahden yhtiön välistä suhdetta ([45]).

23) Myös Napier Brown ja James Budgett seurasivat suurelta osin British Sugarin hintoja ([46]) Ison-Britannian sokerimarkkinoilla (valkoinen kidesokeri mukaan lukien) tarkastelujakson aikana. British Sugar on vahvistanut, että tarkastelujakson aikana se pyrki asettamaan hintansa juuri niiden hintojen alapuolelle, joilla Manner-Euroopan sokerintuottajat olisivat tuoneet Yhdistyneeseen kuningaskuntaan huomattavia määriä sokeria ja olisivat siten heikentäneet British Sugarin mahdollisuuksia myydä koko A- ja B-sokerikiintiönsä Yhdistyneessä kuningaskunnassa ([47]). Tässä tilanteessa Napier Brown ja James Budgett ostivat huomattavan osan siitä sokerista, jonka ne myivät joko pääkauppiaina tai nimellisinä kauppiaina, Yhdistyneen kuningaskunnan kahdelta tärkeimmältä sokerintuottajalta (British Sugar ja Tate & Lyle), vaikka tuonti antoi-

kin niille jonkin verran liikkumavaraa ja toimi tarvittaessa myös neuvotteluaseena ([48]). Niiden käytettävissä olevat hinnoitteluvaihtoehdot, myös valkoista kidesokeria koskevat, riippuivat siten suurelta osin niiden tärkeimpien toimittajien hinnoittelupäätöksistä. Kuten jäljempänä esitetään, British Sugarin hintajohtajuus ei kuitenkaan estänyt Napier Brownia ja James Budgettia kilpailemasta British Sugarin tai Tate & Lylen kanssa Ison-Britannian teollisuuskäyttöön tarkoitetun sokerin markkinoilla, jotka käsiteltävässä asiassa ovat merkitykselliset markkinat tarkasteltaessa kaikkien neljän osapuolen suhdetta ([49]).

F. KILPAILUSÄÄNTÖJEN RIKKOMISEEN JOHTANEET SEIKAT

1. *Taustaa*

24) Vuosina 1984–1986 Ison-Britannian sokerimarkkinoilla, mukaan lukien valkoisen kidesokerin markkinat, käytiin hintasotaa ([50]). Suurimpana syynä tähän oli British Sugarin hyökkäävä hinnoittelustrategia, jonka se oli omaksunut yrittäessään kasvattaa mahdollisimman paljon sokerinmyyntiään Isossa-Britanniassa. Tämän johti hintojen laskemiseen erittäin alhaiselle tasolle.

25) Komissio teki vuonna 1988 viralliseen kanteluun perustuvan päätöksen ([51]) perustamissopimuksen 86 artiklan nojalla. Päätöksen mukaan British Sugar oli käyttänyt väärin määräävää asemaansa teollisen ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin markkinoilla Isossa-Britanniassa. British Sugarin menettelytavat, joiden katsottiin rikkovan 86 artiklaa, muodostuivat useista toimenpiteistä, joiden tarkoituksena oli poistaa Napier Brown vähittäismyyntiin tarkoitetun valkoisen kidesokerin markkinoilta. Tätä päätöstä edelsi väliaikaisia toimenpiteitä koskeva väitetiedoksianto, joka lähetettiin British Sugarille 8 päivänä heinäkuuta 1986 ja jonka tarkoituksena oli lopettaa 86 artiklan rikkominen.

26) British Sugar tarjosi komissiolle kirjeessään 5 päivältä elokuuta 1986 sitoumuksia, joiden tarkoituksena oli lopettaa menettelytavat, joiden komissio oli edellä mainitussa väliaikaisia toimenpiteitä koskevassa väitetiedoksiannossa katsonut rikkovan yhteisön kilpailusääntöjä. Komissio hyväksyi sitoumukset kirjeellä 7 päivältä elokuuta 1986. Seuraava sitoumus on tämän menettelyn kannalta erityisen merkittävä:

”(C) British Sugar myöntää, että sokerikauppiaita tarvitaan ja uskoo, että niiden toiminta Yhdistyneen kuningaskunnan markkinoilla on hyödyllistä. British Sugar ei aio nyt eikä tulevaisuudessa ottaa käyttöön mitään hinnoittelutapaa, joka jollain tavalla vahingoittaa kauppiaiden olemassaoloa.

British Sugar antaa komissiolle sitoumuksen, jonka mukaan sen hinnoittelutavat tulevat olemaan tavanomaisia ja kohtuullisia eikä niitä voida katsoa polkumyynniksi. British Sugar myöntää oikeutetuksi komission huolen siitä, että riittämätön hintaero sen teollisen ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerien välillä saatetaan katsoa kohtuuttomaksi hinnoittelutavaksi.” ([52])

27) British Sugar ilmoitti komissiolle lokakuussa 1986 aikovansa ottaa käyttöön yhteisön kilpailulainsäädännön noudattamisohjelman. Tässä joulukuussa 1986 hyväksytyssä ohjelmassa kuvataan määräävässä asemassa olevan yrityksen erityiset vastuualueet ja esitetään yksityiskohtaisesti perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdasta johtuvat velvollisuudet. Seuraava noudattamisohjelman kohta on tämän menettelyn kannalta erityisen merkittävä:

”85 artiklan 1 kohta, kilpailun kieltävät sopimukset

... Kaikki sopimukset tai yhdenmukaistetut menettelytavat, joilla vahvistetaan hintoja, rajoitetaan tuotantoa tai markkinoita, jaetaan markkinoita, sekä varsinaisten tai mahdollisten asiakkaiden tai toimittajien yhteiset boikotit ja sidonnaisuutta edellyttävät sopimukset jne., ovat kiellettyjä.

... 85 artiklan 1 kohdassa kielletään myös kilpailijoiden väliset sopimukset tai yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka liittyvät hintoihin, kaupankäyntiehtoihin, hyvityslaskuihin, alennuksiin jne., ja kyseistä kieltoa saatetaan soveltaa myös silloin, kun kyseisiä tietoja annetaan yksipuolisesti.

... Kaikkien soveltuvien lakien noudattamista koskevan toimintapolitiikkansa mukaisesti yhtiö sitoutuu noudattamaan ETY:n kilpailusääntöjä ja ryhtyy kaikkiin toimenpiteisiin varmistaakseen, että kyseistä toimintapolitiikkaa noudatetaan. Yrityksen toimintapolitiikkana ei ole pelkästään noudat-

taa lakia, vaan mennä lain kirjaimellisen tulkinnan noudattamista pitemmälle ja välttää kaikkia menettelyjä, jotka saattavat aiheuttaa epäilyjä yrityksen toiminnan laillisuudesta." ([53])

28) Komissio otti asiassa Napier Brown tekemässään päätöksessä vuonna 1988 ([54]) huomioon sitoumukset ja lainsäädännön noudattamista koskevan ohjelman lieventävina tekijöinä määrätessään sakot, joiden määräksi asetettiin 3 miljoonaa ecua.

2. *Kilpailunvastainen menettely*

2.1 Tiivistelmä

29) Komission keräämät tosiseikat ja todisteet osoittavat, että:

a) Teollisuuskäyttöön tarkoitetun sokerin osalta British Sugar ilmoitti Tate & Lylelle 20 päivänä kesäkuuta 1986 pidetyssä kokouksessa ja Napier Brownille ja James Budgettille ennen vuoden 1986 loppua pidetyssä kokouksessa aikomuksestaan lopettaa sokerin hintasota ja alhaisten hintojen politiikka, jonka tarkoituksena oli ollut lisätä markkinaosuutta, sekä aikomuksestaan korottaa hintatasoa Isossa-Britanniassa. Tate & Lyle vahvisti, että se aikoi noudattaa tätä hinnoittelupolitiikkaa. 20 päivänä kesäkuuta 1986 pidetyn kahdenvälisen kokouksen jälkeen näiden neljän osapuolen välillä pidettiin tarkastelujakson aikana 13 päivään kesäkuuta 1990 mennessä säännöllisin väliajoin 18 kokousta teollisuuskäyttöön tarkoitetusta sokerista. Näissä kokouksissa British Sugar ilmoitti Tate & Lylelle, Napier Brownille ja James Budgettille tavoittelemistaan teollisen sokerin hintojen korotuksista. Hinnoista ilmoitettiin käyttämällä "hinnoittelumatriisia", jossa määriteltiin British Sugarin tavoitehinnat ostovolyymin perusteella. Tämän rakenteen vuoksi matriisista kävi ilmi myös suurempia ja pienempiä määriä ostavien väliset hintaerot. Ainakin kerran Tate & Lylelle, Napier Brownille ja Jammes Budgettille annettiin jäljennös kirjallisesta matriisista, ja British Sugar antoi muissa kokouksissa muille kolmelle osapuolelle tietoja, jotka vastasivat matriisissa annettuja tietoja. Lisäksi on todisteita siitä, että British Sugar ilmoitti muille kolmelle yhtiölle aikeestaan muuttaa eräitä tai kaikkia listahintojaan joskus jopa yhdeksän kuukautta ennen varsinaista muutosta.

b) Vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin osalta British Sugar ilmoitti Tate & Lylelle 20 päivänä kesäkuuta 1986 pidetyssä kokouksessa, että se aikoi myös tällä toiminnanalalla lopettaa alhaisten hintojen politiikan, jonka tarkoituksena oli ollut lisätä markkinaosuutta, ja että se aikoi nyt nostaa hintatasoa Isossa-Britanniassa. Helmikuun 25 päivän 1987 ja toukokuun 9 päivän 1990 välisenä aikana näiden kahden yhtiön välillä pidettiin vähittäismyyntiin tarkoitetusta sokerista kahdeksan kokousta. Ainakin kahdessa kokouksessa British Sugar antoi Tate & Lylelle jäljennöksen uudesta vähittäismyyntihinnastostaan muutamaa päivää ennen kuin hinnasto virallisesti lähetettiin alan edustajille. Mainitut yhtiöt keskustelivat kokouksissaan myös suurimpia vähittäiskauppiaita koskevista alennuspolitiikoistaan. Ei ole kuitenkaan riittäviä todisteita siitä, että British Sugar ilmoitti Tate & Lylelle johonkin tiettyyn asiakkaaseen sovellettavasta eriyisestä hinnasta tai alennuksesta. Lisäksi British Sugar ilmoitti Tate & Lylelle vähittäishintojensa korotuksista vähintään 2–3 viikkoa ennen uuden kirjallisen hinnaston laatimista ja sen toimittamista alan edustajille.

2.2 Yksityiskohtainen esittely

30) S & W Berisfordin hallituksen silloinen puheenjohtaja soitti Tate & Lylen hallituksen puheenjohtajalle 17 ja 18 päivänä kesäkuuta 1986, eli lähes kaksi kuukautta ennen kuin komissiolle lähetettiin virallinen sitoumuksia koskeva kirje, ja ilmoitti tälle, että British Sugarin ylin johto aiottiin vaihtaa heti. Lisäksi puheenjohtaja ehdotti Tate & Lylelle kokouksen järjestämistä British Sugarin uuden johdon esittelemiseksi ([55]). Kyseinen kokous pidettiin näiden kahden yhtiön ylimmän johdon välillä 20 päivänä kesäkuuta 1986. Kokouksen aikana British Sugar ilmoitti Tate & Lylelle päätöksestään lopettaa sokerin hintasota, joka oli perustunut markkinaosuuden kasvattamiseen tähtäävään alhaiseen hinnoitteluun. Seuraavassa on ote 29 päivänä elokuuta 1990 päivätystä Tate & Lylen hallituksen jäsenen kirjeestä kilpailuvirastolle, josta komissio on saanut jäljennöksen ja jossa esitetään kyseisen yhtiön näkemys siitä, mitä kyseisessä kokouksessa tapahtui ([56]):

"Tate & Lylen edustajat poistuivat kokouksesta siinä käsityksessä, että noin kaksi vuotta jatkunut hintasota loppuisi. Heidän käsityksensä mukaan myös Tate & Lylen ja British Sugarin osuudet vähittäismyyntimarkkinoista pysyisivät tuolloin vallinneella tasolla, eikä kumpikaan osapuoli hinnoittelisi aggressiivisesti. Tate & Lyle hyväksyi

myös sen, ettei British Sugaria voinut estää saattamasta koko sen 1 144 000 tonnin suuruista A- ja B-kiintiötä Yhdistyneen kuningaskunnan markkinoille. Tate & Lylen käsityksen mukaan näiden keskustelujen tulos oli, ettei British Sugar häiritsisi markkinoita tuomalla sokeria maahan, sillä koska markkinat olivat vakaat, se johtaisi hintasodan alkamiseen uudelleen. Antaakseen näille seikoille kaupallista painoa Tate & Lyle Sugarsin edustaja Pepler kertoi henkilökunnalleen, ettei yhtiön tulisi leikata hintoja markkinaosuuden saamiseksi British Sugarilta.

Tämä kokous oli sikäli merkittävä, että siinä asetettiin perusperiaatteet, joiden perusteella käytiin kaikki myöhemmät neuvottelut." ([57])

31) Sekä British Sugarin että Tate & Lylen mukaan tämä lausunto ei tarkoita sitä, että yhtiöt sopivat hintojen vahvistamisesta, markkinaosuuksista tai tuontia koskevasta yhteisestä kannasta. British Sugarin ja Tate & Lylen kilpailuvirastolle toimittamassa yhteisessä muistiossa ([58]) osapuolet esittivät yhteisen käsityksensä kokouksen kulusta. Tämän asian kannalta merkityksellinen muistion kohta kuuluu seuraavasti:

"4 BS ilmoitti 20 päivänä kesäkuuta 1986 pidetyssä kokouksessa, että BS:n silloisesta liiketoimintapolitiikasta johtunut ja tuolloin Yhdistyneen kuningaskunnan sokerimarkkinoilla käyty hintasota loppuisi. Koska Napier Brown -päätöksen johdosta ETY:n komissio tutki BS:n toimintaa, BS halusi varmistaa, ettei BS:n myöhempi hinnoittelupolitiikka johtaisi ETY:n komissiolle tai kilpailuvirastolle tehtävään kanteluun polkumyynnistä tai muusta määräävän aseman väärinkäytöstä. Sekä TLS että British Sugar uskoivat, että British Sugarin yksipuolisesti tekemä päätös hintasodan lopettamisesta merkitsisi sitä, että:

a) vähittäismarkkinaosuudet pysyisivät British Sugarin ilmoituksen tekemisen aikoihin osapuolten käsityksen mukaan vallinneella tasolla, ja lisäksi

b) British Sugar, ja sen ansiosta myöskään TLS, ei hinnoittelisi aggressiivisesti, mutta niiden markkinaosuuksiin jäisi tästä huolimatta liikkumavaraa.

Järjestelyn aikana BS ilmoitti TLS:lle — ennen asiakkaille annettavaa yleistä ilmoitusta — hinnastoon tehtävistä muutoksista ja alennuspolitiikasta, vaikkakaan TLS:lle ei ilmoitettu tietylle asiakkaalle tarjotusta erityisestä hinnasta tai alennuksesta. Ennen kuin TLS:lle annettiin tällaisia tietoja, kaikki BS:n tärkeimmät asiakkaat tiesivät BS:n suunnittelemien hinnankorotusten suuruuden tarkastelujakson aikana. Osapuolet ottivat ajoittain yhteyttä toisiinsa selvittääkseen, olivatko niiden osuudet vähittäismyyntimarkkinoista liikkumavaran sisällä." ([59])

32) Kesäkuun 20 päivänä 1986 pidetyn British Sugarin ja Tate & Lylen kokouksen jälkeen British Sugar piti Tate & Lylen kanssa ja joissakin tapauksissa myös Napier Brownin ja James Budgettin kanssa useita kokouksia kesäkuun 13 päivään 1990 ulottuneen jakson aikana. Tate & Lyle antoi tiedossaan olevista kokouksista luettelon komissiolle ([60]). Luettelo oli laadittu Tate & Lylen työntekijöiden päiväkirjamerkintöjen perusteella. Luettelosta käy yksityiskohtaisesti ilmi kunkin kokouksen päivämäärä, osanottajat ja heidän edustamansa yhtiöt, kokouspaikka ja kokouksessa käsitelty aihe.

33) Tate & Lylen toimittamassa luettelossa mainitaan yhteensä 40 kokousta. British Sugar, Napier Brown ja James Budgett myöntävät, että kyseiset kokoukset pidettiin, samoin kuin sen, että kokoukset pidettiin Tate & Lylen luettelossa esitetyllä tavalla ([61]). Tate & Lyle on merkinnyt luetteloon, että on epävarmaa, pidettiinkö 5 päivänä marraskuuta 1987 lainkaan kokousta. Kokouspaikan lisäksi luettelossa annetaan seuraavat tiedot:

Päivä	Yhtiöt joilla oli yksi tai useampi edustaja kokouksessa BS = British Sugar TL = Tate & Lyle NB = Napier Brown JB = James Budgett	Aihe
1986		
20. kesäkuuta 1986	BS, TL	taustakokous
(3 tai 4 viikkoa myöhemmin)	BS, TL	taustakokous
16. syyskuuta 1986	BS, TL	yleiset markkinat
(tarkka päivä ei tiedossa)	BS, TL, NB, JB	teollinen
1987		
5. helmikuuta 1987	BS, TL, NB, JB	teollinen
25. helmikuuta 1987	BS, TL	yleinen/vähittäismyynti
26. maaliskuuta 1987	BS, TL	vähittäismyynti
15. kesäkuuta 1987	BS, TL, NB, JB	teollinen
24. kesäkuuta 1987	BS, TL	yleinen
29. kesäkuuta 1987	BS, TL	yleinen
6. heinäkuuta 1987	BS, TL, NB, JB	teollinen
29. heinäkuuta 1987	BS, TL, NB, JB	teollinen
15. syyskuuta 1987	BS, TL, NB, JB	teollinen
7. lokakuuta 1987	BS, TL, NB, JB	teollinen
20. lokakuuta 1987	BS, TL, NB, JB	teollinen
5. marraskuuta 1987 (?)	BS [?], TL [?]	yleinen (?)
1988		
7. tammikuuta 1988	BS, TL, NB, JB	teollinen
25. tammikuuta 1988	BS, TL	yleinen
27. tammikuuta 1988	BS, TL	vähittäismyynti
8. maaliskuuta 1988	BS, TL, NB, JB	teollinen
20. huhtikuuta 1988	BS, TL	yleinen
11. toukokuuta 1988	BS, TL, NB, JB	teollinen
4. elokuuta 1988	BS, TL, NB, JB	teollinen
14. syyskuuta 1988	BS, TL	vähittäismyynti
3. lokakuuta 1988	BS, TL, NB, JB	teollinen
23. marraskuuta 1988	BS, TL	yleinen
1989		
13. helmikuuta 1989	BS, TL	yleinen/tuonti
30. toukokuuta 1989	BS, TL, JB	tuonti/vienti
6. kesäkuuta 1989	BS, TL	vähittäismyynti
19. kesäkuuta 1989	BS, TL, NB, JB	teollinen / virallisten hintojen muutokset
29. elokuuta 1989	BS, TL	tuonti/vienti
17. lokakuuta 1989	BS, TL	vähittäismyynti
16. marraskuuta 1989	BS, TL, NB, JB	teollinen
14. joulukuuta 1989	BS, TL, NB, JB	teollinen
1990		
8. helmikuuta 1990	BS, TL, NB, JB	teollinen
12. helmikuuta 1990	BS, TL	vähittäismyynti
21. helmikuuta 1990	BS, TL	yleinen
9. toukokuuta 1990	BS, TL	vähittäismyynti
12. kesäkuuta 1990	BS, TL	teollinen
13. kesäkuuta 1990	BS, TL, NB, JB	teollinen

34) Kokouksissa käsiteltyjen aihepiirien jakauma on seuraava:

— taustakokous: 2,
— yleiset markkinat: 8,
— teollinen: 18,
— teollinen / virallisten hintojen muutokset: 1,
— yleinen/vähittäismyynti: 1,
— vähittäismyynti: 7,
— yleinen/tuonti: 1,
— tuonti/vienti: 2.

35) Luettelosta ilmenee, että British Sugarin ja Tate & Lylen 20 päivänä kesäkuuta 1986 pidetyn ensimmäisen kahdenvälisen kokouksen lisäksi teollista sokeria käsiteltiin 18 kokouksessa, joihin kaikki neljä osapuolta ottivat osaa, toisin sanoen 17 kokouksessa, jotka on sijoitettu otsikon ”teollinen” ja yksi otsikon ”teollinen / virallisten hintojen muutokset” alle. Ensimmäinen kaikkien neljän osapuolen (British Sugar, Tate & Lyle, Napier Brown, James Budgett) välinen kokous teollisesta sokerista mainitaan luettelossa. Kyseinen kokous pidettiin varmuudella vuoden 1986 loppupuolella eli syyskuun 16 päivän 1986 ja vuoden 1986 lopun välisenä aikana.

Vähittäismyyntiin tarkoitettua sokeria käsiteltiin 20 päivänä kesäkuuta 1986 pidetyn ensimmäisen kahdenvälisen kokouksen lisäksi kahdeksassa British Sugarin ja Tate & Lylen välisessä kokouksessa, toisin sanoen seitsemässä otsikon ”vähittäismyynti” alle ja yhdessä otsikon ”yleinen/vähittäismyynti” alle sijoitetussa kokouksessa.

Muut luettelossa mainitut kokoukset eivät ole merkittäviä tämän asian kannalta.

36) Tate & Lyle esitti käsityksensä kokouksista 16 päivänä heinäkuuta 1990 päivätyssä Tate & Lylen hallituksen puheenjohtajan kirjeessä ([62]) kilpailuvirastolle, josta komissio on saanut jäljennöksen:

”Joitakin sellaisia kokouksia pidettiin, joissa British Sugar esitti ehdottoman kaupallisen ja toimintapoliittisen vaatimuksen myydä koko A- ja B-sokerikiintiönsä Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Se osoitti myös haluavansa, että hintataso nousee Yhdistyneessä kuningaskunnassa siltä matalalta tasolta, jolle se oli siihen mennessä laskenut, ja että eri määriä ostavien asiakkaiden väliset hintaerot palautuvat järkevämmälle ja loogisemmalle tasolle. Kun otetaan huomioon ruokosokerikaupan vaikea tilanne, ei muiden määräämiä hintoja noudattavalla Tate & Lylella ollut juuri muuta vaihtoehtoa kuin noudattaa British Sugarin uutta hinnoittelupolitiikkaa.

Yhtiöt vaihtoivat näkemyksiä vähimmäishinnoista, jotka British Sugar halusi saavuttaa teollisuus- ja vähittäismyyntimarkkinoilla, ja hinnankorotusten ajoituksesta. Tate & Lyle painotti sitä, että sen liiketoimintapolitiikkana oli sekä seurata British Sugarin hintajohtajuutta ja puolustaa silloista markkinaosuuttaan, joka oli noin yksi kolmasosa vähittäismyyntimarkkinoista. British Sugar nosti sittemmin kesällä 1986 teollisuuskäyttöön ja vähittäismyyntiin tarkoitettujen sokerien hintoja Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Tate & Lyle toteutti suurelta osin samanlaisia korotuksia. Tate & Lyle ymmärsi, ettei se voinut estää British Sugaria myymästä koko A- ja B-kiintiötään Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja että British Sugar ei toisi maahan sokeria.

Teollisuuskäyttöön myytävän sokerin osalta näyttää siltä, että kyseisten kokousten ajankohdasta lähtien British Sugarin ja Tate & Lylen edustajat pitivät kokouksia kaksi tai kolme kertaa vuodessa. Eräissä kokouksissa British Sugar esitteli seuraavan vuoden aikana tavoittelemansa vähimmäisnettohinnat asiakkaiden ostaman määrän mukaan. Tämä matriisi ja muut hintoihin liittyvät seikat ovat olleet yhtiöiden sekä Napier Brownin ja Budgettin edustajien välisen yhteydenpidon aihe. Yhteydenotoissa on käsitelty myös hinnaston muutosten ajoitusta ja muutosten sisältöä samoin kuin toimitettavia määriä, asiakkaiden luottokelpoisuutta jne. Näyttää myös siltä, että yhtiöt vaihtoivat joskus tietoja tietyille asiakkaille myönnetyistä määräalennuksista.

(. . .)

Yhtiöt ovat pitäneet yhteyttä myös vähittäismyyntihinnoista, ja British Sugar on tällöin ilmoittanut vähittäishintojensa korotusten päivämäärät ja ajoituksen. Asiakasneuvotteluissa on vaihdettu tietoja eräille suurimmille asiakkaille (joille molemmat yhtiöt toimittivat sokeria) tarjottavien alennusten muutoksista. Tate & Lyle on johdonmukaisesti ilmoittanut, että se puolustaisi yhden kolmasosan suuruista osuuttaan vähittäismarkkinoista, ja on yrittänyt kaikin tavoin estää British Sugaria kaventamasta tätä osuutta. Ei ole ollut Tate & Lylen kaupallisen edun mukaista hyökätä British Sugarin markkina-asemaa vastaan, eikä heikentää British Sugarin liiketoimintatavoitetta parantaa Yhdistyneen kuningaskunnan sokerimarkkinoilta saatavia tuottoja.” ([63])

2.2.1 *Teollisuuskäyttöön tarkoitetun sokerin hinnoittelu, erityisesti matriisi*

37) Tate & Lyle toimitti edellä mainitun kirjeen 16 päivältä heinäkuuta 1990 liitteessä jäljennöksen hinnoittelumatriisista, jonka British Sugar oli antanut Tate & Lylelle vuonna 1989 pidetyssä kokouksessa. Tässä matriisissa, joka koskee ainoastaan teollista sokeria, esitetään British sugarin tavoitehinta neljännesvuosittain kalenterivuodeksi 1990. Matriisi on jaettu kymmeneen sarakkeeseen ostetun tonnimäärän mukaan.

38) Vaikka British Sugar uskookin, että matriisi annettiin vain yhdessä kokouksessa, se toteaa ([64]), että ”luulen, että voimme myöntää, eikä meillä ole mielestäni mitään pelättävää, että kaikkina muina kertoina matriisista keskusteltiin yleisellä tasolla, emmekä ole löytäneet yhtään tapausta, jossa toinen painettu tai kirjallinen asiakirja annettiin Tatelle tai sokerikauppiaille” ([65]). British Sugarin tiloissa toteutettujen tutkimusten aikana eräs yhtiön edustaja sanoi ([66]), että niinä kertoina, jolloin British Sugar ei antanut matriisia ”tavallisesti vain ilmoitimme, että yritämme siirtää esimerkiksi 50 000 tonnin rajaa tietyllä määrällä ja sen jälkeen korottaa vastaavasti alempaa raja-arvoa niin, että se saattoi olla 2 puntaa / 2,5 puntaa / 3 puntaa ja niin edelleen” ([67]). James Budgett toteaa myös, että matriisi annettiin vain yhdessä kokouksessa ([68]). Toisaalta Tate & Lylen tiloissa tehtyjen tutkimusten aikana eräs yhtiön edustaja sanoi, että British Sugarin matriisi annettiin Tate & Lylelle ”mahdollisesti kaksi tai kolme kertaa” (”twice or three times possibly”) ([69]). Lisäksi eräs yhtiön edustaja vastasi ([70]) tutkimuksen tekijän kysymykseen niiden tietojen luonteesta, joita annettiin Tate & Lylelle silloin, kun matriisia ei annettu, että ”. . . kysymys oli siitä, että Tate & Lyle esitti paperin, joka sen mukaan koski sen suunnitelmia muuttaa markkinahintaa (. . .) Paperia ei suinkaan esitetty jokaisessa kokouksessa. Paperi koski Tate & Lylen suunnitelmia seuraavaksi toimintavuodeksi.” ([71]) Kirjallisessa vastauksessaan tarkistettuun väitetiedoksiantoon ([72]) Tate & Lyle totesi, että viittaamalla ”paperin” (”a piece of paper”) esittämiseen, sen edustaja viittasi matriisiin niinä kertoina, jolloin se annettiin. Tate & Lylen mukaan ([73]) ”muina kuin niinä yhtenä tai mahdollisesti kahtena tai kolmena kertana, jolloin matriisi annettiin T & L:lle ja sokerikauppiaille, T & L:lle ei annettu kirjallisia tai painettuja tietoja. T & L on siten samaa mieltä BS:n kanssa siitä, että matriisia lukuun ottamatta T & L:lle ei annettu muita painettuja tai kirjallisia asiakirjoja.” ([74])

Kukaan osapuolista ei ole kuitenkaan kyseenalaistanut tarkistettua väitetiedoksiantoa, jossa esitetään — tässä päätöksessä toistetulla tavalla ([75]) — British Sugarin käsitys siitä, mitä tapahtui niinä kertoina, jolloin matriisia ei annettu, toisin sanoen matriisista keskusteltiin ”yleisellä tasolla” (”in general terms”), ja British Sugar ilmoitti, kuinka paljon se aikoi muuttaa eri ostosmäärien raja-arvoja. Vertailusta selviää, että British Sugarin näinä kertoina antamat tiedot vastasivat tietoja, jotka sialtyivät muille osapuolille varsinaisesti annettuun matriisiin. Napier Brown on komission kanssa samaa mieltä ([76]) tosiasioista, jotka on esitetty komission tarkistetussa väitetiedoksiannossa ([77]) ja toistettu tässä päätöksessä ([78]): ”Ainakin kerran Tate & Lylelle, Napier Brownille ja James Budgettille annettiin jäljennös kirjallisesta matriisista, ja muina kertoina British Sugar antoi matriisin tietoja vastaavia tietoja . . .” ([79])

39) Vastauksessaan alkuperäiseen väitetiedoksiantoon ([80]) Tate & Lyle toteaa, että ”vaikka matriiseista keskusteltiin kokouksissa, BSC ei ”ehdottanut” niistä keskustelemista ja niiden muuttamista, vaan ne oli laadittu BSC:n yksipuolisten päätösten perusteella” ([81]). Tate & Lyle toteaa edelleen ([82]), että ”matriisi oli BSC:n sisäinen asiakirja, jonka se omista syistään halusi joskus (vaikkakaan ei säännöllisesti) paljastaa T & L:lle ja kahdelle sokerikauppiaalle”. ([83])

40) Matriisin luonnetta selvitetään seuraavassa tarkemmin. Tähän asiaan liittyvissä suullisissa kuulemistilaisuuksissa British Sugar totesi ([84]) matriisin olevan ”sisäinen asiakirja, se on niin sanoaksemme British Sugarin sisäinen vertikaalinen asiakirja”. ([85]) Siinä määriteltiin hinnat, joiden alle British Sugarin myyntiedustajat eivät saaneet myydä teollisuuskäyttöön tarkoitettua sokeria ilman kyseisen sokerin myynnistä vastaavan johtajan erityistä lupaa ([86]). British Sugar huomautti myös, että monissa tapauksissa teollisuuskäyttöön tarkoitetun sokerin varsinainen myyntihinta oli matriisihintaa alempi.

Kirjallisessa vastauksessaan alkuperäiseen väitetiedoksiantoon ([87]) James Budgett painotti, että se ei koskaan ”pitänyt BS:n määrä-/hintamatriisia minään muuna kuin ohjeellisena hintana, jota BS pyysi myyntiedustajiaan tavoittelemaan. Nämä tiedot eivät olleet salaisia (ne olivat teollisuutta edustavien asiakkaiden saatavissa pyynnöstä)”. ([88]) Kirjallisessa vastauksessaan tarkistettuun väitetiedoksiantoon James Budgett totesi ([89]), että matriisi

”ymmärrettiin ainoastaan British Sugarin sisäiseksi ohjeeksi myyntiedustajille, josta he voisivat poiketa (saatuaan siihen ensiksi sisäisen johdon luvan)” ([90]), ja että se näin ollen toimi ”sisäisenä valvontamekanismina” (”an intenal monitoring mechanism”) ([91]).

Tutkimuksen aikana Tate & Lyle totesi ([92]), että ”se (British Sugar) esitti paperin, jonka se sanoi olevan tavoitteenaan markkinahintojen muuttamisessa (. . .) tämä toimenpide hyödytti meitä muita, jotta tietäisimme mitä se aikoi tehdä”. ([93])

41) British Sugar on ilmoittanut komissiolle, ettei matriisia annettu asiakkaille muutoin kuin tässä menettelyssä käsiteltävinä olevissa kokouksissa ([94]). Asiakirja ei siten ollut vapaasti saatavilla. Ajoitusta tarkasteltaessa British Sugar kuitenkin toteaa, että käytännössä se oli jo aloittanut neuvottelut ja jopa tehnyt muutaman tärkeän teollisuuskäyttöön tarkoitettua sokeria koskevan sopimuksen hyvissä ajoin ennen kuin se paljasti matriisin muille. British Sugarin mukaan sen toiminta teollisuuskäyttöön tarkoitetun sokerin markkinoilla oli jo matriisin paljastamisen aikoihin sen kilpailijoiden tiedossa. Mariisi ei tarjonnut yllätyksiä eikä vähentänyt epävarmuutta British Sugarin asiakashinnoista ([95]). Ajankohdasta, jolloin Tate & Lyle sai British Sugarilta matriisin sisältämät tiedot, Tate & Lyle selitti ([96]) tutkimuksen kuluessa, että ”yleensä” (”in general”) tiedot annettiin sille teollisuuden ostajien kanssa käytyjen vuotuisten neuvottelujen ”varhaisessa vaiheessa” (”at the early stages”), jolloin ”me saatoimme jo neuvotella joidenkin mutta luultavasti ei kaikkien kanssa” ([97]). Tate & Lylen mukaan se olisi jossain määrin voinut saada tiedot markkinoilta ([98]) keskustelemalla ostajien kanssa, jos se ei olisi saanut matriisitietoja British Sugarilta. Samassa yhteydessä Tate & Lyle kuitenkin vahvisti ([99]), että matriisin tiedoista oli sille hyötyä ja totesi, että ”olisi tyhmää sanoa, ettei niistä ollut hyötyä, sillä niistä oli (. . .) jos meillä oli tietoa sen aikeista, sillä saattoi olla vaikutusta näkemykseemme asioista. Olemme sen perässäkulkijoita.” ([100])

42) Lisäksi on näyttöä siitä, että British Sugarin Tate & Lylelle, Napier Brownille ja James Budgettille antamat tiedot teollisuuskäyttöön tarkoitetusta sokerista eivät rajoittuneet pelkästään etukäteen annettuihin teollisuushintamatriiseihin tai vastaavien tietojen luovuttamiseen, vaan että British Sugar myös varoitti näitä yhtiöitä aikeestaan korottaa hintoja huomattavasti ennen kuin yksityiskohtaiset matriisit oli laadittu. Tammikuun 15 päivänä 1991 päivätyssä kirjallisessa vastauksessaan ([101]) komission esittämiin kysymyksiin teollisuuskäyttöön tarkoitetusta sokerista Tate & Lyle totesi, että vaikka se ei koskaan saanut British Sugarilta luonnosta hinnastoon tehtävistä muutoksista, ”joskus suunnitelmista muuttaa joitakin tai kaikkia listahintoja ilmoitettiin toisinaan jopa yhdeksän kuukautta aikaisemmin. On huomattava, että listahintoja ei sovelleta suurimpaan osaan teollisuusmyynnistä.” ([102])

43) Komission päätelmästä, jonka Tate & Lyle oli vahvistanut tutkimusten kuluessa 27 päivänä toukokuuta 1994, että annetut tiedot olivat varmempia ja tarjosivat etukäteistietoa, Tate & Lyle totesi kirjallisessa vastauksessaan tarkistettuun väitetiedoksiantoon ([103]), että ”teollisuusalan hinnastoilla on erittäin vähän merkitystä yksittäisiltä asiakkailta veloitettavien todellisten hintojen kannalta. BS:n antamilla tiedoilla oli paljon enemmän merkitystä sokerikauppiaille niiden määrittäessä hintojaan. Kyseisillä tiedoilla ei ollut paljonkaan arvoa T & L:lle sen kilpaillessa BS:n kanssa yksittäisistä asiakkaista. Näin ollen (. . .) tiedoista oli hyötyä ennemmin BS:n mahdollisten kuin varmojen aikeiden kannalta.” ([104]) Etukäteistietojen osalta Tate & Lyle totesi seuraavaa ([105]): ”Vaikka itse matriisia ei annettu asiakkaille, siinä olevat tiedot olisivat olleet asiakkaiden käytettävissä samaan aikaan kun ne annettiin T & L:lle. T & L olisi näin ollen jo ryhtynyt keräämään tietoja markkinoilta tai vähintään hankkinut tiedot hyvin nopeasti sen jälkeen. T & L ei siten saanut tietoja BS:n hinta-aikeista ennen BS:n asiakkaita (katso myös 152 ja 160 kohta BS:n vastauksessa ensimmäiseen väitetiedoksiantoon).” ([106])

44) Lisäksi on selvää, että teollisuuskäyttöön tarkoitettua sokeria koskevissa kokouksissa ilmoitettiin suuria sokerimääriä ostavilta ja pienempiä määriä ostavilta veloitettujen hintojen väliset erot, jotka aiottiin ottaa käyttöön tai säilyttää ennallaan. Heinäkuun 16 päivänä 1990 päivätyssä kirjeessään kilpailuvirastolle Tate & Lyle toteaa ([107]), että kokouksissa British Sugar ”osoitti haluavansa, että hintataso nousee Yhdistyneessä kuningaskunnassa siltä matalalta tasolta, jolle se oli siihen mennessä-

laskenut, ja että eri määriä ostavien asiakkaiden välinen hintaero palautuu järkevämmälle ja loogisemmalle tasolle". ([108])

Se, että British Sugar antoi hinnoittelumatriisinsa ainakin osassa kokouksista ja että tässä matriisissa esitettiin sen suunnittelema asiakkaan ostomäärän mukainen vähimmäishinta, tarkoitti, että hintaerojen pohtiminen näissä kokouksissa oli väistämätöntä. British Sugar vahvistaa tämän. Tutkimusten aikana se totesi ([109]), että "matriisin antamisen ... tarkoituksena oli painottaa, että tietyt hinnan ja määrän väliset suhteet säilyisivät" ([110]). Lisäksi se totesi vastauksessaan alkuperäiseen väitetiedoksiantoon ([111]), että kyseisissä kokouksissa "pohdittiin teollisuushintojen eroja ostettaessa suuria ja pieniä määriä sokeria" ([112]). Tämä vahvistetaan myös Tate & Lylen kirjeessä 29 päivältä elokuuta 1990 kilpailuvirastolle ([113]), jossa todetaan, että teollisuuskäyttöön tarkoitettua sokeria käsitelleissä kokouksissa "keskusteltaviin asioihin sisältyivät hinnanmuutokset, hintaerot, toimitusehdot, luottoehdot, huoli volyymin laskusta ja tietyissä tapauksissa joitakin asiakkaita koskeva tilanne". ([114])

45) Napier Brown ja James Budgett ovat antaneet näyttöä siitä, että sokerikauppiaina niiden edun mukaista oli palauttaa ja säilyttää suuria ja pieniä määriä teollista sokeria ostavien väliset hintaerot. Tämä johtuu erityisesti siitä, että teollisuuskäyttöön tarkoitetun sokerin suurimmat ostajat olivat etupäässä British Sugarin asiakkaita, kun taas pienempien määrien ostajat olivat perinteisesti sokerikauppiaiden asiakkaita. Kirjallisessa vastauksessaan tarkistettuun väitetiedoksiantoon Napier Brown ilmoitti ([115]), että se sai kokouksista varmuuden siitä, ettei British Sugar enää soveltaisi teollisuuskäyttöön tarkoitetun sokerin hinnoittelussa "epärealistisen 'matalaa' rakennetta, joka oli kehittynyt hintasodan aikana" ([116]), ja joka johtui "British Sugarin noudattamasta toimintapolitiikasta supistaa huomattavasti suuria sokerimääriä ostavien asiakkaiden (jotka olivat usein British Sugarin asiakkaita) ja perinteisesti sokerikauppiaiden asiakkaina olevien pienempiä määriä ostavien välistä hintaeroa". ([117])

Kirjallisessa vastauksessaan tarkistettuun väitetiedoksiantoon James Budgett totesi ([118]), että "Budgett ei ollut kärsinyt teollisuuskäyttöön tarkoitetun sokerin keskihintojen absoluuttisesta tasosta (...), vaan pikemminkin British Sugarin käytännöstä olla veloittamatta eri kokoisilta asiakkailta eri hintaa. (...) Budgettin näkökulmasta hintaerojen poistaminen oli näin ollen selvästi British Sugarin kohtuuttomin hinnoittelutapa ja se, joka oli aiheuttanut Budgettille huomattavaa vahinkoa. (...) Budgettin mielestä kokouksissa saatiin varmuus siitä, että British Sugarin pyrkimys välttää määrätietoisesti sokerikauppiaita vahingoittavia kohtuuttomia hinnoittelutapoja, mikä pyrkimys näkyi korkeimmalla johtotasolla, perustui johonkin British Sugarin myyntiedustajien päivittäistä toimintaa koskevaan sisäiseen mekanismiin." ([119])

2.2.2 *Vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hinnoittelu*

46) Toukokuun 27 päivänä 1994 toteutetuissa tutkimuksissa Tate & Lylea pyydettiin ottamaan kantaa vähittäismyyntiin tarkoitetusta sokerista pidettyjen kokousten osalta myös väitteisiin, joiden mukaan British Sugar oli antanut joitakin hinnastoja ennen kuin varsinaiset hinnat olivat yleisesti käytettävissä ja oli antanut Tate & Lylelle ennakkovaroituksen hinnastoon tehtävistä korotuksista. Kysyttäessä mitä ja milloin annettiin ja kuinka paljon aikaisemmin Tate & Lylen edustaja sanoi ([120]): "Se oli yleensä kolme tai neljä viikkoa ennen hinnankorotuksen virallista voimaantuloa ja luulen, että tarkoituksena oli vain tiedottaa asiasta niin, ettei se tulisi meille täytenä yllätyksenä, ja että se (British Sugar) voisi luottaa siihen, että seuraisimme perässä. Me olimme aina seuranneet sitä ja se oletti aina, että tekisimme niin. Ja se pyrkikin siihen, että se voisi luottaa siihen, että seuraisimme sitä myös tuolloin." ([121]) Tate & Lyle vahvisti ([122]), että se muuttaisi hintojaan pian sen jälkeen ja "korottaisi tonnihintaa yleensä saman verran" ("go the same increase per tonne in general"). Tate & Lyle myönsi myös ([123]), että British Sugarin antamat tiedot olivat "turvallisuustekijä" ("safety factor").

47) Tate & Lyle otti kantaa British Sugarin antamiin vähittäismyyntihintoja koskeviin ennakkotietoihin ja niiden varmuuteen toteamalla tarkistettuun väitetiedoksiantoon antamassaan kirjallisessa vastauksessaan ([124]), että "T & K:lle annettiin jäljennöksiä BS:n hinnastoista ainoastaan kolmena kertana tarkastelujakson aikana, kerran viisi päivää ja kerran kaksi päivää ennen kuin hinnastot lähetettiin virallisesti alan edustajille. Kolmantena kertana T & L:lle annettiin hinnastojen jäljennös neljä päivää sen jälkeen, kun se virallisesti lähetettiin alan edustajille. BS puhui kuitenkin asiakkaidensa kanssa aina ennen kuin keskusteli asiasta T & L:n kanssa ja ilmoitti asiakkailleen hintojen korotuk-

sesta kaksi tai kolme viikkoa etukäteen. T & K:lle ei siten annettu mitään luottamuksellisia tietoja. Kaikki "ennakkotiedot" annettiin vain ennen hinnastojen virallista lähettämistä eikä ennen kuin BS:n asiakkaat saivat tiedon uusista hinnoista." ([125])

48) On kuitenkin näyttöä siitä, etteivät British Sugarin Tate & Lylelle antamat tiedot vähittäismyyntiin tarkoitetusta sokerista rajoittuneet ainoastaan vähittäismyyntihinnastoihin. British Sugar varoitti Tate & Lylea huomattavan aikaisin aikomuksestaan nostaa vähittäismyyntihintoja ennen yksityiskohtaisten hinnastojen laatimista. Tate & Lylen kansallisesta vähittäismyynnistä vastaava johtaja totesi komissiolle 12 päivänä joulukuuta 1990 antamassaan kirjallisessa lausunnossa ([126]) seuraavaa vähittäismyyntiin tarkoitetusta sokerista: "Tavattuani BS:n edustajat ensimmäisen kerran helmikuussa 1987 en muista yhtään myöhempää BS:n aikomaa hinnankorotusta, jota ei olisi ilmaistu minulle vähintään 2–3 viikkoa ennen BS:n virallista tiedotetta sokerialalle". ([127]) Toukokuun 27 päivänä 1994 Tate & Lylen tiloissa tehdyissä tutkimuksisa yhtiön edustaja vahvisti ([128]), että "ilmaiseminen" tarkoitti, että British Sugar "itse asiassa sanoi suunniteltujen listahintojen tason" ("would actually say the amount of the price intended listings") ja että tämä tehtiin hinnastoon merkittyjen vakiohintojen perusteella. Tate & Lylen edustajan samassa yhteydessä antamassa lyhyessä vastauksessa ([129]) komission kysymykseen vähittäismyyntiin tarkoitettua sokeria koskevien hinnastojen antamisesta etukäteen ja British Sugarin antamasta ennakkovaroituksen hinnastoon tehtävistä korotuksista, todettiin, että "se oli yleensä kolme tai neljä viikkoa ennen hinnankorotuksen virallista voimaantuloa". ([130])

2.2.3 *Sokerin hinnoittelutietojen saatavuus ja arvo*

49) British Sugarin kokouksissa antamien hinnoittelutietojen saatavuudesta ja arvosta komissio huomauttaa, että teknisesti on aina vaikeampaa ja hankalampaa hankkia tietoja kilpailijan hinnoittelusuunnitelmista keskustelemalla yksitellen mahdollisten asiakkaiden kanssa kuin saamalla tiedot suoraan ja kattavasti kilpailijalta itseltään sen kanssa pidettävissä kokouksissa. On lisäksi tunnettua, että kolmansien (tässä: British Sugarin mahdolliset ostajat) hankkimat toisen käden tiedot eivät ole yhtä luotettavia ja tarkkoja kuin asianomaisesta lähteestä (tässä: British Sugar) hankitut ensi käden tiedot. Tämän vahvistaa Tate & Lylen kirje 16 päivältä heinäkuuta 1990 kilpailuvirastolle ([131]), jossa huomautetaan, että "asiakkaan ja valmistajan välillä kulkevat tiedot voivat usein olla epäluotettavia, elleivät suorastaan harhaanjohtavia. Tämä on pitänyt paikkansa erityisesti sokerimarkkinoilla muutaman viime vuoden aikana" ([132]) Kirjeessään Tate & Lyle totesi myös, että yhden kilpailijan toiselle antamat lausunnot voivat olla epäluotettavia. Tate & Lyle vahvisti kuitenkin myöhemmin, että British Sugarin antamista tiedoista oli sille hyötyä ([133]). Tämä voidaan päätellä myös siitä, että Tate & Lyle osallistui edelleen säännöllisesti kokouksiin.

James Budgett totesi vastauksessaan alkuperäiseen väitetiedoksiantoon ([134]), että "vaikka markkinalähteet eivät kenties anna yksittäisiä asiakkaita koskevia täydellisiä ja välittömiä hintatietoja (esimerkiksi yksittäiset ostajat voivat antaa kolmansilta saatuja harhaanjohtavia ostohintatietoja), ne antoivat nopeasti erittäin tarkkoja tietoja yleisestä hintatasosta. Ainutlaatuinen markkinarakenne sopi tähän ihanteellisesti." ([135]) Se totesi myös ([136]), että "BS:n matriisia koskevat tiedot välitettiin nopeasti ja tarkasti markkinoiden (erityisesti asiakkaiden) kautta ainakin kaikille tärkeimmille markkinaosapuolille." ([137]) Napier Brown yhtyy tähän James Budgettin esittämään näkemykseen ([138]). Samoin British Sugar katsoo ([139]), että sokerikauppiaat olisivat voineet hankkia tiedot markkinoilta ja että tietojen ainut "vaikutus oli, että ne antoivat kauppiaille tietynasteisen varmuuden". ([140])

2.2.4 *Kokouksia koskevia lisäselostuksia*

50) Tate & Lyle selosti edelleen näkemystään kokouksissa käsitellyistä aiheista kirjeellään 29 päivältä elokuuta 1990 Ison-Britannian kilpailuvirastolle ([141]).

"2. Teollisuusmyynti

(. . .)

Smithin muistikuva on, että ensimmäisessä näistä neljän edustajan kokouksista teollisuuskäyttöön tarkoitetulle sokerille hyväksyttiin noin 370 punnan vähimmäishinta tonnilta. Oletuksena oli, että tätä vähimmäishintaa korotettaisiin myöhemmissä kokouksissa matriisissa esitetyn yleisen hinnankorotuksen mukaisesti. Matriisi oli British Sugarin laatima ja siinä oli erityisille määrällisille raja-arvoille

vähimmäisnettohinnat. Keskusteltaviin asioihin sisältyivät hinnanmuutokset, hintaerot, toimitusehdot, luottoehdot, huoli volyymin laskusta ja tietyissä tapauksissa joidenkin asiakkaiden tilanne. Varhaisessa vaiheessa Tate & Lylen mielestä kokouksissa oli osaksi kyse British Sugarin ja sokerikauppiaiden välisten suhteiden parantamisesta. Hintasodan aikana sokerikauppiaat olivat kärsineet merkittävän tonnimääräisen volyymin laskun pienten asiakkaiden osalta ja British Sugar oli vähitellen luovuttamassa pienet asiakkaat niille takaisin. Tämä ei koskenut Tate & Lyle Sugarsia, koska sillä ei ollut koskaan ollut monia pieniä asiakkeita.

(. . .)

3. Vähittäismyynti

British Sugarin vähittäismyynnin markkinoinnista vastaavan [poistettu, liikesalaisuus] ja Tate & Lylen vähittäismyynnin markkinoinnista vastaavan [poistettu, liikesalaisuus] välisiä tapaamista järjestettiin kahdenlaisissa olosuhteissa: ensiksi, jotta British Sugar voisi ilmoittaa Tate & Lylelle lähiaikoina toteutettavasta hinnankorotuksesta, ja toiseksi erityisolosuhteissa, joissa toinen sokerinvalmistajista uskoi, että toinen houkutteli sen asiakkaita myymällä sokeria polkuhintaan. Hinnanmuutoksia koskevissa kokouksissa British Sugar antoi hinnaston muutamaa päivää ennen sen julkaisemista ja ilmoitti Tate & Lylelle alennuksen tasosta, jonka se ilmoittaisi vähittäismyyntikonserneille varmistaakseen, ettei kyseisistä konserneista saatava kate pienentyisi. Tate & Lylelle ei kuitenkaan ilmoitettu millekään tietylle asiakkaalle tarjottavasta hinnasta". ([142])

51) British Sugar otti kirjeessään 7 päivältä elokuuta 1990 kilpailuvirastolle ([143]) kantaa Tate & Lylen kirjeeseen ([144]) 16 päivältä heinäkuuta 1990 kilpailuvirastolle ja ilmoitti oman näkemyksensä näistä kokouksista. Sekä Napier Brown että james Budgett hyväksyvät tämän näkemyksen ([145]):

"Tate & Lylen edustajan Shaw'n kirjeen sivulla 4 olevassa kohdassa 3 ([146]) viitataan teollisuuskäyttöön tarkoitetun sokerin myyntiin sekä kyseisten kahden yhtiön ja tärkeimpien sokerikauppiaiden, Napier Brownin ja Budgettin, välisiin kokouksiin ja yhteydenpitoihin. Ensimmäiset tapaamiset pidettiin sokerikauppiaiden kanssa. Yksi Napier Brownin kanteluista koski sitä, että British Sugar oli alentanut vähittäismyyntiin ja teollisuuskäyttöön tarkoitetun sokerin hintoja, minkä komissio katsoi rikkovan perustamissopimuksen 86 artiklaa. Kokousten alkuperäinen tavoite, samoin kuin British Sugarin tavoite sen vahvistaessa sen, minkä sokerikauppiaat (jotka myös olivat British Sugarin asiakkaita) olisivat saaneet selville markkinoilla, oli vakuuttaa kauppiaat siitä, ettei ongelmaa enää esiinny. Myöhemmissä kokouksissa annettiin tietoja British Sugarin hinoittelusuunnitelmista. Kokoukset Tate & Lylen kanssa alkoivat vuoden 1987 loppupuolella ([147]). Näissä kokouksissa British Sugarin edustaja ilmoitti hinnat, jotka British Sugar aikoi saavuttaa tulevien vuosineljännesten aikana. Kuten tällaisissa liiketoimintatapauksissa yleensä, British Sugarin oman myyntihenkilöstön ohjeeksi laadittiin hinnoittelumatriisi volumetrisen sokerin käytön perusteella. Matriisissa esitettiin vähimmäishinnat, joiden alittamiseen tarvitaan johdon lupa. Matriisista tiesivät sekä kauppa että kilpailijat, ja jopa matriisin julkaisemisesta keskusteltiin. Matriisi kehitettiin British Sugarin vuosittaisen suunnitteluprosessin osana ja se oli yksi voittomixin tärkeimpiä tekijöitä. Se edusti myös British Sugarin tietoista pyrkimystä noudattaa komissiolta saamaansa ohjetta, jonka mukaan sen hintarakenteen olisi perustuttava kustannuksiin. On siis painotettava, että muille yhtiöille välitetyt tiedot olivat liiketoimintaan liittyviä päätöksiä, jotka British Sugar oli jo tehnyt. Kertaakaan ei sovittu tietyiltä asiakkailta veloitettavista hinnoista. Osapuolet eivät myöskään sopineet asiakkaille tarjottavista hinnoista. Tiedot koskivat ensisijaisesti hinnankorotuksia, joita British Sugar aikoi soveltaa eri määriä ostaviin asiakkaisiin. Nämä tiedot olisivat olleet myös kaikkien British Sugarin teollisuusasiakkaiden käytettävissä samaan aikaan kuin ne annettiin Tate & Lylelle ja sokerikauppiaille. Vaikka keskusteluja käytiinkin, ei British Sugarin päätöksiä ja siten sen liiketoimintasuunnitelmaa koskaan muutettu. Muu keskustelu koski markkina-asioita, kuten asiakkaiden luottokelpoisuutta. Tate & Lylella ja sokerikauppiailla oli aina mahdollisuus tehdä omat hinnoittelupäätöksensä, kuten ne käytännössä tekivätkin." ([148])

Vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin osalta British Sugar totesi samassa kirjeessä 7 päivältä elokuuta 1990 myös seuraavaa: "näyttää siltä, että British

Sugar on silloin tällöin ilmoittanut Tate & Lylelle vähittäishinnastoon tehtävien korotusten päivämäärät ja ajoituksen. Lisäksi tiedonvälitys näyttää olleen täysin yksipuolista. Olemme varmoja siitä, että tietoja ei ole koskaan vaihdettu tietyille asiakkaille tarjottujen erityisten alennusten tasosta. Asiakkaille annetut hinnankorotusten ajoitusta koskevat tiedot olivat suurimmaksi osaksi toimialan yleisessä tiedossa. Hintoja korotetaan vuosittain 1 päivänä heinäkuuta yhteisön hinnoittelurakenteessa tapahtuneiden muutosten mukaisesti. Näin ollen 11 päivänä toukokuuta tänä vuonna British Sugar ilmoitti asiakkailleen hinnankorotuksista, jotka tulisivat voimaan 1 päivänä heinäkuuta. Tate & Lyle sai tiedot 9 päivänä toukokuuta. Jos asiakas tiedustelee British Sugarilta, aikooko se korottaa hintojaan muuna aikana vuotta, asiakkaalle ilmoitetaan British Sugarin senhetkisistä suunnitelmista ja tarvittaessa ehdotetun korotuksen todennäköinen määrä." ([149])

2.2.5 *Osapuolten näkemys markkinatilanteesta tarkastelujakson aikana*

52) Osapuolten näkemystä markkinatilanteesta tarkastelujakson aikana kuvataan myös joissakin muissa asiakirjoissa.

53) James Budgettin liiketoimintastrategiaa käsittelevän asiakirjan ("James Budgett & Son Limited — Business strategy 1987–1990" ([150])) ensimmäisessä jaksossa, joka käsittelee sokerin myyntiä, jakelua ja valmistusta otsikolla "Sugar Dealing, Distribution and Processing" todetaan, että: "British Sugarin edun mukaista on omaksua nyt korkeamman hinnan strategia, sillä määrällinen kasvu on pysähtynyt, ja rakentaa uudelleen markkinapreemiota. Tähän British Sugar tarvitsee yhteistyötä välittäjien kanssa, johon se parhaillaan pyrkiikin, sillä tuonnin aggressiivinen markkinointi voi tehdä täysin tyhjäksi heidän aikeensa. Markkinat kehittyvät järjestelmälliseen suuntaan. Paremmista sokerinjalostajien palkkioista neuvotellaan ja välityksesta saatavat voitot paranevat". ([151])

54) James Budgettin hallitukselle annetussa markkinaraportissa 2 päivänä elokuuta 1990 pidettyä hallituksen kokoustavarten ([152]) todetaan, että "viimeaikaiset riippumattomat keskustelut BS:n ja T & L:n kanssa viitaavat siihen, että British Sugar pyrkii nostamaan hintaa vähintään 3–4 punnalla tonnilta ja epäilemättä T & L seuraa sitä." ([153]).

55) De Danske Sukkerfabrikkerin toimitusjohtajan ja British Sugarin ylimmän johdon 26 päivänä kesäkuuta 1987 pitämän kokouksen pöytäkirjassa ([154]) todetaan, että "T & L ja BSC keskustelavat pyrkimyksistä yhteensovittaa markkinakehitys, mutta BSC ei halua ottaa riskejä tässä asiassa. PJ ([155]) väittää, että T & L rikkoo aina sopimuksensa, kun taas BSC pysyy aina vähimmäishinnoissaan, ei myönnä salaisia erityisalennuksia jne." ([156])

56) Tate & Lylen sisäisessä muistiossa, joka on osoitettu muiden muassa teollisuuskäyttöön tarkoitetusta sokerista vastaaville myynti- ja markkinointijohtajille ([157]), todetaan että: "BS on ilmoittanut, että alin mahdollinen tappio 5 prosentin tukitason leikkauksen jälkeen olisi noin 9 miljoonaa puntaa. BS ehdottaa, että sokerialalle (teollisuus) ilmoitetaan, että tammikuusta 1990 alkaen hintoja on nostettava 20 puntaa tonnilta, jotta saavutetaan asema, jonka ansiosta se voi jatkaa tulevaisuudessa tarvittavien investointien tekemistä!! BS on ilmeisesti keskustellut tästä Ridgwellin kanssa ([158]), joka soitti minulle kertoakseen siitä ([159])."

2.2.6 *Virallisten hintojen korotusten ja British Sugarin hintojen korotusten välinen ero*

57) Lisäksi on havaittu, että tarkastelujakson aikana British Sugar korotti teollisuuskäyttöön tarkoitetun sokerin ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hintoja virallisten hintojen korotuksia enemmän niin, että virallisten hintojen ja British Sugarin markkinoilla soveltaminen hintojen välinen ero kasvoi. Suullisessa kuulemistilaisuudessa komissio totesi, että vertailtaessa tammikuun 1986 ja joulukuun 1990 virallisia hintoja (eli interventiohinnasta ja varastointimaksusta koostuvia hintoja, jotka muodostavat A- ja B-sokerin vähimmäistakuuhinnan ([160])) koskevia komission lukuja ja samalta ajanjaksolta olevia British Sugarin suurimpia asiakkaita koskevia markkinahintoja ([161]), oli havaittu, että British Sugarin hintojen enimmäisylijäämä virallisiin hintoihin verrattuna oli kaksinkertaistunut tammikuusta 1986 joulukuuhun 1990. British Sugar ei kiistänyt komission laskelmia eikä myöskään sitä, että komission mainitsema hintaero oli kasvanut. British Sugar katsoi kuitenkin, että kyseinen hintaeron kasvu oli vähäinen ja huomautti, että se oli ainoastaan pyrkinyt yleisesti tiedossa olevaan liiketoiminnalliseen tavoitteeseensa, eli saavuttamaan markkinoilla virallisia korotuksia suurempia hinnankorotuksia ([162]).

G. YHDISTYNEEN KUNINGASKUNNAN KILPAILUVIRASTON ALOITTAMA RINNAKKAISMENETTELY

58) Ison-Britannian kilpailuvirasto oli vuonna 1990 aloittanut samaa asiaa koskevan menettelyn British Sugaria ja Tate & Lylea vastaan. Kuten 2 kappaleessa mainittiin, Tate & Lyle kirjoitti heinäkuussa ja elokuussa 1990 kilpailuvirastolle kaksi rikkomiset paljastavaa kirjettä. Tate & Lyle ja British Sugar toimittivat kilpailuvirastolle muistion 15 päivänä huhtikuuta 1991, jossa selostettiin järjestelyjä, jotka olivat voimassa näiden kahden yhtiön välillä 20 päivän kesäkuuta 1986 ja 2 päivän heinäkuuta 1990 välisena aikana ([163]). Kyseinen muistio lisättiin kesäkuussa 1991 rajoittavien kauppasopimusten rekisteriin. Hieman sen jälkeen, kun komissio oli kesäkuussa 1992 antanut alkuperäisen väitetiedoksiannon tässä menettelyssä, British Sugar toimitti hakemuksen kilpailutuomioistuimeen (Restrictive Practices Court) muistion poistamiseksi rekisteristä. British Sugar väitti, että muistioon ei ollut kirjattu British Sugarin ja Tate & Lylen järjestelyjä oikein ja että vaikka kirjaukset olisivatkin oikein, niistä ei paljastunut rajoittavaa sopimusta. Tate & Lyle ei jättänyt hakemusta. Tuomioistuin hylkäsi 21 päivänä elokuuta 1996 molemmat British Sugarin esittämät väitteet. Tuomioistuin katsoi, että järjestelyt oli kirjattu muistioon oikein ja että muistio paljasti British Sugarin ja Tate & Lylen välisen rajoittavan sopimuksen olleen voimassa 20 päivän kesäkuuta 1986 ja 2 päivän heinäkuuta 1990 välisenä aikana. British Sugar ei valittanut tuomiosta määräajan kuluessa ja tuomiosta tuli lainvoimainen. British Sugar ja Tate & Lyle antoivat 10 päivänä joulukuuta 1996 tuomioistuimelle sitoumuksia, joiden mukaan ne eivät tee rajoittavaa hintasopimusta tai toteuta vastaavaa järjestelyä tulevaisuudessa eivätkä saata voimaan muita rekisteröitäviä sopimusyksityiskohtia, joista ei ollut ilmoitettu kilpailuvirastolle ajoissa. Sitoumukset koskevat kummankin yhtiön koko liiketoimintaa ([164]).

III OIKEUDELLINEN ARVIOINTI

A. MERKITYKSELLISTEN MARKKINOIDEN MÄÄRITELMÄ

1. *Merkitykselliset tuotemarkkinat*

59) Merkitykselliset tuotemarkkinat ovat valkoisen kidesokerin markkinat. Nämä markkinat jakautuvat edelleen kahteen alaryhmään: vähittäismyyntiin tarkoitettuun sokeriin ja teollisuuskäyttöön tarkoitettuun sokeriin (teolliseen sokeriin).

Koska erikoissokereita ja nestemäisiä sokereita käytetään eri tarkoituksiin, niillä ei täytetä samoja tarpeita kuin valkoisella kidesokerilla. Erikoissokerit ja nestemäiset sokerit eivät tämän vuoksi kuulu merkityksellisille tuotemarkkinoille, koska ne eivät ole asiakkaan näkökulmasta toisiaan korvaavia tuotteita.

Teollisesti valmistetut sokerin korvikkeet, kuten sakariini, syklamaatit tai aspartaami, pystyvät kilpailemaan luonnonsokerin kanssa vain rajallisessa määrässä tuotteita, esimerkiksi kevyttuotteissa, eivätkä tämän vuoksi kuulu samoille merkityksellisille tuotemarkkinoille kuin valkoinen kidesokeri ([165]).

2. *Merkitykselliset maantieteelliset markkinat*

60) Sokerialan yhteisessä markkinajärjestelyssä ([166]) jokaiselle jäsenvaltiolle myönnetään tietty sokerikiintiö. Tämä kansallinen kiintiö jaetaan jäsenvaltioissa sokerijuurikasta jalostaville yhtiöille. British Sugar on ollut tarkastelujakson aikana ja sen jälkeen ainoa sokerijuurikkaan jalostaja Yhdistyneessä kuningaskunnassa, ja yritys onkin saanut Yhdistyneen kuningaskunnan koko kansallisen A- ja B-sokerin kiintiön ([167]). Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että sokerimarkkinoiden yhteisellä markkinajärjestelyllä on merkittävä vaikutus sokerin tuotantoon ja myyntiin yhteisössä ja että se edistää kansallisten markkinoiden jakamista:

”On ilmeistä, että koska edellä mainittu kansallisten kiintiöiden järjestelmä pysäytti tuotannon asteittaisen siirtymisen sokerijuurikkaan viljelyyn erityisen hyvin soveltuville alueille ja esti merkittävällä tavalla tuotannon lisäystä, kyseinen järjestelmä laski määriä, joita tuottajat voivat myydä yhteismarkkinoilla ([168]).”

”Tällä rajoittamisella oli todennäköisesti yhdessä suhteellisten korkeiden kuljetuskustannusten kanssa huomattava vaikutus tarjontaan, joka on yksi kilpailun ensisijaisista osatekijöistä, vaikuttaen näin ollen myös jäsenvaltioiden välisen kaupan määrään ja muotoihin ([169]).”

”Huolimatta arvostelusta, joka kohdistuu kansallisten markkinoiden jakamisen vakiinnuttamiseen kansallisten kiintiöiden avulla tähtäävään järjestelmään, jonka vaikutuksia tarkastellaan myöhemmin, jäljelle jää käytännössä edelleen tiettyjä kilpailualoja, jotka kuuluvat kilpailusääntöjen määräysten soveltamisalaan ([170]).”

61) Kun otetaan huomioon sekä British Sugarin että Tate & Lylen tuotanto- ja jalostustoiminta, Yhdistyneen kuningaskunnan sokerintuotanto kattaa lähes kokonaan kaikkien sokerilaatujen kotimaisen kysynnän.

62) Yhdistyneeseen kuningaskuntaan kuitenkin tuodaan sokeria, koska sokerin ostajat haluavat ylläpitää toimituksia Yhdistyneen kuningaskunnan ulkopuolelta varmistaakseen toimitusten jatkuvuuden ja erityisesti saadakseen suojaa tarjonnan vähenemisen varalta, kuten tapahtui satokaudella 1974/1975. Sokeria ostetaan ulkomailta myös siksi, että kahdella Yhdistyneen kuningaskunnan tuottajalla olisi kilpailijoita ([171]). Kauppiaat tuovat sokeria myös silloin, kun sitä saa edullisin ehdoin. Muista jäsenvaltioista Yhdistyneeseen kuningaskuntaan tuodusta sokerista valtaosa on aina ollut valkoista kidesokeria.

63) Muista jäsenvaltioista Yhdistyneeseen kuningaskuntaan tuodulla sokerilla on katettu viime vuosina 4–10 prosenttia kansallisesta kulutuksesta. Tämä määrä näyttää olevan suurelta osin tuonnin rakenteellinen yläraja, jota ei todennäköisesti ylitetä ([172]). Tämä johtuu pääasiassa Ison-Britannian sokerimarkkinoiden erityispiirteistä naapurivaltioiden markkinoihin verrattuna:

i) koska Englannin kanaali toimii luonnollisena esteenä ja aiheuttaa ylimääräisiä kuljetuskustannuksia, brittiläiset sokerintuottajat voivat pyytää sokerista korkeampaa hintaa kuin Manner-Euroopan tuottajat. Brittiläiset hinnat vastaavat yleensä British Sugarin hintoja. Voidaan osoittaa, että British Sugar pyrki tarkastelujakson aikana ([173]) asettamaan hintansa lähelle sitä hintaa, jonka se arveli houkuttelevan merkittävän määrän tuontisokeria kansallisille markkinoille, mikä olisi uhannut yrityksen mahdollisuuksia myydä koko A- ja B-sokerin kiintiönsä kotimaan markkinoilla;

ii) jos asiakkaat, jotka vaativat suuria, usein toistuvia ja nopeita toimituksia, ostaisivat tuontisokeria, Isoon-Britanniaan pitäisi rakentaa varastotiloja tuontisokeria varten ja huolehtia varastojen ylläpidosta. Tästä aiheutuisi lisäkustannuksia;

iii) Kuten monopoleja ja sulautumia käsittelevä komitea MMC huomautti toisessa kertomuksessaan ([174]), suurten sokerimäärien tuonti Isoon-Britanniaan edellyttää, että sokerista saadaan Manner-Eurooppaa korkeampi hinta. Mahdolliset viejät saattavat edellyttää korkeaa lisähintaa toijmittaakseen suuria määriä Isoon-Britanniaan, koska pelkäävät brittiläisten tuottajien aloittavan viennin vastatoimena ([175]).

64) Pohjois-Irlanti on ainoa Yhdistyneen kuningaskunnan osa, jossa vallitsevat erilaiset olosuhteet, ja se ei kuulu merkityksellisiin maantieteellisiin markkinoihin ([176]).

Sekä Tate & Lyle että British Sugar toimittavat sokeria Pohjois-Irlantiin, mutta kummallakaan ei ole jalostuslaitoksia Pohjois-Irlannissa, eikä siellä myöskään tuoteta sokeria. Irish Sugar tuo suurimman osan Pohjois-Irlantiin toimitettavasta sokerista kuljetuskustannusten takia Irlannin tasavallasta, ja sillä on 60–70 prosentin markkinaosuus Pohjois-Irlannin sokerimarkkinoista. Lopuista sokeritoimituksista Pohjois-Irlantiin huolehtivat British Sugar ja Tate & Lyle. Molemmat yritykset lisäävät hintoihinsa kiinteän lisämaksun ylimääräisen merikuljetuksen vuoksi ([177]).

65) Komissio katsoo, että tässä menettelyssä merkitykselliset markkinat ovat vähittäismyyntiin tarkoitetun valkoisen sokerin ja teollisen valkoisen sokerin markkinat Isossa-Britanniassa, mikä on huomattava osa yhteismarkkinoista.

Komission saamien tietojen mukaan British Sugarin, Tate & Lylen, Napier Brownin ja James Budgettin osuus teollisen sokerin markkinoista Isossa-Britanniassa oli yhteensä yli 90 prosenttia. British Sugarin ja Tate & Lylen yhteenlaskettu osuus vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin markkinoista Isossa-Britanniassa oli puolestaan noin 89 prosenttia. Tätä taustaa vasten komissio katsoo, että molemmat markkinat olivat rakenteeltaan puhtaasti oligopolistisia.

B. YRITYSTEN VÄLINEN SOPIMUS JA/TAI YHDENMUKAISTETTU MENETTELYTAPA, JONKA TARKOITUKSENA TAI SEURAUKSENA ON HUOMATTAVA KILPAILUN RAJOITTAMINEN

1. *Komission arvio*

1.1 **Yritysten välinen sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa**

66) Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti perustamissopimuksen 85 artiklan 1

kohdassa tarkoitetun sopimuksen voidaan katsoa syntyneen, jos yritykset ovat päässeet yhteisymmärrykseen, vaikka vain pääkohdittain, keskinäisestä toiminnastaan markkinoilla tai toiminnasta pidättymisestä. Tämä voi tarkoittaa yhteistä päätöksentekoa ja sitoutumista yhteiseen suunnitelmaan. Riittää että asianomaiset yritykset ovat yhdessä ilmaisseet aikovansa käyttäytyä markkinoilla tietyllä tavalla ([178]). Sopimuksen ei tarvitse olla muodollisesti tai kirjallisesti tehty, eikä asiaan tarvitse liittyä erityisiä seuraamuksia tai täytäntöönpanotoimenpiteitä.

67) Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu yhdenmukaistettu menettelytapa ei toisaalta tarkoita sitä, että osapuolten olisi pitänyt tehdä sopimus, jossa tarkasti määrätään miten ne toimivat markkinoilla. Perustamissopimuksen tarkoituksena oli luomalla yhdenmukaistetun menettelytavan käsite, sopimuksen käsitteen lisäksi, ennakoida se mahdollisuus, että yritykset välttävät 85 artiklan 1 kohdan kiellon korvaamalla tietoisesti kilpailun riskit yritysten välisellä käytännön yhteistyöllä ilman edellä kuvatunlaisen sopimuksen tekemistä ([179]). Yhteisöjen tuomioistuin on todennut asiassa ICI vastaan komissio antamassaan tuomiossa ([180]), että menettelytapojen yhdenmukaistaminen voi olla seurausta muun muassa osapuolten toiminnan näkyvästä yhteensovittamisesta. Vaikkei toiminnan samankaltaisuutta voida sellaisenaan samaistaa yhdenmukaistettuun menettelytapaan, se voi kuitenkin olla merkittävä todiste siitä johtaessaan kilpailutilanteeseen, joka ei vastaa tavanomaisia markkinaolosuhteita ottaen huomioon tuotteiden luonne, yritysten merkitys ja määrä sekä kyseisten markkinoiden koko. Yhteisöjen tuomioistuimen mukaan tämä pätee erityisesti, jos samanlainen toiminta antaa asianomaisille yrityksille mahdollisuuden pyrkiä hintatasapainoon eri tasolla kuin mihin kilpailutilanne olisi johtanut ja vakiinnuttaa saavutetut asemat yhteismarkkinoilla tuotteiden tosiasiallisen vapaan liikkumisen ja tavaroiden toimittajia koskevan kuluttajien vapaan valintaoikeuden kustannuksella.

68) Yhteisöjen tuomioistuin katsoi 16 päivänä joulukuuta 1975 ([185]) antamassaan tuomiossa, että tuomioistuimen aikaisemmissa käsittelyissä määritetyt yhteensovittamisen ja yhteistoiminnan perusteet, joissa ei missään tapauksessa vaadita todellisen suunnitelman laatimista, on tulkittava sen perustamissopimuksen kilpailuun liittyviin ehtoihin luonnostaan kuuluvan käsitteen kannalta, jonka mukaan jokaisen talouden toimijan on määrättävä riippumattomasti kaupallisista menettelytavoistaan, joita se aikoo noudattaa yhteismarkkinoilla. Tämä riippumattomuuden vaatimus ei poista yrityksiltä oikeutta sopeutua järkevästi kilpailijoidensa nykyiseen tai odotettavissa olevaan toimintaan, mutta se estää ehdottomasti kaikki niiden väliset suorat tai välilliset yhteydet, joiden tarkoituksena tai seurauksena on joko vaikuttaa todellisen tai mahdollisen kilpailijan käyttäytymiseen markkinoilla tai paljastaa tällaiselle kilpailijalla toimintatavat, joita ne ovat itse päättäneet noudattaa tai aikovat noudattaa markkinoilla.

69) Näin ollen käyttäytymistä voidaan pitää 85 artiklan 1 kohdan mukaisena yhdenmukaistettuna menettelytapan, jos osapuolet eivät ole sopineet tai päättäneet etukäteen toiminnastaan markkinoilla, mutta soveltavat salaisen yhteistyön mukaisesti sellaisia käytäntöjä, jotka edistävät tai helpottavat niiden liiketoiminnan yhteensovittamista.

70) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt useissa tuomioissaan ([182]) selväksi, että etenkään pitkään kestäneiden ja monimutkaisten rikkomisten osalta ei ole tarpeen, että komissio luokittelee ne pelkästään sopimuksiksi tai yhdenmukaistetuiksi menettelytavoiksi tai jakaa niitä erillisiksi rikkomisiksi. Tällainen erottelu ei ehkä olisi käytännössä edes realistinen tai mahdollinen, koska rikkomisessa kokonaisuudessaan kenties esiintyy piirteitä sekä sopimuksista että yhdenmukaistetuista menettelytavoista, kun taas erillisinä sen ilmenemismuotoja voitaisiin pitää jompanakumpana. Tuntuisi erityisen keinotekoiselta jakaa jatkuvaa toimintaa, jolla on koko ajan sama lopullinen tavoite, useisiin erillisiin rikkomisiin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tuomioissaan tukenut komission määrittelyä, jonka mukaan yksittäinen rikkominen voidaan luokitella sekä sopimukseksi että yhdenmukaistetuksi menettelytavaksi. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on niin ikään todennut, että jatkuvan toiminnan tosiasiallisilla osatekijöillä ei tarvitse jatkuvasti ja samanaikaisesti olla sekä sopimuksen että yhdenmukaistetun menettelytavan keskeisiä ominaispiirteitä, vaan ne muodostavat pikemminkin monimutkaisen kokonaisuuden, jonka useista osatekijöistä toisia voitaisiin erillään tarkasteltuina pitää sopimuksina ja toisia taas yhdenmukaistettuina menettelytapoina.

71) Komissio katsoo, että edellä esitetyt tosiasiat ovat todisteita pitkään kestäneestä ja monimutkaisesta rikkomisesta ([183]), jossa olivat osallisina British Sugar, Tate & Lyle, Napier Brown sekä James Budgett. Rikkomiseen kuului tarkastelujakson ai-

kana osatekijöitä, joista eräitä voitaisiin erillään tarkasteltuina pitää sopimuksina ja toisia yhdenmukaistettuina menettelytapoina. Vaikka osaa tai jopa yhtäkään näistä osatekijöistä ei hyväksyttäisi sopimuksiksi ([184]), nämä kaikki monimutkaisen rikkomisen osatekijät voitaisiin ainakin luokitella yhdenmukaistetuiksi menettelytavoiksi ([185]). Olisi kuitenkin keinotekoista jaotella tätä monimutkaista ja kauan kestänyttää toimintaa erillisiksi rikkomisiksi, koska se muodosti yhteisen suunnitelman, jolla kokonaisuutena oli yksi ja sama tavoite, joka määritellään 72–76 kappaleessa. Tämän 85 artiklan 1 kohdan mukaisen arvioinnin perusteella käsiteltävänä olevaan toimintaan viitataan siten ilmaisulla "sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa".

1.2 **Kilpailun merkittävä rajoittaminen toimenpiteiden tarkoituksena tai seurauksena**

1.2.1 *Hinnoittelun yhteensovittaminen*

72) British Sugar ja Tate & Lyle sopivat 20 päivänä kesäkuuta 1986 valkoisen kidesokerin hinnan korottamisesta Ison-Britannian markkinoilla ja lupasivat olla laskematta hintaa nostaakseen markkinaosuuttaan. Vaikka British Sugar oli hintajohtajana ollut aloitteentekijä hintasodan lopettamisessa ja uuden hinnoittelustrategian käyttöönotossa, se toimi yhteisymmärryksessä Tate & Lylen kanssa. Tate & Lylen vahvisti edellä mainitussa kokouksessa aikovansa noudattaa samaa hinnoittelupolitiikkaa. British Sugar ilmitti uudesta hinnoittelupolitiikasta Napier Brownille ja James Budgettille edellä mainittua kokousta seuranneessa kokouksessa. Kaikki neljä osapuolta osallistuivat järjestelmällisesti kesäkuun 20 päivän 1986 jälkeen säännöllisesti järjestettyihin kokouksiin, joita pidettiin pitkän jakson aikana, sekä antoivat ja vastaanottivat tietoja teollisen sokerin hinnoista. British Sugar ja Tate & Lyle antoivat näissä kokouksissa toisilleen myös tietoja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hinnasta. Kaikki edellä mainitut seikat ovat todisteita osapuolten salaisesta yhteistyöstä. Näin luotiin tarvittava keskinäisen varmuuden ilmapiiri, jonka vallitessa osapuolet eivät ehkä tienneet muiden tarkkoja hintatasoja mutta saattoivat ainakin luottaa siihen, että muut pyrkivät yhteistä strategiaa noudattamalla pitämään sokerin hintatason korkeana. Tämä keskinäinen yhteisymmärrys oli tärkeä kaikille osapuolille erityisesti, joskaan ei ainoastaan, hintatason noustessa kannattavuusrajan yläpuolelle, jolloin hintakilpailu oli mahdollista ja samalla kannattavaa. Kuten edellä esitettiin ([186]), sokerikauppiaista Napier Brown ja James Budgett olivat aina erityisen kiinnostuneita matriisista ilmenevistä teollisen sokerin hintaeroista, jotka perustuivat myytyihin määriin. Lopuksi voidaan todeta, että British Sugar ja Tate & Lyle halusivat saada Napier Brownin ja James Budgettin mukaan salaiseen yhteistyöhön, koska viimeksi mainitut olisivat mannermaan tuottajiin ylläpitämiensä perinteisten yhteyksien avulla voineet tuonnin avulla vaikeuttaa merkittävästi British Sugarin ja Tate & Lylen yhteistä strategiaa, jonka mukaan valkoisen kidesokerin hintoja pyrittiin korottamaan Isossa-Britanniassa.

73) Osapuolten toimintaa on pidettävä sopimuksena ja/tai yhdenmukaistettuna menettelytapana, jonka tavoitteena oli kilpailun rajoittaminen yhteensovittamalla kaikkien neljän osapuolen hinnoittelupolitiikka Ison-Britannian teollisen sokerin markkinoilla ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin markkinoilla British Sugarin ja Tate & Lylen osalta. Sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan tavoitteena oli erityisesti korottaa teollisuuden käyttöön sekä vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hintoja Isossa-Britanniassa yhteensovitetun hinnoittelupolitiikan avulla ja pidättyä aggressiivisista hinnanalennuksista, joilla pyrittäisiin lisäämään markkinaosuutta. Teollisuuden käyttöön tarkoitetun sokerin osalta sopimukseen ja/tai yhdenmukaistettuun menettelytapaan kuului hintaeroihin liittyvä yhteinen politiikka, jonka mukaan erot suuria ja pieniä määriä sokeria ostavilta yrityksiltä perittävissä hinnoissa otettiin käyttöön ja säilytettiin. Yhteenvetona voidaan todeta, että osapuolten salaisen yhteistyön tavoitteena oli rajoittaa hintakilpailua teollisuuden käyttöön ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin markkinoilla Isossa-Britanniassa. Ison-Britannian markkinoilla oli jo vanhastaan luonteenomaista kilpailun vähentyminen, koska markkinat olivat keskittyneet ja niille oli erittäin vaikea päästä.

74) Vaikka Tate & Lyle, James Budgett ja Napier Brown olivat tarkastelujakson aikana "hintaseuraajia" British Sugariin nähden, tämä ei muuta sitä tosiseikkaa, että niiden toiminnan tavoitteena oli kilpailunvastainen hinnoittelun yhteensovittaminen. Tämä voidaan havaita selvästi, kun tarkastellaan lähemmin säännöllisesti järjestettyjen kokousten merkitystä ja mahdollisuuksia kilpailuun, jota voidaan ylläpitää myös hintajohtajuuteen perustuvilla markkinoilla. Kokousten ansiosta kaikki neljä osapuolta saattoivat luottaa siihen, että niiden kilpailijat pitäisivät teollisen sokerin (ja lisäksi British Sugarin ja Tate & Lylen osalta vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin) hinnan jatkuvasti korkealla.

Niinpä kaikki kokousten osanottajat (British Sugar mukaan lukien) saattoivat toimia eri lailla verrattuna siihen tilanteeseen, että ne olisivat joutuneet luottamaan vain omaan näkemykseensä markkinoista. Kaikki osapuolet pystyivät arvioimaan markkinoiden tilaa ja tuleva kehitystä suuremmalla varmuudella kuin normaalioloissa olisi mahdollista. Jokainen osapuoli British Sugar mukaan lukien sai kokouksissa varmuuden siitä, että muut yhtiöt olivat yhtä tietoisia British Sugarin hinnoittelustrategiasta ja siitä, että kaikki kolme "seuraajaa" aikoivat myös tulevaisuudessa noudattaa sitä tarkasti. Näin ollen kaikki osapuolet British Sugar mukaan lukien saattoivat korottaa hintoja tietäen, että muut eivät — tarkoituksella tai tietämättään tai tulkittuaan British Sugarin hinnoittelupolitiikkaa väärin pelkän markkinoiden tarkkailun perusteella — laskisi hintoja tai pyrkisi alittamaan kilpailijoiden hintoja taikka poikkeaisi aiempaa enemmän British Sugarin hinnoittelusta ([187]). Valkoinen kidesokeri on homegeeninen tuote, ja hinta on selvästi tärkein tekijä kilpailussa. Asiakkaat reagoivat herkästi hintojen muutoksiin, ja toimittajan vaihtaminen ei aiheuta merkittäviä kustannuksia. Koska kilpailijoiden hinnoittelupolitiikasta ei ole varmuutta, kilpailu luultavasti lisääntyy yksittäisten sokeriyhtiöiden laskiessa hintojaan. Osapuolten tavoitteena oli kilpailunvastainen toiminta keskinäistä hintakilpailua rajoittamalla, ja hinnoitteluun liittyvä epävarmuus saatiin pitkälti poistettua kokousten avulla. British Sugarin hintajohtajuudesta huolimatta hintakilpailu oli mahdollista erityisesti, joskaan ei pelkästään, hintojen ylittäessä kannattavuusrajan, koska silloin hinnoilla kilpaileminen oli mahdollista ja myös taloudellisesti kannattavaa kaikille neljälle osapuolelle.

75) Komissio katsoo yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella ([188]), että kun osapuolten toiminta on katsottu kilpailunvastaiseksi, ei ole tarpeen selvittää sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan mahdollisia vaikutuksia.

76) Osallistuminen sopimuksen ja/tai yhdenmukaistettuun menettelytapaan alkoi British Sugarin ja Tate & Lylen osalta niiden ensimmäisestä kokouksesta 20 päivänä kesäkuuta 1986 ja Napier Brownin sekä James Budgettin osalta ensimmäisestä kaikkien neljän osapuolen välillä loppuvuonna 1986 pidetystä kokouksesta. Kaikkien neljän osapuolen osallistuminen sopimuksen ja/tai yhdenmukaistettuun menettelytapaan päättyi vasta 2 päivänä heinäkuuta 1990, jolloin Tate & Lylen hallituksen puheenjohtaja ja toimitusjohtaja määräsi lopetettavaksi kaikki sellaiset yhteydet kilpailijoihin, joita tämä menettely koskee ([189]). Tate & Lylen toimittamasta listasta ([190]) ilmenee, että teollista sokeria ja vähittäismyyntiin tarkoitettua sokeria koskevia kokouksia pidettiin tarkastelujakson aikana säännöllisesti 1–3 kuukauden välein. Koska viimeinen kahdenvälinen vähittäismyyntiin tarkoitettua sokeria koskeva kokous pidettiin vasta 9 päivänä toukokuuta 1990 ja viimeinen neljän osapuolen välinen teollista sokeria koskeva kokous vasta 13 päivänä kesäkuuta 1990, komissiolla on syytä uskoa, että kaikki neljä osapuolta osallistuivat sopimukseen ja/tai yhdenmukaistettuun menettelytapaan 2 päivään heinäkuuta 1990 saakka.

1.2.2 *Merkityksellisyys*

77) Ottaen huomioon asianosaisten yritysten markkinasouudet ja erityisesti sen, että näillä neljällä yrityksellä oli tarkastelujakson aikana hallussaan lähes koko IsonBritannian valkoisen kidesokerin markkinat, sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa on rajoittanut merkittävästi kilpailua.

1.3 **Päätelmä**

78) Edellä kuvatut tosiseikat vahvistavat sen, että tarkastelujakson aikana noudatettiin sopimusta ja/tai yhdenmukaistettua menettelytapaa, jonka tavoitteena oli rajoittaa kilpailua perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla yhteensovittamalla kaikkien neljän osapuolen hinnoittelupolitiikan teollisen sokerin markkinoilla Isossa-Britanniassa ja yhteensovittamalla British Sugarin ja Tate & Lylen hinnoittelupolitiikan vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin markkinoilla Isossa-Britanniassa.

2. *Osapuolten perustelut ja komission vastaukset*

2.1 **Ei sopimusta, ei yhdenmukaistettua menettelytapaa, British Sugarin hintajohtajuus**

2.1.1 *British Sugarin perustelut*

79) British Sugar kutsui koolle kokouksen Tate & Lylen kanssa 20 päivänä kesäkuuta 1986 ja tapasi

sen jälkeen myös Napier Brownin Ja James Budgettin edustajat ilmoittaakseen, että hintasota oli ohi ja vakuuttaakseen, ettei aio enää aloittaa agressiivista alhaisten hintojen politiikkaa vaan aikovansa sen sijaan nostaa hintoja. British Sugarin mielestä näillä tapaamisilla ei näin ollen voinut olla merkittävää vaikutusta yhtiöiden toimintaan. British Sugar oli jo tehnyt päätöksen hintasodan lopettamisesta. Koska Tate & Lyle, Napier Brown ja James Budgett seurasivat British Sugarin hinnoittelua, niillä ei ollut muuta mahdollisuutta kuin toimia samoin. Ne olisivat toimineet näin riippumatta siitä, olisiko tieto British Sugarin aikomuksista saatu yhtiöltä itseltään, markkinoita seuraamalla tai lehdistöltä. Näin ollen British Sugar katsoo ([191]), että hyväksynnän saaminen muilta yrityksiltä sen tekemään yksipuoliseen päätökseen ei ollut tarpeen eikä merkityksellistä tämän asian kannalta, minkä perusteella kyse ei ollut perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta sopimuksesta.

80) Tarkistettuun väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ([192]) British Sugar viittaa Tate & Lylen lausuntoon, jonka mukaan British Sugar päätti hintojensa muuttamisesta itsenäisesti eikä tarkastelujakson aikana tehty minkäänlaista sopimusta. British Sugar myöntää, että oikeudellista käsitettä 'sopimus' on tulkittava laajasti, mutta painottaa että tulevan toiminnan yhteensovittamisesta pitäisi olla todisteita. British Sugarin mukaan todisteet viittaavat siihen suuntaan, että osapuolet eivät ole sopineet keskenään toimivansa jollain tietyllä tavalla. British Sugar on lisäksi sitä mieltä, että sopimuksen ja yhdenmukaistetun menettelytavan välinen ero on vailla merkitystä ainoastaan silloin, kun voidaan todistaa molempien olemassaolo.

81) Tämän näkemyksen mukaisesti British Sugar väittää ([193]), että yhdenmukaista menettelytapaa ei ole sovellettu, koska komissio ei pysty osoittamaan edellä mainittujen kokousten vaikutuksia markkinoihin. British Sugarin mukaan on epäoikeudenmukaista ja yksipuolista, että komissio vertaa tarkistetussa väitetiedoksiannossa tätä asiaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa Rhône-Poulenc vastaan komissio ([194]) antamaan tuomioon. British Sugarin mielestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei yhtynyt komission teoriaan, jonka mukaan aina kun esiintyy sellaista yhdenmukaistettua toimintaa, jonka tarkoituksena on rajoittaa yritysten itsenäisyyttä toisiinsa nähden, on kyse yhdenmukaistetusta menettelytavasta, vaikka tällä ei olisikaan havaittu olevan mitään todellista vaikutusta markkinoihin. British Sugarin mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki kyseisessä asiassa havaintonsa runsaan todistusaineiston perusteella, joka osoitti osapuolten toiminnan vaikutukset markkinoihin, ja piti toimintaa "sopimuksena". British Sugarin mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että yhteisön kilpailulainsäädännössä ei anneta selkeää vastausta siihen, voiko yhdenmukaistettua menettelytapaa olla ilman vaikutusta markkinoihin. Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kuitenkin analysoi kyseisessä asiassa ilmenneitä vaikutuksia, British Sugar päättelee kilpailua mahdollisesti rajoittavan vaikutuksen yksilöimisen olevan tarpeellista.

2.1.2 *Tate & Lylen perustelut*

82) Tate & Lyle toteaa kirjallisessa vastauksessaan tarkistettuun väitetiedoksiantoon ([195]), että sopimus tai yhteinen hinnoittelustrategia ei ollut tarpeen, koska British Sugar saattoi määräävän asemansa ansiosta päättää yksipuolisesti hinnoista, joita Tate & Lylen, Napier Brownin ja James Budgettin oli seurattava. Tate & Lylen mukaan British Sugar ei tarvinnut lupausta jatkuvasta korkeiden hintojen politiikasta, koska se päätti hinnoista yksin. "Varmuus" siitä, että Tate & Lyle, Napier Brown ja James Budgett seuraisivat British Sugarin hinnoittelua, oli silloin ja on edelleen seurausta Yhdistyneen kuningaskunnan sokerimarkkinoiden luonteesta ja yhteisön sokerialan markkinajärjestelystä eikä osapuolten osallistumisesta kokouksiin.

83) Edellä mainitut lausunnot ovat ristiriidassa Tate & Lylen alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman vastauksen kanssa, jossa todettiin ([196]), että "yhteydenpidon myötä syntyi järjestely, joka kuuluu 85 artiklassa kiellettyihin toimiin ottaen huomioon sen vaikutuksen jäsenvaltioiden väliseen kauppaan". ([197]) Tate & Lyle totesi lisäksi vastauksessaan tarkistettuun väitetiedoksiantoon ([198]), että se osallistui "järjestelyyn, joka rikkoi 85 artiklan 1 kohtaa ottaen huomioon sen vaikutuksen valtioiden väliseen kauppaan. Ottaen huuomioon nämä olosuhteet ja väitteiden rajaaminen väitetiedoksiannossa, Tate & Lyle ja komissio ovat suurelta osin samoilla linjoilla". ([199]) Tate & Lyle toteaa, että kun British Sugar päätti lopettaa hintasodan, se olisi British Sugarin lailla siirtynyt korkeampaan hinnoitteluun riippumatta siitä, olisiko se saanut

tiedon suoraan British Sugarilta vai ei. Tate & Lyle on kuitenkin samaa mieltä ([200]) siitä, että "yritysten väliset yhteydet saattoivat nopeuttaa hintasodan loppumista, mutta niillä ei voinut olla vaikutusta lopputulokseen". ([201]) Tate & Lyle myöntää, että kyseisillä järjestelyillä saattoi olla kilpailunvastaisia vaikutuksia, mutta väittää niiden olleen "vähäisiä" ([202]) (*"minimal"*) tai "hyvin rajoitettuja" (*"very limited"*) ([203]).

2.1.3 *Napier Brownin perustelut*

84) Napier Brown toteaa kirjallisessa vastauksessaan tarkistettuun väitetiedoksiantoon ([204]), että koska yksi määräävässä asemassa ollut toimittaja saneli hinnat, joita kaikkien muiden oli noudatettava, hinnoittelupolitiikan "yhteensovittamisella" osoituksena eri toimittajien välisestä yksimielisyydestä ei ollut merkitystä.

2.1.4 *James Budgettin perustelut*

85) James Budgett huomautti tarkistettuun väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ([205]) olleensa taloudellisesti pakotettu harjoittamaan huonosti kannattavaa nimellistä sokerikauppaa, ja Budgettin asema pääkauppiaana oli suurelta osin riippuvainen myös Yhdistyneen kuningaskunnan kahden sokerinjalostajan (Tate & Lylen ja erityisesti British Sugarin) suhtautumisesta, koska ne pystyivät käytännössä määräämään Budgettin pääkauppiaana harjoittaman liiketoiminnan kannattavuuden. Budgett arvostelee ([206]) lisäksi komissiota siitä, että se oletti virheellisesti, että kaikki British Sugarin ja Tate & Lylen väliset järjestelyt tai sopimukset "ulotettiin koskemaan" (*"extended"*) myös Napier Brownia ja James Budgettia.

2.1.5 *Komission vastaukset*

a) British Sugarin hintajohtajuus

86) Komissio on havainnut osapuolten perusteluissa British Sugarin hintajohtajuudelle huomattavaa epäjohdonmukaisuutta. Avainkysymys on se, jättikö British Sugarin hintajohtajuus teollisen sokerin ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin markkinoilla tarkastelujakson aikana muille osapuolille mahdollisuuksia kilpailla sen kanssa. Osapuolet ovat ilmeisesti sitä mieltä, että liikkumavaraa ei ollut, sillä ne painottavat, että niillä ei ollut tarvetta yhteensovittaa hinnoittelupolitiikkaansa British Sugarin kanssa tämän vahvan markkina-aseman takia, vaan niiden oli seurattava sen hinnoittelua. Tämä on vahvasti ristiriidassa kaikkien osapuolten esittämän väitteen kanssa, jonka ne toistivat kirjallisissa vastauksissaan tarkistettuun väitetiedoksiantoon ([207]). Osapuolten mukaan kaikki neljä pystyivät kilpailemaan markkinoilla ja myös tekivät niin. Koska valkoinen kidesokeri on homogeeninen tuote, teollisen sokerin ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin markkinoilla kilpaillaan ennen kaikkea hinnoilla. Varsinkin Tate & Lyle, jolla oli 38–40 prosentin osuus valkoisen kidesokerin markkinoista Yhdistyneessä kuningaskunnassa tarkastelujakson aikana, oli vahva potentiaalinen kilpailija British Sugarille, jolla oli tuona aikana noin 51–54 prosentin markkinaosuus. Vaikka Tate & Lylen kate oli huonompi kuin British Sugarin ja vaikka Napier Brown ja James Budgett olivat suurelta osin riippuvaisia Yhdistyneen kuningaskunnan kahdesta tuottajasta (British Sugar ja Tate & Lyle), ei voida väittää, että nämä kolme yritystä eivät olisi voineet kilpailla British Sugarin ja toistensa kanssa edellä mainittujen tuotteiden markkinoilla tarkastelujakson aikana. Tästä on selvänä osoituksena Tate & Lylen toiminta hintasodan aikana, jolloin se yritti kilpailla British Sugarin kanssa useista asiakkaista. Myös British Sugar yritti kaapata itselleen useita Tate & Lylen asiakkaita vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin markkinoilla. Kauppiaat yrittivät jatkuvasti tuoda halpaa valkoista kidesokeria, ja ne olisivat myös voineet ostaa sokeria suurina erinä kahdelta Yhdistyneen kuningaskunnan tuottajalta ja myydä sitä pienempinä erinä ja korkeammalla hinnalla toimiessaan pääkauppiaina. Erityisesti on huomattava, että osapuolet eivät ole osoittaneet, että British Sugarin nostaessa hintojaan valkoisen kidesokerin markkinoilla Isossa-Britanniassa niiden olisi ollut mahdotonta vastata pienemmillä hinnankorotuksilla tai pitämällä hinnat samoina. Tämän olisi pitänyt olla mahdollista ainakin hintojen ylittäessä kannattavuusrajan ([208]).

87) Hintajohtajuus ei ole harvinaista tiukasti oligopolistisilla markkinoilla, sillä koska kilpailijoita on vähän, on (muun tyyppisiin markkinoihin verrattuna) helpompaa havaita jälkikäteen, miten kilpai-

lijat ovat toimineet. Oligopolistisilla markkinoilla kilpailu on rakenteellisista syistä jossain määrin rajoitettua, ja niinpä kilpailijat eivät voi etukäteen aktiivisesti yhteensovittaa tulevaa hinnoittelupolitiikkaansa. Sitä vastoin epävarmuus näillä markkinoilla toimivien yritysten hinnoitteluaikeista on tärkein kilpailua edistävä tekijä. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin ilmaisi tämän selvästi asian Hoffmann-La-Roche ([209]) yhteydessä todetessaan, että komission on oltava erityisen valpas niiden markkinoiden suhteen, joilla kilpailurakenne on jo heikentynyt, varmistaakseen että olemassa olevaa kilpailua ei rajoiteta.

88) Edellä esitetyn perusteella komissio päättelee, että British Sugarin hintajohtajuus teollisen sokerin ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin markkinoilla Isossa-Britanniassa ei estänyt kyseessä olevien neljän osapuolen välistä kilpailua tarkastelujakson aikana ([210]).

Koska markkinoilla oli mahdollisuuksia kilpailuun, tästä seuraa, että osapuolten välinen sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa olisi voinut rajoittaa todellista ja/tai mahdollista kilpailua.

b) Sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa

89) Seuraavaksi on ratkaistava kysymys siitä, oliko osapuolten kesken tehty sopimus ja/tai noudatettiinko yhdenmukaistettua menettelytapaa. Vastatessaan osapuolten perusteluihin komissio viittaa pääasiassa siihen, mitä edellä on esitetty pitkään jatkuneen monimutkaisen rikkomisen ominaisuuksista ([211]) sekä käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvästä sopimuksesta ja/tai yhdenmukaistetusta menettelytavasta ([212]). Verrattaessa sitä, mitä komissio sanoo ja osapuolet sanovat ääneen (tai jättävät sanomatta, koska asia on kiistaton), voidaan havaita, että osapuolet ovat yhtä mieltä sopimuksen ja yhdenmukaisen menettelytavan käsitteistä. British Sugar katsoo, että todisteita osapuolten yhteisymmärryksestä tulevan markkinakäyttäytymisen suhteen ei ole, ja näin ollen asiaan ei liity monimutkaisen rikkomisen ominaispiirteitä, jotka voitaisiin määritellä sopimukseksi. Komissio painottaa, että vaikka tämä näkemys olisi oikea, kaikkia monimutkaisen rikkomisen osatekijöitä voidaan pitää ainakin yhdenmukaistettuina menettelytapoina.

Kun rikkominen on luokiteltu sopimukseksi ja/tai yhdenmukaistetuksi menettelytavaksi, tämä vaihtoehtoinen näkemys on otettu huomioon toteamalla selvästi, että monimutkaista rikkomista voidaan kokonaisuudessaan pitää vähintään yhdenmukaistettuna menettelytapana. Kyseenalaistamatta tätä määritelmää komissio antaa jäljempänä ([213]) esimerkin järjestelystä, jota sen mielestä voidaan pitää sopimuksena. Komissio ei lisäksi yhdy näkemykseen, jonka mukaan niitä monimutkaisen rikkomisen osatekijöitä, joita ei voida pitää sopimuksina, ei voida pitää vähintään yhdenmukaistettuina menettelytapoina, koska niiden vaikutusta markkinoihin ei ole osoitettu riittävän selvästi. Lopuksi on muistettava, että pitkään jatkuneen monimutkaisen rikkomisen yhteydessä komission ei tarvitse jakaa jatkuvaa toimintaa, jolla on tietty kilpailunvastainen tavoite, lukuisiksi yksittäisiksi rikkomisiksi ([214]).

aa) Kokousten merkitys

90) Osapuolten mukaan kyse ei voinut olla valkoisen kidesokerin hinnoittelua koskevasta sopimuksesta ja/tai yhdenmukaistetusta menettelytavasta, koska British Sugar vain ilmoitti yksipuolisesti hinnoittelupolitiikkansa, eivätkä muut kolme osapuolta saaneet uutta tietoa siihen verrattuna, mitä avoimia markkinoita tarkkailemalla saattoi havaita. Komissio ei lukuisten syiden takia pidä tätä väitettä uskottavana:

Ensinnäkin jos markkinat olivat niin avoimet kuin osapuolet väittävät ja jos osapuolten oli pakko seurata British Sugarin hinnoittelua, on vaikea käsittää, miksi pitkän ajan kuluessa järjestettiin lukuisia kokouksia. British Sugar olisi voinut vain toteuttaa hinnoittelupolitiikkaansa ja antaa toisten osapuolten tehdä havaintoja markkinoilta. Edes 20 päivänä kesäkuuta 1986 pidetty tärkeä kokous ei olisi ollut tarpeen, jos osapuolten lausunnot pitäisivät paikkaansa. Sen sijaan, että osapuolet olisivat markkinoita tarkkailemalla seuranneet muiden yritysten hinnoittelua, ne saivat säännöllisesti järjestetyistä kokouksista ”lisäarvoa”. Tämä lisäarvo oli

kahdentyyppistä. Toisaalta osapuolet saivat vahvistuksen havainnoilleen muiden kolmen yrityksen siihenastisesta hinnoittelusta, ja toisaalta osapuolet saivat kokousten ansiosta selvästi suuremman varmuuden muiden osapuolten tulevasta hinnoittelusta.

Toiseksi jos British Sugarin tapana oli järjestää kokouksia tiedottaakseen muille markkinaosapuolille yksipuolisesti päätetyistä valkoisen kidesokerin hinnanmuutoksista, on epäselvää, miksei kaikkia Yhdistyneessä kuningaskunnassa toimivia markkinaosapuolia, erityisesti muita sokerikauppiaita ([215]), kutsuttu kokouksiin, vaikka tiedot olisivat olleet yhtä tärkeitä kaikille. Muiden yritysten poissulkeminen osoittaa, että kokouksilla oli jokin muu merkitys tämän päätöksen kohteena olevalle neljälle osapuolelle.

bb) British Sugarin ja Tate & Lylen välinen sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa

91) Komission mielestä Tate & Lylen kirje 29 päivältä elokuuta 1990 kilpailuvirastolle ([216]) todistaa, että British Sugar ja Tate & Lyle aikoivat yhteisen päätöksen mukaisesti toimia markkinoilla tietyllä tavalla ([217]), eli lopettaa hintasodan kaikkien sokerilaatujen osalta, nostaa hintoja ja luopua aggressiivisesta hinnoittelusta markkinaosuutensa kasvattamiseksi. Yhteisymmärrys, joka saavutettiin 20 päivänä kesäkuuta 1986 pidetyssä kokouksessa, ei syntynyt British Sugarin yksipuolisesti tekemästä ja Tate & Lylen edustajille ilmoittamasta päätöksestä vaan keskustelujen lopputuloksena, kuten samassa kirjeessä mainitaan. Keskustelut muodostavat kahdenvälisen prosessin, johon molemmat osapuolet osallistuvat ja joiden päätteeksi vallitsee erimielisyys, epävarmuus tai yhteisymmärrys, mikä merkitsee yksimielisyyttä keskustelukumppanien tulevasta toiminnasta. British Sugar tai Tate & Lyle eivät ole kertaakaan väittäneet, että 20 päivänä kesäkuuta 1986 pidetyssä kokouksessa käytyjen keskustelujen lopputuloksena olisi ollut erimielisyys tai epävarmuus. Ei voida myöskään väittää, että British Sugar olisi tehnyt hinnoittelupäätökset yksin ja vain ilmoittanut niistä muille, koska Tate & Lyle on todennut 20 päivänä kesäkuuta 1986 pidetyn kokouksen olleen "sikäli merkittävä, että siinä asetettiin perusperiaatteet, joiden pohjalta kaikki myöhemmin pidettävät neuvottelut käytiin" ("was significant in that it set the background principles against which all future discussions were held") ([218]). Tarkasteltaessa 20 päivänä kesäkuuta 1986 pidetyn kokouksen tapahtumia erikseen komissio katsoo, että kokous oli se monimutkaisen rikkomisen osatekijä, jonka seurauksena British Sugar ja Tate & Lyle tekivät edellä kuvatun sopimuksen hinnoittelun yhteensovittamisesta. Muita monimutkaisen rikkomisen osia voidaan pitää vähintään yhdenmukaistettuina menettelytapoina.

92) Myös British Sugarin ja Tate & Lylen kilpailuvirastolle 15 päivänä huhtikuuta 1991 toimittama yhteinen muistio ([219]) todistaa komission mielestä, että British Sugar ja Tate & Lyle pääsivät 20 päivänä kesäkuuta 1986 pitämässään ensimmäisessä kokouksessa sopimukseen hinnoittelun yhteensovittamisesta. Muistion 4 b kohdassa todetaan, että sekä Tate & Lyle että British Sugar uskoivat British Sugarin yksipuolisen päätöksen hintasodan lopettamisesta merkitsevän sitä, että British Sugar ja Tate & Lyle eivät enää hinnoittelisi aggressiivisesti, vaikka niiden markkinaosuuksiin jäikin edelleen jonkin verran liikkumavaraa. Tämä on osoitus siitä, että molemmilla osapuolilla vallitsi eräänlainen keskinäinen luottamus niiden tulevan markkinakäyttäytymisen luonteeseen. Koska kukaan ulkopuolinen ei ohjaillut British Sugarin ja Tate & Lylen toimintaa, ne saattoivat tehdä päätökset itsenäisesti. Muistiosta ilmeneekin osapuolten yhteinen aikomus toteuttaa tuleva hinnoittelu tietyllä tavalla. Komission mielestä kaksi kilpailijaa on näin ollen tehnyt sopimuksen yleisestä hinnoittelupolitiikastaan. Kirjallisen sopimuksen ja ennalta määrättyjen rangaistusseuraamusten tai täytäntöönpanotoimenpiteiden puuttumisella ei ole merkitystä tämän asian kannalta ([220]).

Tämän lisäksi markkinaosuuksiin liittyvä liikkumavara, johon viitataan kahdesti muistion 4 kohdassa, on osoitus näiden kahden yrityksen välisestä sopimuksesta. Valkoisen kidesokerin kaltaisen homogeenisen tuotteen markkinaosuudet perustuvat ennen kaikkea hinnoitteluun, koska se on tämänkaltaisen tuotteen tärkein kilpailukeino. Markkinaosuuksiin liittyvällä liikkumavaralla ei olisi ollut merkitystä, elleivät British Sugar ja Tate & Lyle olisi päässeet yhteisymmärrykseen ainakin yleisestä hinnoittelupolitiikastaan.

cc) British Sugarin, Tate & Lylen, Napier Brownin ja James Budgettin välinen sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa

93) Napier Brown ja James Budgett eivät osallistuneet yhteenkään 20. kesäkuuta 1986 järjestettyä kokousta vastaavaan tärkeään kokoukseen. Komission keräämä todistusaineisto kuitenkin osoittaa, että niissä kokouksissa, joissa Napier Brownin ja James Budgettin edustajat olivat läsnä, he osallistuivat aktiivisesti teollisesta sokerista käytyihin keskusteluihin (kahdenväliseen prosessiin). He eivät vain kuunnelleet ilmoituksia British Sugarin yksipuolisesti tekemistä päätöksistä.

94) British Sugar myöntää kirjeessään 7 päivältä elokuuta 1990 kilpailuvirastolle ([221]) neuvotelleensa hinnoittelusta myös Napier Brownin ja James Budgettin kanssa mutta kieltää koskaan muuttaneensa päätöksiään tai liiketoimintasuunnitelmaansa näiden keskustelujen tuloksena. Näin sanoessaan British Sugar sekoittaa kaksi kysymystä: ensinnäkin yhdenmukaistivatko keskustelujen osanottajat suunnitelmiaan ja toiseksi päädyttiinkö tämän yhdenmukaistamisen myötä samaan päätökseen, jonka yksi osapuoli (British Sugar) oli tehnyt jo ennen keskustelujen aloittamista. Ensimmäisen kysymyksen osalta on jälleen huomautettava, että olisi ollut hyödytöntä käydä keskusteluja hinnoittelusta Napier Brownin ja James Budgettin kanssa, jos näillä ei olisi ollut sananvaltaa keskusteluissa. Napier Brownilla ja James Budgettilla oli tunnetusti neuvotteluvaltteja, joita ne olisivat voineet käyttää näissä keskusteluissa. Yritykset olisivat voineet aloittaa tuontisokerin aggressiivisen markkinoinnin, mikä olisi hankaloittanut British Sugarin hinnankorotuksia Yhdistyneen kuningaskunnan markkinoilla ja yrityksen aikomusta myydä koko A- ja B-sokerin kiintiönsä Yhdistyneessä kuningaskunnassa ([222]). Tästä on todisteena muun muassa James Budgettin vuosien 1987—1990 yritysstrategiaa koskeva asiakirja ([223]). Myös Tate & Lylen sisäinen muistio, jonka mukaan British Sugar neuvotteli eräästä teollisen sokerin hintaan haluamastaan korotuksesta Napier Brownin hallituksen puheenjohtajan ja toimitusjohtajan tehtäviä hoitaneen henkilön kanssa, osoittaa Napier Brownin ja James Budgettin kanssa käytyjen keskustelujen vakavuuden ([224]). Näillä keskusteluilla ei olisi ollut merkitystä, jos British Sugarin ei olisi ollut tarpeen päästä Napier Brownin ja James Budgettin kanssa yhteisymmärrykseen osapuolten tulevasta teollisen sokerin hinnoittelupolitiikasta, mukaan lukien suurilta ja pieniltä ostajilta perittyjen hintojen väliset erot.

dd) Yhdenmukaistettu menettelytapa, jonka todellisista vaikutuksista ei ole todisteita

95) Toisin kuin British Sugar väittää, kyse voi olla yhdenmukaistetusta menettelytavasta, vaikka menettelytavalla ei olisikaan todellisia vaikutuksia markkinoihin.

96) Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan sanamuoto osoittaa, että yhdenmukaistettu menettelytapa, jolla on kilpailunvastainen tavoite, rikkoo kyseisen kohdan määräyksiä.

97) Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa Rhône-Poulenc ([225]) antamassa tuomiossa todetaan, että yhdenmukainen menettelytapa syntyy jo silloin, kun toiminnalla on kilpailunvastainen tavoite. Tämän asian osalta merkityksellinen osa kyseisestä tuomiosta ([226]) perustuu aiemmin asiassa Suiker Unie annettuun tuomioon ([227]). Molemmat tuomiot osoittavat, kuinka laajat vaikutukset yhdenmukaistettujen menettelytapojen kieltämisellä on, kun siihen sisältyvät kaikki talouden toimijoiden väliset suorat tai välilliset yhteydet, joiden tavoitteena on tai joista seuraa, että yhteydet vaikuttavat todellisen tai mahdollisen kilpailijan markkinakäyttäytymiseen tai niiden avulla paljastetaan tällaiselle kilpailijalle omat menettelytavat, joita on päätetty noudattaa tai joita aiotaan noudattaa markkinoilla. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi ([228]) eräistä kokouksista, jotka muodostivat osan pitkään jatkuneesta monimutkaisesta rikkomisesta, että Rhône-Poulenc ei voinut olla ottamatta huomioon, välittömästi tai välillisesti, tietoja jotka se sai kilpailijoidensa kanssa pitämistään kokouksista. Rhône-Poulencin kilpailijat hyödynsivät välittömästi tai välillisesti myös epäilemättä tietoja, jotka yritys antoi niille toimintatavasta, jota se itse oli päättänyt tai aikoi noudattaa markkinoilla. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei arvioinut näiden kilpailijoiden välisten yhteyksien vaikutuksia, vaan päätteli ([229]), että komissio oli pelkästään näiden kokousten tarkoituksen perusteella oikeutettu luokittelemaan ne perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuiksi yhdenmukaistetuiksi menettelytavoiksi.

Asiassa Rhône-Poulenc ja asiassa Suiker Unie annetuista tuomioista seuraa, että

— kilpailijoiden väliset yhteydet, joilla on kilpailunvastainen tavoite, muodostavat 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun yhdenmukaistetun menettelytavan,

— jos kilpailijoille annetaan tietoja omaan markkinakäyttäytymiseen liittyvistä päätöksistä tai aikeista, tämä merkitsee vähintään yhdenmu-

kaistettua menettelytapaa, koska kilpailijat ottavat nämä tiedot varmasti huomioon suunnitellessaan omaa toimintaansa markkinoilla.

2.2 Sokerimarkkinoiden avoimuus, etukäteen saadut luottamukselliset tiedot, kokouksissa annettujen hintatietojen arvo, kokousten merkitys ja niiden kilpailunvastainen vaikutus markkinoihin

2.2.1 *British Sugarin perustelut*

98) British Sugar väittää, että Tate & Lyle olisi joka tapauksessa huomannut British Sugarin lopettaneen hintasodan, vaikka se ei olisikaan ilmoittanut päätöksestään Tate & Lylelle. Financial Times -lehdessä kerrottiin 20 päivänä kesäkuuta 1986 British Sugarin toimitusjohtajan erosta. Samana päivänä pidettiin British Sugarin ja Tate & Lylen välinen kokous, jossa ensin mainittu ilmoitti päätöksestään, jonka mukaan yrityksen strategia perustuisi jatkossa korkeaan hinnoitteluun. British Sugar antoi 25 päivänä kesäkuuta 1986 markkinoille ilmoituksen sokerin hintojen korotuksista. British Sugarin mukaan Tate & Lyle olisi näiden syiden takia ollut joka tapauksessa täysin tietoinen British Sugarin muuttuneesta hinnoittelupolitiikasta. Lisäksi British Sugar katsoo antaneensa Tate & Lylelle, Napier Brownille ja James Budgettille ennakkoon vain rajoitetusti tietoja muuttuneesta yleisestä käytännöstään ja yksittäisistä hinnankorotuksista. Kesäkuun 20 päivänä 1986 pidetyn kokouksen jälkeen British Sugar väittää ilmoittaneensa 25 päivänä kesäkuuta 1986 markkinoille vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin uusista hinnoista. Hintojen oli määrä tulla voimaan 14 päivänä heinäkuuta 1986. Näin ollen Tate & Lyle sai tiedon hintojen muuttumisesta viisi päivää ennen muita ([230]).

99) Lisäksi British Sugar on esittänyt seuraavat väitteet:

a) Teollinen sokeri

100) British Sugar myöntää antaneensa Tate & Lylelle, Napier Brownille ja James Budgettille kokousten aikana perustietoja hinnoittelusuunitelmistaan ja kerran myös hintamatriisin, mutta tällä ei British Sugarin mukaan ollut kilpailunvastaisia vaikutuksia, koska kokouksissa ei käsitelty yksityiskohtaisesti esimerkiksi yksittäisten asiakkaiden myyntiehtoja, hintatietoja, toimitusehtoja ja luottojärjestelyjä ([231]).

101) British Sugar huomauttaa lisäksi, että matriisissa ei ilmoitettu vähimmäishintaa ja että matriisin hinnat poikkesivat täysin todellisista markkinoilla toteutuneista hinnoista. British Sugar on toimittanut matriisin hintojen ja 11:ltä tärkeältä teollisuusasiakkaalta tarkastelujakson aikana perittyjen hintojen erosta analyysin osoittaakseen, että kokouksessa annettu matriisi tai yleiset tiedot hintamuutoksista eivät vaikuttaneet yritysten todelliseen kilpailukäyttäytymiseen. Analyysi osoittaa, että hintaerot olivat merkittäviä ja niissä esiintyi vaihteluita ([232]). British Sugar väittää, että jos matriisin hinnoilla ei komission mielestä ollut yhteyttä todellisiin hintoihin, sen on johdonmukaisuuden nimissä hyväksyttävä myös se tosiasia, että teollisen sokerin hintoja käsitelleillä kokouksilla ei ollut vaikutusta tehokkaaseen kilpailuun ([233]).

102) British Sugarin mukaan ei voida myöskään todistaa, että teollisen sokerin hinnat olisivat olleet alhaisemmat, jos kokouksia ei olisi pidetty ([234]).

b) Vähittäismyyntiin tarkoitettu sokeri

103) Vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin osalta British Sugar myöntää sekä alkuperäiseen että tarkistettuun väitetiedoksiantoon antamissaan vastauksissa tavanneensa säännöllisesti Tate & Lylen edustajia ja antaneensa näille usein etukäteen luettelon vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hinnoista. British Sugar väittää kuitenkin, että näillä toimilla ei voinut mitenkään olla vaikutusta Tate & Lylen hinnoittelukäytäntöön, ja että kokoukset olivat merkityksettömiä ja vailla kilpailunvastaisia vaikutuksia eivätkä voineet vaikuttaa merkittävästi British Sugarin ja Tate & Lylen väliseen kilpailuun ([235]). Tämän osoittaa British Sugarin mukaan se, että annettuaan hintatiedot Tate & Lylelle British Sugar antoi ne pian myös muille markkinaosapuolille. British Sugarin mukaan Tate & Lyle katsoo tavanneensa British Sugarin edustajat seitsemän kertaa neuvotellakseen vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hinnoista, ja ainoastaan kolmessa tilaisuudessa annettiin hintatietoja. British Sugarin mukaan näissä kolmessa tilaisuudessa annetut tiedot julkistettiin markkinoilla viisi päivää kokouksen jälkeen, neljä päivää ennen kokousta ja kaksi päivää kokouksen jälkeen, ja kerran tiedot annettiin jopa luettelon julkaisemisen jälkeen ([236]). British Sugar väittää, että näistä luetteloista ei ollut koskaan

saatavilla luonnoksia, eikä niitä koskaan muutettu kokousten jälkeen ([237]). British Sugar väittää edelleen, että näissä kokouksissa ei puhuttu hinnoittelusta ja kilpailusta vaan pääasiassa (ja pelkästään silloin, kun hintatietoja ei annettu) yleisistä asioista, kuten Sugar Bureaun toiminnasta, yleisestä sokerin mainoskampanjasta ja tuotteiden viivakoodeista. British Sugar ei kertomansa mukaan koskaan keskustellut yksittäisistä asiakkaista Tate & Lylen kanssa eikä myöskään kertonut alennuksista, joita ohjehinnoista annettiin, voitiin antaa tai olisi pitänyt antaa. Tämän vuoksi British Sugar katsoo, että näillä käytännöillä ei ollut merkittävää vaikutusta kilpailuun ([238]).

104) Vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hintaluettelot eivät British Sugarin mukaan antaneet luotettavia tietoja todellisista markkinahinnoista eikä niistä olisi ollut hyötyä Tate & Lylelle tämän yrittäessä asettaa hintansa samalle tasolle. British Sugarin mukaan ohjehinnasta ei voinut päätellä, mitä yksittäinen asiakas todellisuudessa maksoi valkoisesta kidesokerista ([239]). British Sugar on toimittanut vertailun vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin ohjehinnoista ja tärkeimpien asiakkaiden todellisuudessa maksamista nettohinnoista. Vertailu osoittaa, että tarkastelujakson aikana ohjehintojen ja yksittäisten asiakkaiden todellisuudessa maksamien nettohintojen välillä oli merkittäviä eroja ja että nämä erot vaihtelivat ([240]).

105) British Sugar on lisäksi toimittanut seuraavat tiedot osoittaakseen, että vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hintatietojen antamisella ei ollut merkitystä yritysten toiminnalle:

— vertailu, josta ilmenevät ajankohdat, jolloin British Sugarin ja Tate & Lylen vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hinnanmuutokset tulivat voimaan, ajankohdat jolloin nämä muutokset ilmoitettiin markkinoille, luettelot molempien yritysten vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hinnoista sekä niiden British Sugarin ja Tate & Lylen välisten kokousten ajankohdat, joissa käsiteltiin yleisiä ja vähittäismyyntiin tarkoitettuun sokeriin liittyviä asioita. Vertailu osoittaa selviä yritysten välisiä eroja hinnanmuutosten ilmoittamisessa ja täytäntöönpanossa sekä niiden hintaluetteloissa,

— jäljennökset sisäisistä muistioista, jotka osoittavat British Sugarin pyrkineen tarkastelujakson aikana aktiivisesti ja useaan otteeseen kaappaamaan osan Tate & Lylen markkinaosuudesta tarjoamalla kilpailijoiden ehdoista poikkeavia myyntiehtoja ([241]).

106) British Sugar väittää niin ikään, että jos näiden kahden yrityksen väliset markkinasuhteet olisi Tate & Lylelle annettujen tietojen seurauksena organisoitu tehokkaasti, mikä olisi samankaltaistanut hinnoittelua ja poistanut kilpailua yksittäisistä asiakkaista, vähittäiskauppiailta olisi pitänyt tulla kanteluita tai edes jonkin verran näyttöä yhteishinnoittelusta ([242]). British Sugar korostaa lisäksi vastauksessaan tarkistettuun väitetiedoksiantoon, että vastoin komission luomaa vaikutelmaa vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hinnat eivät nousseet olennaisesti British Sugarin tekemien hinnoittelupäätösten seurauksena ([243]).

British Sugar toteaa ([244]), että ”kyseessä oli vain rajoitettu ennakkoilmoitus ohjehintoihin tiettynä ajankohtana tulevasta korotuksesta, vaikkakin se annettiin kilpailijalle. Tämä ei ollut luottamuksellista tai yksinoikeutettua tietoa, ja asiasta oltiin jo puhuttu monien asiakkaiden kanssa”. ([245]) British Sugar jatkaa ([246]): ”Näin ollen kokouksilla ja tietojen antamisella ei ollut todellista vaikutusta osapuolten kilpailukäyttäytymiseen.” ([247]) Vastauksessaan tarkistettuun väitetiedoksiantoon British Sugar toteaa, että komission väittämästä yhteisestä korkeiden hintojen strategiasta ei ole todisteita eikä myöskään voida havaita tällaisen yhteensovittamisen yleistä vaikutusta hintoihin ([248]).

107) Tarkistettuun väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa British Sugar kiistää komission väitteet etukäteen annetuista vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hintaluetteloista ja näiden hintojen muutoksista annetuista ennakkovaroituksista. British Sugarin todisteet vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hinnoittelua koskevista kokouksista tulevat neljästä lähteestä: kilpailuviraston pääjohtajan ja Tate & Lylen välisestä kirjeenvaihdosta, British Sugarin ja kilpailuviraston pääjohtajan välisestä kirjeenvaihdosta, British Sugarin vastauksesta ensimmäiseen väitetiedoksiantoon sekä British Sugarin [poistettu, liikesalaisuus] suullisesta lausunnosta ja valaehtoisesta todistuksesta.

108) British Sugar pitää Tate & Lylen ja kilpailuviraston pääjohtajan välistä kirjeenvaihtoa hajanaisena ja epäselvänä ([249]). Yritys huomauttaa, että Tate & Lylen sen tiloissa suoritettujen tutkimusten aikana (27. toukokuuta 1994) antamat lausunnot ajankohdasta, jolloin se väittää saaneensa ennakkotiedon British Sugarin hinnankorotuksista, vaihtelevat välillä "3 tai 4 viikkoa" ("*3 or 4 weeks*") ja "viikko tai kaksi" ("*by a week or two*"). British Sugarin mielestä komissio toimi väärin luonnehtiessaan Tate & Lylen saaman ennakkovaroituksen aikaväliä "merkittäväksi", vaikka Tate & Lyle ei ollut itsekään varma ennakkovaroituksen ajankohdasta ([250]). British Sugar toteaa jälleen, että hintaluettelot annettiin kolmesti etukäteen Tate & Lylelle, ja näissä kolmessa tapauksessa tieto annettiin markkinoille 5 päivää kokouksen jälkeen, 4 päivää kokousta ennen ja 2 päivää kokouksen jälkeen. Näistä hintaluetteloista ei koskaan jaettu luonnoksia eikä niitä muutettu kokousten jälkeen. Tate & Lylen väitteelle, jonka mukaan British Sugar ilmoitti sille etukäteen hintaluetteloon tulevista muutoksista, ei myöskään ole British Sugarin mukaan mitään todisteita ([251]). British Sugar toteaa lopuksi ([252]), että ennakkovaroitusta tulevasta hinnanmuutoksesta ei tarvittu, koska se pystyttiin ennakoimaan ja asiasta oli yleensä jo keskusteltu asiakkaiden kanssa. British Sugar on Tate & Lylen tavoin sitä mieltä, että vähittäismyyntiin tarkoitetusta sokerista pidetyt kokoukset olivat "pelkästään varmuustekijä, eräänlainen tuplavarmistus" ("*just a safety factor, a belt and braces job really*") ([253]).

2.2.2. *Tate & Lylen perustelut*

109) Alkuperäiseen ja tarkistettuun väitetiedoksiantoon antamissaan vastauksissa Tate & Lyle on samoilla linjoilla British Sugarin kanssa. Tate & Lyle kuitenkin päätyy tosiasioiden perusteella erilaiseen lopputulokseen. Yritys väittää, että sen yhteyksillä British Sugariin ja sen ennakkoon antamilla hintaluetteloilla ei ollut merkittävää vaikutusta Tate & Lylen hinnoitteluun pitkällä aikavälillä, koska Tate & Lyle olisi joka tapauksessa seurannut British Sugarin hinnoittelua markkinatuntemuksensa avulla ([254]). Tate & Lyle kiistää lisäksi vastauksessaan tarkistettuun väitetiedoksiantoon komission luonnehdinnan, jonka mukaan osapuolten väliset järjestelyt olivat "hinnoittelupolitiikan yhteensovittamista", "salaa sovittuja hintoja" ja "yhteinen korkeiden hintojen strategia". Tate & Lyle toistaa edelleen, että British Sugar voi määräävän asemansa ansiosta tehdä päätöksiä välittämättä Tate & Lylen mielipiteistä ja että Tate & Lyle oli niin haavoittuvassa asemassa, että sillä ei ollut sitä valinnanvapautta, joka yleensä liittyy "yhteensovittamiseen", "yhteistyöhön" ja "salaiseen yhteistyöhön" ([255]).

110) Tästä huolimatta Tate & Lyle myöntää tarkistettuun väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ([256]) osallistuneensa "järjestelyihin, jotka rikkoivat perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa ottaen huomioon niiden vaikutus valtioiden väliseen kauppaan. Ottaen huomioon nämä olosuhteet ja väitetiedoksiannossa esitettyjen väitteiden rajaaminen Tate & Lylella ja komissiolla on pitkälti sama näkemys asiasta". ([257]) Tate & Lyle oli jo alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa myöntänyt ([258]), että "yhteyksien kautta syntyi järjestely, joka rikkoi 85 artiklaa ottaen huomioon sen vaikutuksen jäsenvaltioiden väliseen kauppaan". ([259]) Tate & Lyle väittää, että se olisi alkanut soveltaa British Sugarin lailla korkeampien hintojen politiikkaa tämän päättäessä lopettaa hintasodan, vaikka se ei olisikaan saanut tietoa suoraan British Sugarilta. Tate & Lyle kuitenkin myöntää ([260]), että "yhteydet saattoivat nopeuttaa hintasodan loppumista, mutta niillä ei voinut olla vaikutusta lopputulokseen". ([261])

111) Tate & Lyle toteaa vastauksessaan alkuperäiseen väitetiedoksiantoon ([262]) British Sugarin, Tate & Lylen, Napier Brownin ja James Budgettin välisten säännöllisten kokousten vaikutuksista ja British Sugarin etukäteen toimittamista vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hintaluetteloista, että "näistä päätöksistä annettujen tietojen saattoi korkeintaan odottaa yksinkertaistavan normaalia markkinatutkimusta ja nopeuttavan sopeutumista näihin päätöksiin, mikä olisi ollut joka tapauksessa välttämätöntä markkinaosapuolille". ([263])

Samassa vastauksessa Tate & Lyle viittaa yrityksestä tehtyyn tutkintapöytäkirjaan (sivu 3) ja toteaa ([264]), että "Tate & Lyle sai tietojen myötä tiettyä varmuutta British Sugarin suunnittelemasta hinnoittelupolitiikasta". ([265]) Vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin osalta Tate & Lyle myöntää ([266]), että "vaikka Tate & Lyle sai etukäteen varoituksen British Sugarin suunnittelemista vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin ohjehintojen muutoksista ja yleisiä tietoja vähittäismyyntiasiakkaille myönnettävistä alennuksista, näillä tiedoilla ei juurikaan ollut

kaupallista arvoa. Tietojen perusteella saattoi vain jossain määrin luottaa siihen, että British Sugar ei aikonut enää aloittaa hintasotaa. Saadut tiedot eivät myöskään vaikuttaneet lopullisiin hintoihin tai ajankohtaan, jolloin Tate & Lyle alkoi soveltaa uusia vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hintojaan, vaan Tate & Lyle saattoi vain julkaista omat hintaluettelonsa hieman aikaisemmin kuin muuten olisi ollut mahdollista". ([267])

112) Tate & Lyle huomauttaa lisäksi, että vaikka tarkistetussa väitetiedoksiannossa tunnustetaan Tate & Lylen huonompi kate tarkastelujakson aikana, siinä väitetään, että Tate & Lyle olisi voinut kilpailla British Sugarin kanssa ([268]). Vaikka Tate & Lyle joutui reagoimaan British Sugarin aggressiiviseen toimintaan hintasodan aikana, tämä ei Tate & Lylen mielestä todista, että yritys olisi pystynyt itsenäisesti kilpailemaan British Sugarin kanssa ([269]).

113) Tate & Lyle on lisäksi sitä mieltä, että sokerimarkkinoiden erityispiirteiden, jotka ovat seurausta yhteisön sokerialan markkinajärjestelystä, vuoksi käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvillä järjestelyillä ei ole olennaista merkitystä ([270]).

2.2.3 *Napier Brownin perustelut*

114) Napier Brownin mukaan ([271]) komissio on väärässä väittäessään, että British Sugarin toimittamia tietoja olisi ollut vaikea kerätä vähitellen markkinoilta. Napier Brown yhtyy ennemminkin James Budgettin näkemykseen, jonka mukaan markkinavoimat tuottivat nopeasti tarkkoja tietoja yleisestä hintatasosta ja jonka mukaan markkinat (etenkin asiakkaat) toimittivat nopeasti tarkat tiedot British Sugarin hintamatriisista ainakin kaikille tärkeille markkinaosapuolille. Napier Brown katsoo lisäksi, että komission väite yhteisestä korkeiden hintojen strategiasta ei perustu tosiasioihin eikä todisteisiin ([272]).

2.2.4 *James Budgettin perustelut*

115) Tarkistettuun väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ([273]) James Budgett painottaa sitä, että yrityksen neuvotteluasema asiakkaisiin nähden ei muuttunut British Sugarin antamien tietojen ansiosta. James Budgettin mukaan markkinat, erityisesti kauppiaat, olivat hyvin perillä British Sugarin yleisistä hinnoittelupyrkimyksistä. Tämän vuoksi British Sugarin kokouksissa tekemät ilmoitukset eivät antaneet James Budgettille uutta tietoa sen suhteen, mihin suuntaan British Sugar yleisesti ottaen halusi valkoisen kidesokerin hintojen liikkuvan. Kokoukset eivät myöskään vaikuttaneet James Budgettin hintoihin tai hinnoittelupolitiikkaan. James Budgett toteaa ([274]), että se ei katsonut matriisin osoittavan British Sugarin vähimmäis- tai tavoitehintoja. James Budgett väittää olleensa tietoinen yksittäisten hinnoittelupäätösten vaihtelusta, mutta toteaa vakuuttuneensa kokouksessa siitä, että tämä ei ollut seurausta siitä, että British Sugarin myyntimiehet olisivat harjoittaneet järjestelmällisesti syrjivää hinnoittelua johdon tietämättä.

2.2.5 *Komission vastaukset*

a) Sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan vaikutusten merkitys

116) Komissio myöntää, että tosiseikkojen perusteella ei voida päätellä, että kyseiset yritykset olisivat neuvotelleet yksittäisistä asiakkaista, joille teollisuuden käyttöön tai vähittäismyyntiin tarkoitettua sokeria myydään, tai asiakkaille myönnettävistä alennuksista. Tate & Lyle myöntää kirjeessään 16 päivältä heinäkuuta 1990 kilpailuvirastolle ([275]) tällaiset keskustelut: "Näyttää myös siltä, että yritykset vaihtoivat joskus tietoja tietyille asiakkaille myönnettävistä paljousalennuksista". ([276]) Samassa kirjeessä ([277]) Tate & Lyle toteaa myös seuraavaa: "Asiakkaista käytyjen keskustelujen yhteydessä on vaihdettu tietoja eräille suurille asiakkaille (jotka ostivat sokeria molemmilta yrityksiltä) myönnettävien alennusten muutoksista." ([278]) Tate & Lyle totesi kuitenkin myöhemmin yhdessä British Sugarin kanssa kilpailuvirastolle lähettämän muistion 15 päivältä huhtikuuta 1991 4 kohdassa ([279]), että "järjestelyn aikana BS ilmoitti TLS:lle hintaluettelon ja alennuskäytännön muutoksista ennen niiden ilmoittamista asiakkaille, mutta TLS:lle ei kerrottu yksittäisille asiakkaille myönnettävistä hinnoista tai alennuksista". ([280]) British Sugar kiistää ehdotto-

masti, että tällaisia keskusteluja oltaisiin käyty. Tate & Lyle ei ole antanut vakuuttavaa selitystä siitä, miksi se perui aiemmat lausuntonsa. Ei ole myöskään osoitettu, että nämä aiemmat lausunnot olisi annettu pakon alaisena tai että Tate & Lyle olisi jostain muusta syystä antanut vääriä tietoja. Koska Tate & Lylen alkuperäisen lausunnon tueksi ei ole muita todisteita, komissio katsoo, että se ei voi todistaa, että kokousten aikana vaihdettiin tietoja yksittäisistä asiakkaista, ohjehinnoista myönnettävistä alennuksista tai yksittäisille asiakkaille myönnettävistä alennuksista. Komissio ei myöskään kiistä British Sugarin toimittamia tietoja, joiden mukaan merkittäviä alennuksia myönnettiin ja niiden suuruus vaihteli. Komissio ei kiistä myöskään sitä, että British Sugar ja Tate & Lyle kilpailivat joskus joistakin yksittäisistä asiakkaista.

117) Komissio ei kuitenkaan yhdy päätelmiin, joita osapuolet ovat tehneet näistä tosiseikoista ja havainnoista. Komissio ei hyväksy sitä, että sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa olisi ollut vailla vaikutusta, mutta myöntää, että on mahdotonta laskea niitä hintoja, joita Tate & Lyle, Napier Brown, James Budgett ja British Sugar olisivat perineet, jos kokouksissa ei olisi keskusteltu hinnoittelupolitiikasta tai jos British Sugar ei olisi antanut ennakkoilmoitusta hintojensa muutoksista. Tällaista vertailua ei voida tehdä, koska ei voida löytää mielekkäänä vertailukohtana toimivaa vastaavaa tilannetta.

118) Komission ei tarvitse tutkia sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan vaikutusta hintoihin osoittaakseen, että järjestely rikkoo yhteisön kilpailusääntöjä. Riittää, että toiminnalla voidaan osoittaa olleen kilpailunvastainen tavoite.

119) Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa määrätään, että ”yhteismarkkinoille soveltumattomia ja kiellettyjä ovat sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla tai joista seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy yhteismarkkinoilla ...” Yhteisöjen tuomioistuin vahvisti asiassa *Consten ja Grundig* ([281]) antamassaan tuomiossa, että ”sopimuksen konkreettisia seurauksia ei tarvitse ottaa huomioon, jos ilmenee, että sopimuksen tavoitteena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua”. Julkisasiamies ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vahvistivat tämän myös asian *Rhône-Poulenc* ([282]) yhteydessä. Julkisasiamies katsoi, että ”jos on selvää, että on tehty yhteistyötä, jolla on lainvastainen tavoite, ja jos (...) voidaan olettaa, että yritysten toiminta on perustunut tuohon yhteistyöhön, ja vaikka komissiolla ei ole esittää todisteita konkreettisista toimista (käytännöistä), on kyse 85 artiklassa tarkoitetusta yhdenmukaistetusta menettelytavasta, jolla on lainvastainen tavoite. Kun yrityksillä on enemmän tietoa ja enemmän tai vähemmän oikeutettuja odotuksia muista yrityksistä kuin niillä tavallisesti olisi tai pitäisi olla, on aina olemassa vaara, että kilpailu ei ole niin tiukkaa kuin se olisi normaaleissa olosuhteissa.” ([283]) Kuten edellä todettiin ([284]), ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vahvisti asiassa *Rhône-Poulenc* antamassaan tuomiossa julkisasiamiehen näkemyksen toteamalla, että ”osallistumalla näihin kokouksiin Rhône-Poulenc osallistui yhdessä kilpailijoidensa kanssa yhdenmukaistettuun menettelytapaan, jonka tavoitteena oli vaikuttaa osapuolten käyttäytymiseen markkinoilla ja paljastaa toisille osapuolille ne toimintatavat, joita tuottajat aikoivat noudattaa markkinoilla” ([285]). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi Rhône-Poulencista edelleen, että ”määrittäessään toimintatapaa, jota se aikoi noudattaa markkinoilla, yritys ei voinut olla ottamatta välittömästi tai välillisesti huomioon tietoja, joita se sai näiden kokousten aikana. Vastaavasti sen kilpailijat eivät voineet olla ottamatta välittömästi tai välillisesti huomioon Rhône-Poulencin niille paljastamia tietoja toimintatavasta, jota se itse oli päättänyt noudattaa tai jota se itse aikoi noudattaa markkinoilla.” ([286]) Pelkästään tämän perusteella ja tutkimatta mahdollisia vaikutuksia ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että komissio oli oikeutetusti luokitellut tietyt kokoukset yhdenmukaistetuiksi menettelytavoiksi niiden tarkoituksen perusteella ([287]). Eräiden yritysten yhteisten aikomusten sekä tavoitehintojen ja tavoitemäärien perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että komissio oli oikeutetusti pitänyt näitä monimutkaisen rikkomisen osatekijöitä 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuina sopimuksina. Tässä yhteydessä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ([288]) ei myöskään tarkastellut näiden sopimusten mahdollisia vaikutuksia vaan viitasi pelkästään vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön ([289]), jonka mukaan sopimuksen syntymiseen riittää yritysten välisen järjestelyn osapuolten yhteisen tahdon vilpitön ilmaus, jonka mukaan ne aikovat toimia markkinoilla tietyllä tavalla. Näillä perusteilla ja jälleen tarkastelematta mahdollisia vaikutuksia ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi lopuksi, että komissiolla oli oikeus pitää jatkuvaa toimintaa, jolla oli ollut tietty tarkoitus, yhtenä sellaisen rikkomisen muotona, jota kutsuttiin ”sopimukseksi ja yhdenmukaistetuksi menettelytavaksi” ([290]).

b) Sokerimarkkinoiden avoimuus, etukäteen saadut luottamukselliset tiedot, kokouksissa annettujen hintatietojen arvo ja kokousten merkitys

120) Vastauksena osapuolten otsikossa mainituista asioista esittämiin perusteluihin on syytä osoittaa laajemmin, mikä merkitys ja arvo usein toistuvilla kokouksilla oli yrityksille. Asiasta voidaan tehdä se päätelmä, että osapuolten pitkän ajan kuluessa pitämien lukuisten kokousten ainoa mahdollinen selitys on osapuolten yhteinen pyrkimys kilpailun rajoittamiseen yhteensovittamalla markkinoilla soveltamansa hinnoittelupolitiikka edellä kuvatulla tavalla ([291]).

121) Teollisen sokerin osalta on osoitettu ([292]), että British Sugar ilmoitti kokouksissa suunnitelmistaan, jotka koskivat tulevia yleisiä hinnankorotuksia ja suuria tai pieniä määriä sokeria ostavilta asiakkailta perittävien hintaerojen säilyttämistä tai kasvattamista. Samoin on osoitettu, että British Sugar esitti laatimansa hinnoittelumatriisin, josta ilmenivät sen tavoitehinnat vuosineljänneksen ja ostetun tonnimäärän mukaan jaoteltuina. Osapuolet eivät myöskään kiistä, että British Sugarin matriisi annettiin ainakin kerran Tate & Lylelle, Napier Brownille ja James Budgettille, ja niissä kokouksissa, joissa varsinaista matriisia ei jaettu, osallistujille annettiin matriisista ilmenneitä tietoja vastaavia tietoja. Edellä on esitetty ([293]), että kaikki osallistujat – myös British Sugar hintajohtajuudesta huolimatta saivat pitkän ajan kuluessa säännöllisesti järjestetyistä kokouksista varmuuden jatkuvasta yhteisestä korkeiden hintojen politiikasta, jollaista ne eivät olisi voineet itse havaita pelkästään tarkkailemalla kehitystä markkinoilla ([294]). On kiistaton tosiasia, että matriisin osoittamilla suurempia ja pienempiä määriä teollista sokeria ostavien asiakkaiden hintaeroilla oli erityinen merkitys myös Napier Brownille ja James Budgettille ([295]). On myös osoitettu, että British Sugar sai erityistä etua siitä, että se sai Napier Brownin ja James Budgettin mukaan salaiseen yhteistyöhön voidakseen hallita yritysten muodostamaa uhkaa, joka perustui niiden mahdollisuuteen tuoda sokeria Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Tuontisokeri olisi vaikeuttanut merkittävästi British Sugarin strategiaa, jonka mukaan se yhdisti korkeat hinnat mahdollisuuteen myydä koko A- ja B-sokerin kiintiönsä Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Lopuksi voidaan todeta, että Tate & Lyle vahvisti 27. toukokuuta 1994 sen tiloissa suoritettujen tutkimusten yhteydessä, että matriisin sisältämät tiedot olivat hyödyllisiä, koska ne osoittivat Tate & Lylelle British Sugarin hinnoitteluaikomukset ([296]). Jopa tarkistettuun väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa, jossa Tate & Lyle peruu suurelta osin menettelyn aiemmissa vaiheissa antamiaan lausuntoja, Tate & Lyle myöntää ([297]), että ”tiedoista oli hyötyä ennakoitaessa British Sugarin todennäköisiä aikomuksia”. ([298]) Tate & Lyle vahvistaa ([299]), että ”saadut tiedot antoivat Tate & Lylelle jossain määrin mielenrauhaa British Sugarin suunnitteleman hinnoittelupolitiikan suhteen”. ([300])

122) Vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin osalta on osoitettu, että British Sugar antoi Tate & Lylelle ainakin kahdesti vähittäismyyntisokerin hintaluettelonsa ennen kuin julkaisi sen markkinoilla ([301]). British Sugarin mukaan ([302]) ”kyseessä oli vain rajoitettu ennakkoilmoitus ohjehintoihin tiettynä ajankohtana tulevasta korotuksesta, vaikkakin se annettiin kilpailijalle”. ([303]) Tate & Lyle myöntää ([304]) ”saaneensa ennakkovaroituksen British Sugarin aikeista muuttaa vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hintoja ja yleistä alennuskäytäntöä”. ([305]) Tate & Lylen mukaan ([306]) ennakkotieto British Sugarin vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hinnoittelupäätöksistä saattoi ”yksinkertaistaa tavanomaista markkinatutkimusprosessia ja nopeuttaa sopeutumista kyseisiin päätöksiin”. ([307]) Tate & Lyle myöntää edelleen ([308]), että saatuaan hintatiedot ”T & L pystyi julkaisemaan omat vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hintansa hieman aikaisemmin kuin muuten olisi ollut mahdollista”. ([309]) Edellä on lisäksi osoitettu vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin osalta ([310]), että pitkän ajan kuluessa pidetyt säännölliset kokoukset antoivat paitsi Tate & Lylelle, myös British Sugarille (hintajohtajuudesta huolimatta) varmuuden jatkuvasta yhteisestä korkeiden hintojen politiikasta. Tätä tietoa yritykset eivät olisi voineet saada tarkkailemalla itsenäisesti markkinoiden kehitystä.

c) Päätelmä

123) Vaikka komissio ei voikaan määrittää kokousten tarkkaa kilpailunvastaista vaikutusta markkinoiden hintatasoon sen perusteella, mikä merkitys ja arvo näillä kokouksilla oli osapuolille, se on kuitenkin

osoittanut, että osapuolten tavoitteena oli kilpailun rajoittaminen hinnoittelua yhteensovittamalla.

2.3 Kokousten väitetyt tavoitteet, erityisesti sitoumukset

2.3.1 *British Sugarin perustelut*

124) British Sugar väittää, että teollista sokeria käsitteleviltä kokouksilla ei ollut myöskään kilpailunvastaisia tavoitteita. British Sugarin mukaan kokouksilla oli kolme tehtävää ([311]). Sitoumukset, jotka British Sugar antoi komissiolle Napier Brownia koskevan menettelyn yhteydessä vuonna 1986, edellyttivät ensinnäkin säännöllisiä yhteyksiä sokerikauppiaisiin ja heille annettavia lupauksia hintatason pitämisestä vakaana. Koska Tate & Lyle oli British Sugarin ohella ainoa sokerintuottaja Yhdistyneen kuningaskunnan markkinoilla, sokerikauppiaiden pitäminen rauhallisena oli myös sen etujen mukaista. Sokerikauppiaat muodostivat yhden British Sugarin ja Tate & Lylen suurimmista asiakasryhmistä, ja yritysten tärkeimmät toisiinsa liittyvät liiketoimet edellyttivät siten tarkoin harkittua yhteensovittamista kokousten osanottajien välillä. Kokouksissa oli lisäksi käsiteltävä myös muita sokerialaa koskevia hallinnollisia asioita.

125) British Sugar väittää ([312]), että myöskään vähittäismyyntiin tarkoitettua sokeria koskevien hintatietojen toimittamisella ei ollut kilpailunvastaisia tavoitteita.

a) Sitoumukset

126) British Sugar totesi jo alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ([313]) olleensa kyseiset sitoumukset annettuaan ”innokas ottamaan sokerikauppiaat mukaan hinnoittelupäätösten tekemiseen. Vaikka kauppiaat ovat kilpailijoita, ne ovat somalla myös asiakkaita, jotka hankkivat raaka-aineensa muun muassa British Sugarilta (. . .) Jos British Sugar arvioisi tilanteen väärin laatiessaan teollista sokeria koskevia hinnoittelusuunnitelmia tai myydessään sokeria vähittäismyyjille, ensimmäisiä valittajia olisivat juuri kauppiaat. British Sugarin ja kunkin kauppiaan kahdenväliset neuvottelut ja kokoukset, jotka olivat rinnastettavissa T &›L:n ja kauppiaiden välisiin kokouksiin, muuttuivat näin ollen vähitellen kaikkien neljän osapuolen välisiksi kokouksiksi”. ([314]) British Sugar totesi lisäksi ([315]), että sen päätös aloittaa kyseinen toiminta perustui havaintoon, että jos se halusi noudattaa sitoumuksiaan, sen ”oli pakko neuvotella sokerikauppiaiden kanssa hyväksyttävän hintaeron säilyttämisestä toisaalta teollisen sokerin ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin välillä sekä toisaalta suuremmilta ja pienemmiltä asiakkailta pyydettävien hintojen välillä”. ([316])

127) British Sugar väittää tarkistettuun väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ([317]), että ”sen jälkeen kun British Sugarin sitoumukset oli hyväksytty elokuussa 1986, kauppiaat saivat itselleen erityisen turvatun aseman British Sugarin asiakkaina ja kilpailijoina”. ([318]) British Sugar korostaa, että sitoumuksia on tulkittava yleisenä toteamuksena, jonka mukaan sokerikauppiailla oli edessään turvattu tulevaisuus, ja kauppiaiden elinkelpoisuuden säilyttämistä haittaavien hinnoittelukäytäntöjen yleisenä kieltämisenä, olipa sitten kyse teollista tai vähittäismyyntiin tarkoitettua sokeria myyvien kauppiaiden soveltamista hinnoittelukäytännöistä ([319]). British Sugar ei näin ollen hyväksy komission väitteitä ([320]), joiden mukaan on vaikea ymmärtää, kuinka pelkästään teollisen sokerin hintoja käsittelevät British Sugarin, Napier Brownin ja James Budgettin keskustelut olisivat edistäneet sitoumusten täytäntäänpanoa, sillä sitoumuksissa ei ollut erillistä mainintaa siitä, että ostajilta, jotka ostivat suuria määriä teollista sokeria, perittäisiin erilaista hintaa kuin pienempiä määriä ostavilta asiakkailta. Sitoumuksissa mainitaan sitä vastoin nimenomaan teollisuuden käyttöön ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin välinen hintaero. British Sugar muistuttaa, että suurin osa Napier Brownin liiketoiminnasta ja James Budgettin koko liiketoiminta liittyi teollisen sokerin myyntiin ([321]) ja että sitoumuksiin sisältyvä yleinen lupaus kauppiaiden toiminnan jatkumisesta edellytti British Sugarin välttävän syrjivää teollisen sokerin hinnoittelua ([322]): ”British Sugarin kannalta oli tärkeintä (. . .) että British Sugarin hinnat takasivat jälleenmyyjille katteen, joka oli riittävän suuri niiden säilymiseksi elinkelpoisina” ([323]). Jos British Sugar olisi veloittanut sokerikauppiailta liian korkeita hintoja, se olisi rikkonut sitoumuksiaan. Jos British Sugar taas olisi veloittanut kyseisten kauppiaiden kanssa jakamiltaan asiakkailta liian matalia hintoja, kauppiaita olisi syrjitty ja ne olisivat joutuneet perustamissopimuksen 86 artiklassa tarkoitettuun epäedulliseen kilpailuasemaan ([324]). British Sugar painottaa, että Napier Brown ja James Budgett osallistuivat kokouksiin asiakkaina eivätkä kilpailijoina ([325]). British Sugarin mukaan ([326]) sitoumusten kannalta ”oli erittäin tärkeää, että osapuolet tapasivat säännöllisesti, sillä siten voitiin varmistaa, että järjestelmä toimi odotetusti, ja varmistua erityisesti siitä, että kauppiailta perityt hinnat eivät olleet syrjiviä niiden ostomäärät huomioon ottaen ja että British Sugar ei kohdellut kyseisiä sokeri-

kauppiaita syrjivästi verrattuna niiden ja British Sugarin yhteisiin asiakkaisiin". ([327])

128) British Sugar väitti 18 ja 19 päivänä huhtikuuta 1996 pidetyssä suullisessa kuulemistilaisuudessa lisäksi ([328]), että sitoumukset oli otettu asianmukaisesti huomioon sen joulukuussa 1986 laaditussa ETY:n kilpailusääntöjen seurantaohjelmassa. British Sugar kiinnitti huomiota erityisesti IV jakson toiseen alaotsikkoon "Vilpillinen hinnoittelu", jota se piti todisteena siitä, että liian pieni hintaero teollisuuden käyttöön ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin välillä oli vain yksi niistä käytännöistä, jotka British Sugarin mielestä rikkoivat yhteisön kilpailusääntöjä.

129) British Sugarin mukaan ([329]) Tate & Lylen osallistumista kokouksiin voidaan osittain perustella sillä, että Tate & Lyle, jolla oli komission mukaan ([330]) yhteinen määräävä asema British Sugarin kanssa, oli mahdollinen sokerikauppiaiden kanteluiden kohde, ja sen etujen mukaista oli näin ollen varmistaa, että kauppiailla ei ollut aihetta tehdä kanteluita sitä vastaan.

b) Kokousten muut tavoitteet

130) British Sugar väittää tarkistettuun väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ([331]), että osapuolten välisen kaupallisen suhteen monimutkaisuus edellytti niiden, ja siis myös Tate & Lylen, kokoontuvan mahdollisimman usein. British Sugarin muukaan kokouksissa neuvoteltiin ja päätettiin näiden neljän osapuolen välisistä myynti- ja ostojärjestelyistä.

2.3.2 *Tate & Lylen perustelut*

131) Tate & Lyle ei ottanut sitoumuksiin juurikaan kantaa. Se mainitsi ne vain lyhyesti kirjeessään 16 päivältä heinäkuuta 1990 kilpailuvirastolle ([332]) ja suullisessa kuulemistilaisuudessa ([333]).

Tate & Lyle antoi vain lyhyen lausunnon myös kokousten tavoitteista. Se totesi 27 päivänä toukokuuta 1994 sen tiloissa suoritetuissa tutkimuksissa vähittäismyyntiin tarkoitettua sokeria käsittelevien kokousten olleen "pelkästään varmuustekijä, eräänlainen tuplavarmistus" ("just a safety factor, a belt and braces job really") ([334]).

Tate % Lyle totesi lisäksi ([335]), että kokouksissa käsiteltiin myös "muita sokerialan yleisen edun mukaisia tärkeitä aiheita". ([336])

2.3.3 *Napier Brownin perustelut*

132) Napier Brown korosti tarkistettuun väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ([337]) että sitoumukset koskivat sokerikauppiaiden asemaa yleisti eivätkä pelkästään hinnoittelua. Teollisuuden sokerin ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin välinen hintaero oli vain yksi asiassa *Napier Brown* tehdyssä komission päätöksessä käsitelty osa-alue. Napier Brown mukaan British Sugarin noudattamassa toimintatavassa pienentää huomattavasti suurilta asiakkailta, jotka olivat useimmiten British Sugarin asiakkaita, ja pieniltä asiakkailta, jotka olivat perinteisesti sokerikauppiaiden asiakkaita ([338]), veloitettavien hintojen välisiä eroja oli kyse hinnoittelukäytännöstä, joka oli tarkoitus sisällyttää sitoumuksiin. Napier Brownin mielestä kokoukset olivat hyödyllinen keino korostaa British Sugarin ylimmälle johdolle, kuinka tärkeää on huolehtia siitä, että myyntihenkilökunta noudattaa, paisti sitoumusten määräyksiä, myös niiden taustalla olevaa ajattelutapaa. Napier Brownin mielestä sitoumusten sanamuodosta käy selvästi ilmi, että riittämätön hintamarginaali British Sugarin tuottaman teollisen sokerin ja sen vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin välillä oli vain yksi esimerkki hinnoittelutavasta, joka ei ollut "tavanmukainen ja kohtuullinen" ("*normal and reasonable*") ja jota voitiin siten "pitää epäterveenä" ("*construed as predatory*").

2.3.4 *James Budgettin perustelut*

133) James Budgett väitti tarkistettuun väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ([339]) uskoneensa, että British Sugarin päätös ottaa jälleen käyttöön määräperusteiset hintaerot ([340]) oli osa British Sugarin pyrkimystä noudattaa antamiaan sitoumuksia. Budgett uskoi komission varoittaneen British Sugaria noudattamasta epätervettä hinnoittelupolitiikkaa myydessään valkoista teollista sokeria pienempiä määriä ostaville asiakkaille siten, että ne rikkoisi perustamissopimuksen 46 artiklaa.

2.3.5 *Komission vastaukset*

134) Osapuolten välisissä kokouksissa pyrittiin rajoittamaan kaikkien neljän osapuolen välistä hintakilpailua teollisten sokerin osalta ja lisäksi British Sugarin ja Tate & Lylen välistä hintakilpailua vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin osalta. Tätä voidaan pitää todistettuna sen perustella, että osapuolten muut perustelut kokousten tavoitteiden selvittämiseksi eivät ole uskottavia.

a) Sitoumukset

135) Tärkein sitoumusten noudattamiseen perustuva perustelu ei ole vakuuttava, kun otetaan huomioon, keitä kuhunkin 40 kokouksesta todella osallistui, tapahtumien aikajärjestys, kussakin kokouksessa käsitellyt aiheet ja sitoumusten noudattamisen varmistamisessa ja seurannassa käytetyt menetelmät.

136) British Sugarin ja Tate & Lylen on vahvistettu ([341]) osallistuneen kaikkiin 40 kokoukseen, kun taas Napier Brown ja James Budgett osallistuivat vain teollista sokeria käsitelleisiin kokouksiin ja teollista sokeria sekä virallisten hintojen muutoksia käsitelleisiin kokouksiin. James Budgett ja Napier Brown osallistuivat kaiken kaikkiaan 18:aan näitä aiheita käsitelleeseen kokoukseen. Lisäksi pidettiin yksi muu teollista sokeria käsitellyt kokous, johon osallistuivat vain British Sugar ja Tate & Lyle. James Budgett osallistui yhdessä British Sugarin ja Tate & Lylen kanssa myös yhteen muuhun kokoukseen, jossa käsiteltiin sokerintuontia ja -vientiä. Loput 20 kokousta olivat British Sugarin ja Tate & Lylen välisiä kahdenvälisiä kokouksia, jotka on luokiteltu joko taustakokouksiksi tai yleisiä markkinoita, yleisiä ja vähittäismyyntimarkkinoita, vähittäismyyntimarkkinoita, yleisiä ja tuontimarkkinoita sekä tuonti- ja vientimarkkinoita käsitteleviksi kokouksiksi.

137) Komissio pyysi 18 ja 19 päivänä huhtikuuta 1996 pidetyssä suullisessa kuulemistilaisuudessa osapuolia antamaan pitävän selvityksen Tate & Lylen läsnäolosta kaikissa kokouksissa. Tämän pyynnön taustalla oli se, että jos British Sugar oli alkanut pitää kokouksia rauhoitellakseen sokerikauppiaita ja varmistuakseen siitä, että komissiolle annettuja ja pelkästään sokerikauppiaita muttei sokerinvalmistajia ([342]) koskevia sitoumuksia noudatetaan, Tate & Lylen osallistumista kaikkiin kokouksiin oli vaikea perustella. British Sugar vastasi ([343]), että molempien sokerinvalmistajien (British Sugar ja Tate & Lyle) ja molempien sokerikauppiaiden (Napier Brown ja James Budgett) osallistuminen kokouksiin oli sokerialan yhteisen edun mukaista ja että sokerikauppiaat olivat todennäköisesti yhtä huolissaan tulevista kauppasuhteistaan Tate & Lylen kanssa kuin British Sugarin kanssa. Napier Brown vastasi ([344]), että British Sugarin tavoitteena oli tuolloin rauhoitella koko markkinoita eikä pelkästään sokerikauppiaita ja että British Sugar halusi selittää tekemisiään avoimessa keskustelufoorumissa, jossa jokaiselle, siis myös Tate & Lylelle, annettiin tilaisuus ottaa kantaa asiaan. James Budgett vastasi ([345]), että Tate & Lylen läsnäoloa ei voitu perustella yksiselitteisesti. James Budgett totesi, että varmistuttuaan British Sugarin täyttäneen velvoitteensa se halusi vastaavasti osoituksen myös siitä, että Tate & Lyle oli toiminut vastaavalla tavalla.

138) Komissio haluaa aivan ensiksi huomauttaa, että mitä innokkaammin kokousten tavoitteena väitetään olleen kaikkien neljän osapuolen rauhoitteleminen sitä epäuskottavampaa on, että kokousten pääasiallisena tarkoituksena oli panna täytäntään sitoumukset, jotka eivät selvästikään koskeneet Tate & Lylea, joissa Tate & Lylea ei mainittu sanallakaan ja jotka British Sugar antoi *Napier Brownia* koskeneen menettelyn aikana, jolloin Tate & Lylen käyttäytymistä ei käsitelty lainkaan.

139) Tate & Lyle ei yritä perustella kokouksia sitoumusten noudattamisella. Kun siltä kysyttiin 18 ja 19 päivänä huhtikuuta 1996 pidetyssä suullisessa kuulemistilaisuudessa sitoumusten merkitystä, se viittasi kirjeisiinsä 16 päivältä heinäkuuta 1990 ([346]) ja 29 päivältä elokuuta 1990 ([347]) kilpailuvirastolle, joiden se totesi olevan perusteellisia kuvauksia kokousten taustoista. Tate & Lyle totesi lisäksi ([348]), että kirjeen 16 päivältä heinäkuuta 1990 mukaan "sitoumukset olivat osa kontekstiä, jossa kokoukset järjestettiin" ([349]). Sitoumuksia ei itse asiassa mainita lainkaan kirjeessä 29 päivältä elokuuta 1990, ja kirjeessäkin 16 päivältä heinäkuuta 1990 ne mainitaan vain kerran ja silloinkin vain ohimennen. Tätä asiaa koskevassa osassa kirjettä todetaan ([350]), että "kesällä 1986 saatiin viitteitä siitä, että British Sugar harkitsi Tate & Lyleen soveltamansa liiketoimintatavan muuttamista. Asiasta vastuussa olevat British Sugarin työntekijät olivat tuolloin juuri lähteneet tai olivat lähtemäisillään yrityksestä. British Sugarin vaadittiin lisäksi Napier Brownia koskevan menettelyn yhteydessä antamaan Euroopan komissiolle sitoumuksia. Myös sen liiketoiminataan kohdistui paineita. Tate & Lylen annettiin ymmärtää, että British Sugar oli valmis ottamaan käyttöön uuden liiketoimintatavan." ([351]). Tämä lainaus osoittaa, että sitoumukset olivat vain yksi tekijä monien muiden tekijöiden joukossa ja että ne eivät missään tapauksessa olleet tärkein syy siihen, että British Sugar päätti muuttaa toimintatapaansa suhteessa Tate & Lyleen.

140) Yksityiskohtaisempi tarkastelu tukee sitoumuksiin perustuvien väitteiden kumoamista:

aa) Kokousten osanottajat

141) Ei ole ensinnäkään uskottavaa, että British Sugarin ja Tate & Lylen 20 kahdenvälisen kokouksen tar-

koituksena oli sitoumusten noudattaminen, sillä Napier Brownia ja James Budgettia ei kutsuttu mukaan kokouksiin, vaikka sitoumuksilla oli välitöntä vaikutusta näihin sokerikauppaa harjoittaviin yrityksiin. Napier Brownin ja James Budgettin lisäksi sitoumukset koskivat myös muita valkoisen kidesokerin markkinoilla Isossa-Britanniassa toimivia sokerikauppiaita ([352]). Se, että nämä muut sokerikauppiaat eivät osallistuneet yhteenkään 40 kokouksesta, on lisätodiste siitä, että kokousten tarkoituksena ei ollut sitoumusten noudattaminen.

bb) Tapahtumien aikajärjestys

142) British Sugarin ja Tate & Lylen välinen ratkaiseva kokous, johon Napier Brown ja James Budgett eivät osallistuneet, pidettiin 20 päivänä kesäkuuta 1986, kun taas sitoumusten antamista ehdotettiin vasta 5 päivänä elokuuta 1986. Tate & Lyle kuvasi kirjeessään 29 päivältä elokuuta 1990 ([353]) 20 päivänä kesäkuuta 1986 pidettyä kokousta "sikäli merkittävä, että siinä asetettiin perusperiaatteet, joiden pohjalta kaikki myöhemmin pidettävät neuvottelut käytiin" ("significant in that it set the background principles agianst which all future discussions were held"). Tältä kannalta katsoen on selvää, että 20 päivänä kesäkuuta 1986 pidetyssä kokouksessa ei voitu käsitellä sitoumusten noudattamista, kun otetaan ensinnäkin huomioon Napier Brownin ja James Budgettin poissaolo kokouksesta ja kokouksen pitoajankohta. Lisäksi se seikka, että 20 päivänä kesäkuuta 1986 pidetty kokous, jolla oli olennainen merkitys myöhemmin ilmenevien kilpailunvastaisten toimintatapojen ja myöhempien kahden- ja neljänvälisten kokousten perustana olevien periaatteiden määrittämiselle, pidettiin ennen sitoumusten antamista, on selvä osoitus siitä, että myöhemmissä kokouksissa ei käsitelty sitoumusten noudattamista.

143) Jos kokousten tarkoituksena oli panna täytäntöön Napier Brownia koskevan menettelyn yhteydessä 5 päivänä elokuuta 1986 annetut sitoumukset, on vaikea ymmärtää, miksi British Sugar ei kertonut sitoumusten antamisen ja asiassa Napier Brown tehdyn komission päätöksen ([354]) välisenä aikana missään vaiheessa komissiolle näistä kahden- ja neljänvälisistä kokouksista. Nykyisessä menettelyssä British Sugar on pyrkinyt antamaan vaikutelman, että sen tarkoituksena oli varmistaa sitoumustensa ja yhteisön kilpailusääntöjen noudattaminen pääasiassa kahdella tavalla. Se laati ensinnäkin joulukuussa 1986 yhteisön kilpailusääntöjen noudattamista edistävän yleisen ohjelman ja pyrki lisäksi varmistamaan sääntöjen ja sitoumusten noudattamisen järjestämällä kokouksia, jotka ovat tämän menettelyn aiheena. Komissio otti asiassa Napier Brown tekemässään päätöksessä huomioon sitoumusten antamisen ja kilpailusääntöjen noudattamista edistävän ohjelman pitäen niitä lieventävinä seikkoina ([355]), mutta määräsi yhtiölle siitä huolimatta kolmen miljoonan ecun suuruisen sakon. Tätä taustaa vasten on mahdotonta selittää sitä, miksi British Sugar ei maininnut kokouksia kertaakaan komissiolle, vaikka niiden pääasiallisena tarkoituksena väitettiin olevan sitoumusten ja yhteisön kilpailusääntöjen pääkohtien noudattamisen varmistaminen. British Sugarin ajattelutavan mukaan sen etujen mukaista olisi ollut osoittaa komissiolle, että se paneutui erittäin huolellisesti sitoumustensa ja seurantaohjelmansa täytäntöönpanoon, ja se olisi voinut ottaa tämän seikan esiin myös pyrkiessään saamaan alennusta komission sille määräämistä sakoista.

cc) Kokouksissa käsitellyt aiheet

144) On muistettava, että sitoumukset annettiin Napier Brownia koskeneen menettelyn aikana, jossa keskityttiin vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin kauppaan. Teollista sokeria käytetään raaka-aineena jatkojalostustuotteen eli vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin valmistuksessa. Asiassa Napier Brown tehdyssä päätöksessä todettiin, että British Sugarilla oli määräävä asema sekä teollisen sokerin että vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin markkinoilla Isossa-Britanniassa ([356]). Jos kauppiaat siis haluavat käydä British Sugarilta ostettuun teolliseen sokeriin perustuvaa kauppaa vähittäismyyntiin tarkoitetulla sokerilla, ne ovat riippuvaisia siitä, että British Sugar säilyttää hinnoittelussaan riittävän marginaalin (uudelleenpakkaukseen perustuva marginaali) teollisuuden käyttöön ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin välillä. Napier Brownin kantelun ja komission päätöksessä esitettyjen päätelmien tärkein peruste oli se, että British Sugar oli alentanut keinotekoisesti vähittäismyyntiin tarkoitetusta sokerista veloittamiaan hintoja, niin että vähittäismyyntiin ja teollisuuden käyttöön tarkoitetun sokerin välinen hintaero oli riittämätön, jotta Napier Brown voisi jatkaa toimintaansa vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin markkinoilla Isossa-Britanniassa. Sitoumuksissa viitataan näin ollen nimenomaan teollisuuden käyttöön ja vähittäismyyntiin tarkoitetun British Sugarin valmistaman sokerin väliseen hintaeroon, jolla on keskeinen merkitys sokerikauppiaiden harjoittamalle vähittäismyynnille ([357]). Sitoumukset eivät koske teollisen sokerin ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin yleistä hintatasoa. Sitoumuksissa ei myöskään mainita erikseen pienempiä ja suurempia määriä teollista sokeria ostavien asiakkaiden välisten hintaerojen luomista tai säilyttämistä. Tämä johtuu siitä, että

komissio ei syyttänyt asiassa Napier Brown British Sugaria missään vaiheessa haitallisen tai kohtuuttoman hintaeron säilyttämisestä pienempiä ja suurempia määriä teollista sokeria ostavien asiakkaiden välillä.

145) Komission saamien tietojen mukaan Napier Brown ja James Budgett kävivät British Sugarin ja Tate & Lylen kanssa keskusteluja vain teollisen sokerin hinnoista ja erityisesti pienempiä ja suurempia määriä teollista sokeria ostavien asiakkaiden välisten hintaerojen luomisesta ja säilyttämisestä. Näiden neljän osapuolen välillä pidettiin 18 teollista sokeria käsitellyttä kokousta, ja lisäksi British Sugar ja Tate & Lyle pitivät keskenään yhden vastaavan kokouksen.

Napier Brown ja James Budgett eivät osallistuneet seitsemään vähittäismyyntiä käsitelleeseen kokoukseen eivätkä yleisiä asioita ja vähittäismyyntiä käsitelleeseen kokoukseen, jotka olivat British Sugarin Tate & Lylen kahdenvälisiä kokouksia. Lukuun ottamatta 20 päivänä kesäkuuta 1986 pidettyä ensimmäistä kahdenvälistä kokousta British Sugar ja Tate & Lyle eivät pitäneet yhtään kokousta, joissa olisi käsitelty sekä teollista sokeria että vähittäismyyntiin tarkoitettua sokeria. British Sugar ja Tate & Lyle käsittelivät mahdollisesti ensimmäisessä kahdenvälisessä kokouksessaan 10 päivänä kesäkuuta 1986 myös teollisuuden käyttöön ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin välistä hintaeroa, vaikka sitoumukset eivät olleetkaan syynä siihen, sillä ne annettiin sokerikauppiaiden osalta Napier Brownia koskeneen menettelyn aikana, johon Tate & Lyle ei osallistunut. Jos 20 päivänä kesäkuuta 1986 pidetyssä kokouksessa todella keskusteltiin teollisen sokerin ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin välisestä hintaerosta ja jos osapuolten selitykset sitoumusten merkityksestä tämän asian kannalta pitävät paikkansa, olisi johdonmukaista, että British Sugar, Napier Brown ja James Budgett olisivat ensinnäkin osallistuneet yhdessä 20 päivänä kesäkuuta 1986 pidettyyn kokoukseen ja olisivat lisäksi osallistuneet koko tarkastelujakson ajan edelleen yhdessä molempien sokerilaatujen hinnoittelua käsitteleviin kokouksiin.

Tätä taustaa vasten komissio päättelee kokouksissa käsiteltyjen aiheiden ja kokousten osallistujien perusteella, että lukuun ottamatta mahdollisesti 20 päivänä kesäkuuta 1986 pidettyä ensimmäistä kokousta sokerilajien välisestä hintaerosta ei keskusteltu teollista sokeria eikä vähittäismyyntiin tarkoitettua sokeria käsittelevissä kokouksissa. Koska Napier Brown ja James Budgett eivät osallistuneet kyseiseen kokoukseen ja koska ei pidetty myöskään muita kokouksia, joissa olisi käsitelty molempia sokerilajeja ja siten myös niiden välistä hintaeroa, jotka käsiteltiin erikseen asiassa Napier Brown tehdyssä päätöksessä ja joka mainittiin nimenomaisesti sitoumuksissa, on vaikea uskoa, että yhdenkään kokouksen tarkoituksena olisi ollut sitoumusten noudattaminen.

146) Jos sitoumusten tavoitteena oli, kuten British Sugar väittää, saada sokerikauppiaat vakuuttuneiksi siitä, että niiden tulevaisuus oli turvattu, on vaikea selittää siitä, miksi Napier Brown ja James Budgett osallistuivat vain teollista sokeria käsitteleviin kokouksiin mutta eivät lainkaan vähittäismyyntiin tarkoitettua sokeria käsitteleviin kokouksiin. Teollisen sokerin markkinat eivät varsinaisesti olleet Napier Brownia koskeneen menettelyn keskeisenä aiheena eikä sitoumuksissa mainittu erikseen kyseisiin markkinoihin liittyviä seikkoja. Vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin markkinat olivat sen sijaan kyseisen menettelyn pääaiheena, ja kyseisillä markkinoilla toimivien sokerikauppiaiden asema oli näin ollen yksi niistä ongelmakohdista, joiden ratkaisemiseksi sitoumukset annettiin.

147) Ei ole näin ollen uskottavaa, että kokousten, joihin Napier Brown ja James Budgett osallistuivat, tarkoituksena oli missään määrin edistää sitoumusten noudattamista, varsinkaan kun sitoumukset eivät koskeneet Tate & Lylea ([358]), joka oli siitä huolimatta poikkeuksetta läsnä kokouksissa. On vaikea uskoa myöskään sitä, että British Sugar Tate & Lyle edistivät millään tavoin sitoumusten täytäntäänpanoa jättäessään Napier Brownin ja James Budgettin kokoustensa ulkopuolelle, pitäessään vähittäismyyntiin tarkoitettua sokeria tai muita aiheita käsitelleitä kahdenvälisiä kokouksia, varsinkin kun sitoumukset eivät koskeneet Tate & Lylea, kuten edellä jo todettiin. Komissio katsoo kokousten varsinaisten aihealueiden perusteella ja Tate & Lylen jatkuvan läsnäolon takia, ettei se voi hyväksyä British Sugarin väitettä ([359]), jonka mukaan sen toimintatavat perustuivat päätelmään, että noudattaakseen sitoumuksiaan sen "oli neuvoteltava sokerikauppiaiden kanssa hyväksyttävästä hintaerosta teollisuuden käyttöön ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin välillä sekä suurempia ja pienempiä sokerimääriä ostavien asiakkaiden välisestä hintaerosta". ([360])

148) Vastaukset, jotka Napier Brown ja James Budgett antoivat 18 ja 19 päivänä huhtikuuta 1996 pidetyssä suullisessa kuulemistilaisuudessa, tukevat komission näkemystä syistä, joiden takia ne eivät osallistuneet edes keskusteluihin vähittäismyyntiin ja teollisuuden käyttöön tarkoitetun sokerin välisistä hintaeroista. Napier Brownin edustaja huomautti seuraavaa ([361]): "Me kyllä keskustelimme asiasta, mutta minulla ei kuitenkaan ollut aikomusta keskustella aisasta muiden siihen kokoukseen osallistuneiden osapuolten kanssa. Se oli meidän ja British Sugarin välinen asia." ([362]) James Budgettin edustaja totesi puolestaan seuraavaa ([363]): "Minun näkemykseni, joka tukee Pat Ridgwellin lausuntoja asiasta, on, että olipa kokousten ja erityisesti ensimmäisten kokousten tarkoitus mikä tahansa, niissä ei varsinaisesti käsitelty vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin ja irtosokerin välistä hintaeroa." ([364])

dd) Kilpailulainsäädännän seurantaohjelman merkitys

149) EY:n kilpailulainsäädännän noudattamista koskeva seurantaohjelma, josta British Sugar ilmoitti komissiolle lokakuussa 1986 ja joka hyväksyttiin joulukuussa 1986, heikentää entisestään British Sugarin esittämän väitteen uskottavuutta. British Sugar nimittäin väitti, että sen toimintatavat perustuivat päätelmään, että noudattaakseen sitoumuksiaan sen "oli neuvoteltava sokerikauppiaiden kanssa" ("was obliged to consult with the merchants") hinnoittelusta. Kyseinen ohjelma kattaa kaikki talouden toimijoihin sovellettavat yhteisön kilpailusäännöt. Ohjelmassa otetaan huomioon myös perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohta ja tuodaan riittävän selvästi esiin riski, että hinnoittelua koskeva suora yhteydenotto kilpailijoiden välillä saattaa olla ristiriidassa perustamissopimuksen kyseisen määräyksen kanssa.

150) Asiassa Napier Brown 18 päivänä huhtikuuta 1988 ([365]) tehdyssä komission päätöksessä todetaan seuraavaa: "... BS ilmoitti komissiolle lokakuussa 1986 aikovansa ottaa käyttöön kattavan kilpailusääntöjen seurantaohjelman varmistuakseen siitä, että se täyttää kaikki perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan ja erityisesti 86 artiklan mukaiset velvollisuutensa. Ohjelma hyväksyttiin sittemmin. BS järjestää osana tätä ohjelmaa vuosittain kilpailulainsäädännön noudattamista käsittelevän kokouksen, jonka perusteella laadittava kertomus toimitetaan komissiolle."

Se, että perustamissopimuksen 86 artikla mainitaan erikseen asiassa Napier Brown tehdyn päätöksen kyseisessä kohdassa, johtuu yksinkertaisesti siitä, että Napier Brown -menettely perustui 86 artiklaa. Kuten kyseisessä päätöksen kohdassa todetaan, päätös koskee kaikkia perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan ja 86 artiklan mukaisia velvollisuuksia, mikä vahvistetaan viittaamalla ohjelman perustana olevaan asiakirjaan ([366]). Päätöksessä esitetään perusteellisia selvityksiä ja käytännän esimerkkejä sekä 85 artiklan 1 kohtaan että 86 artiklaan liittyvistä tapauksista. Ohjelmassa todetaan lisäksi seuraavaa: "Kaikkien soveltuvien lakien noudattamista koskevan toimintapolitiikkansa mukaisesti yhtiä sitoutuu noudattamaan ETY:n kilpailusääntöjä ja ryhtyy kaikkiin toimenpiteisiin varmistaakseen, että kyseistä toimintapolitiikkaa noudatetaan. Yhtiön toimintapolitiikkana ei ole pelkästään noudattaa lakia, vaan mennä lain kirjaimellisen tulkinnan noudattamista pidemmälle ja välttää kaikkia käytäntöjä, jotka saattavat aiheuttaa epäilyjä yrityksen toiminnan laillisuudesta (...) Yhtiön kaikkien johtajien ja muun henkilökunnan odotetaan nain ollen noudattavan yhtiön toimintapolitiikkaa ja ETY:n kilpailusääntöjen kirjaimellista tulkintaa ja niiden perustana olevaa ajattelutapaa. Heidän odotetaan lisäksi juurruttavan alaisiinsa velvollisuudentuntoa ja pyrkimystä kyseisten sääntöjen noudattamiseen. Yhdelläkään ylemmän tai alemman tason henkilökunnan jäsenellä ei ole lupaa antaa määräyksiä tai toteuttaa toimintaa, joka on ristiriidassa yhtiön toimintapolitiikan kanssa, jota on kuvattu edellä." ([367])

151) Noudattamisohjelman kokonaisvaltaisuus ilmenee myös tiedoista, jotka British Sugar toimitti komissiolle esittäessään 23 päivänä syyskuuta 1986 kyseistä noudattamis-ohjelmaa koskevan puuttumattomuustodistuspyynnön (asia IV/32.214). British Sugar totesi lomakkeen A/B liitteessä seuraavaa: "Lyhyt kuvaus: Noudattamisohjelma, joka British Sugarin on tarkoitus ottaa käyttöön tuotteidensa toimituksia, hinnoittelua ja markkinointia varten Rooman sopimukseen sisältyvien kilpailusääntöjen mukaisesti." ([368]) Otsikon "2. Markkinat" jälkeen esitetään seuraava määritelmä: "Tämän asian kannalta merkitykselliset tuotemarkkinat ovat vähittäiskauppiaille ja teollisuusasiakkaille myytävän kidesokerin markkinat. Merkitykselliset maantieteelliset markkinat ovat Yhdistyneen kuningaskunnan markkinat." ([369])

ee) Vaihtoehtoiset menetelmät sitoumusten noudattamiseksi ja noudattamisen tarkkailemiseksi

152) Jos valkoisen kidesokerin markkinat Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Isossa-Britanniassa ja British Sugarin hinnoittelupolitiikka olivat niin avoimia kuin osapuolet väittävät, on vaikea ymmärtää sitä,

miksi sitoumusten täytäntäänpanon toteuttamiseksi ja tarkkailemiseksi oli lainkaan tarpeen järjestää kokouksia. Olisi riittänyt, jos Napier Brown ja James Budgett olisivat yksinkertaisesti tarkkailleet British Sugarin markkinoilla soveltamia hinnoittelukäytäntöjä. Sitoumukset ovat lisäksi edelleen voimassa. Se, että osapuolten välillä ei ole pidetty yhtään kokousta heinäkuun 1990 jälkeen ja että sokerikauppiaat eivät ole tehneet asiasta yhtään kantelua, osoittaa, että sitoumusten noudattaminen ja tarkkailu voidaan toteuttaa onnistuneesti ilman kokouksia.

b) Muut selitykset kokousten tarkoituksista

153) Myöskään väite, jonka mukaan osapuolten välisten kauppasuhteiden monimutkaisuus edellyttää niiden kokoontuvan mahdollisimman usein, ei ole vakuuttava. Se, että kokouksia ei ole pidetty heinäkuun 1990 jälkeen, vaikka osapuolten väliset kauppasuhteet ovat säilyneet yhtä monimutkaisina kuin tarkastelujakson aikana, osoittaa, että näitä suhteita voidaan hoitaa menestyksekkäästi myös ilman kokouksia. Ei voida myöskään uskottavasti vakuutta, että kyseisten yritysten kauppasuhteet muiden Ison-Britannian valkoisen kidesokerin markkinoilla toimivien osapuolten, erityisesti sokerikauppiaiden, kanssa olisivat selkeämpiä kuin kyseisten yritysten väliset suhteet. Sitä, että osapuolet eivät kutsuneet näitä muita toiminnan harjoittajia mukaan kokouksiinsa, voidaan näin ollen pitää osoituksena siitä, että kokouksilla ei ollut osapuolten väittämiä tavoitteita.

c) Päätelmät

154) Koska osapuolten tarjoamat selitykset kokousten tarkoituksista eivät ole vakuuttavia ja koska kokousten väitettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi ei ole enää tarkastelujakson jälkeen ollut tarpeen järjestää kokouksia, voidaan päätellä, että todellinen syy siihen, että osapuolet jatkoivat aikansa ja varojensa investoimista kokousten järjestämiseen ja niihin osallistumiseen niin tiheään ja pitkällä aikavälillä, on kaikkien neljän yrityksen pyrkimys rajoittaa välillään käytävää hintakilpailua yhdenmukaistamalla hinnoittelupolitiikkaansa teollisen sokerin markkinoilla Isossa-Britanniassa ja British Sugarin ja Tate & Lylen osalta myös yhdenmukaistamalla hinnoittelupolitiikkaansa vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin markkinoilla Isossa-Britanniassa.

C. MERKITTÄVÄ VAIKUTUS JÄSENVALTIOIDEN VÄLISEEN KAUPPAAN

1. *Komission arvio asiasta*

1.1. **Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan sanamuoto ja yhteisöjen tuomioistuimen asettamat normit**

155) Osapuolten hinnoittelupolitiikan yhteensovittamista koskeva sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa olivat omiaan vaikuttamaan merkittävästi jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tämä voidaan todeta, vaikka sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan tavoitteet liittyivät hinnoittelupolitiikkaan markkinoilla, jotka eivät käsittäneet koko Yhdistynyttä kuningaskuntaa vaan pelkästään Ison-Britannian. Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkominen ei edellytä sitä, että kilpailunrajoitusten kohde tai vaikutukset koskevat markkinoita, jotka ulottuvat maantieteellisesti tai tuotekohtaisesti yhden jäsenvaltion rajojen ulkopuolelle, jos rajoituksilla on ollut joko kielteinen tai myönteinen vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

156) Tarkasteltavana olevassa asiassa on mahdotonta määrittää, missä määrin hinnoittelun yhteensovittamista koskeva sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa toimivat houkuttimena Isoon-Britanniaan suuntautuvalle tuonille.

157) Komission ei kuitenkaan ole tarpeen määrittää kyseistä asiaa. Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa käytetty sanamuoto ”sopimukset ... ja yhdenmukaisetetut menettelytavat, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan” osoittaa ensinnäkin, että määräyksen soveltaminen ei edellytä todisteiden antamista todellisesta vaikutuksesta kauppaan. Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi todennut useaan otteeseen ([370]), että vaikuttaakseen jäsenvaltioiden väliseen kauppaan sopimuksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan on oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella annettava riittävästi aihetta epäillä, että se voi vaikuttaa suoraan tai välillisesti taikka tosiasiallisesti tai mahdollisesti, jäsenvaltioiden väliseen kauppaan siten, että niiden voidaan pelätä estävän jäsenvaltioiden välisten yhtenäismarkkinoiden toteutumista. Sopimuksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan mahdollinen vaikutus jäsenvaltioiden kauppaan on määritettävä ottamalla huomioon erityisesti osapuolten asema ja merkitys asian kannalta merkityksellisillä markkinoilla ([371]).

158) Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi todennut useissa asioissa ([372]), että rajoittava sopimus, joka ulottuu jäsenvaltion koko alueelle, voi jo sellaisenaan vahvistaa markkinoiden kansallista jakamista ja siten estää perustamissopimuksessa tavoiteltua taloudellista vuorovaikutusta. Yhteisöjen tuomioistuin huomautti asiassa Belasco ([373]), joka koski Belgian kattohuopamarkkinoilla muodostettua kartellia, että kartellin jäsenet olivat sopineet suojatoimenpiteistä, joita toteutettaisiin siinä tapauksessa, että ulkomaisten yritysten taholta tuleva kilpailu kiristyy, ja että kartellin jäsenten osuus kyseisen jäsenvaltion kotimaan markkinoista mahdollisti kyseisten toimenpiteiden tehokkaan soveltamisen. Oli näin ollen katsottava, että sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa voivat vaikuttaa yhteisön sisäiseen kauppaan. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korosti asiassa John Deere ([374]) asian kannalta merkityksellisten markkinoiden (maatalous-traktoreiden markkinat Yhdistyneessä kuningaskunnassa) oligopolistista luonnetta sekä sitä, että kartellin jäsenten hallussa oli 88 prosenttia kyseisistä markkinoista. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli lisäksi, että komissio oli näiden seikkojen perusteella aivan oikein arvioinut, että yritysten välinen tiedonvälitysjärjestelmä oli omiaan vaikuttamaan merkittävällä tavalla jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, koska se heikensi kilpailua ja vaikutti siten joka tapauksessa Yhdistyneeseen kuningaskuntaan suuntautuvan tuonnin määriin.

1.2 Tarkasteltavana olevan asian arviointi

159) Yhteisöjen tuomioistuimen asettamien normien soveltaminen tarkasteltavana olevaan asiaan johtavat päätelmään, että sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa voivat vaikuttaa merkittävästi jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

160) Sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan tavoitteena oli korottaa valkoisen kidesokerin hintoja yhdenmukaisesti koko Isossa-Britanniassa. Taloudelliselta kannalta oli johdonmukaista odottaa, että valkoisen kidesokerin tuonti Isoon-Britanniaan kasvaisi Ison-Britannian korotettua kyseisen sokerilajin hintaa, vaikka edellä mainitut tekijät asettivatkin tuonnille rakenteellisia esteitä ([375]). Tätä taustaa vasten voidaankin riittävällä varmuudella päätellä, että sopimus ja/tai yhteensovitettu menettelytapa olivat omiaan vaikuttamaan merkittävästi jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

161) Tätä päätelmää tukee myös asian kannalta merkityksellisten markkinoiden rakenne ja niillä toimivien osapuolten vahva asema. Teollisuuden käyttöön ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin markkinat Isossa-Britanniassa olivat luonteeltaan puhtaasti oligopolistiset tarkastelujakson aikana ([376]). Teollista sokeria koskevaan sopimukseen ja/tai yhdenmukaistettuun menettelytapaan osallistuneet neljä yhtiötä pitivät hallussaan yli 90:ää prosenttia merkityksellisistä markkinoista. Vähittäismyyntiin tarkoitettua sokeria koskevaan sopimukseen ja/tai yhdenmukaistettuun menettelytapaan osallistuneiden kahden yhtiön osuus merkityksellisistä markkinoista oli puolestaan noin 89 prosenttia. Sillä, että asian kannalta merkitykselliset markkinat eivät kata Yhdistyneen kuningaskunnan aluetta kokonaisuudessaan vaan rajoittuvat Isoon-Britanniaan eivätkä ulotu Pohjois-Irlantiin ([377]), ei ole merkitystä tarkasteltaessa järjestelyjen vaikutusta kauppaan. Jos pieni osa jäsenvaltion alueesta sijaitsee erillään kyseisen jäsenvaltion muusta alueesta, mikä pätee Pohjois-Irlannin asemaan suhteessa Isoon-Britanniaan, markkinoiden jakamista koskevia periaatteita, jotka yhteisöjen tuomioistuin on laatinut ([378]) yhden ainoan jäsenvaltion koko alueeseen vaikuttavan kilpailua rajoittavan käyttäytymisen kannalta, sovelletaan myös kyseisen jäsenvaltion alueen pääosan ja muiden jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, lukuun ottamatta tapauksia, joissa merkittävät vaikutukset kauppaan ovat kaikilta osin poissuljettuja. Tämä pätee tarkasteltavana olevaan asiaan.

Tämän asian kannalta merkityksellisten markkinoiden rakenteen ja kyseisillä markkinoilla toimivien osapuolten vahvan aseman perusteella voidaan näin ollen riittävällä varmuudella päätellä, että sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa olivat omiaan vaikuttamaan merkittävästi jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

162) Teolliseen sokeriin ja vähittäismyyntiin tarkoitettuun sokeriin liittyy lisäksi joitakin tekijöitä, joiden perusteella voidaan riittävällä varmuudella päätellä, että sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa olivat omiaan vaikuttamaan merkittävästi jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

1.2.1 *Teollisuuskäyttöön tarkoitettu sokeri*

163) Eräät brittiläiset yhtiöt, muun muassa pääasiassa sokeriin liittyvää liiketoimintaa harjoittavat kauppiaat, ostavat sokerinsa Manner-Euroopan sokerinvalmistajilta taatakseen itselleen vaihtoehtoisen hankintalähteen, jos Isossa-Britanniassa ilmenee satovahinkoja tai muita vastaavia tuotantovaikeuksia. Kyseiset kauppiaat ovat tarvittaessa valmiita maksamaan korkeampaa hintaa näistä hankinnoista. Manner-Euroopan tärkeimmät sokerintuot-

tajat ovat lisäksi perinteisesti myyneet huomattavia määriä teollista sokeria Isoon-Britanniaan. On johdonmukaista, että jos teollisen sokerin hinta kohoaa Isossa-Britanniassa asianomaisten neljän yhtiön hintojen yhteensovitettua korottamista koskevan sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan seurauksena, brittiläisten yhtiöiden kannattaa kääntyä muissa jäsenvaltioissa sijaitsevien vaihtoehtoisten hankintalähteiden puoleen. Hintojen kohoaminen voi lisäksi kannustaa muiden jäsenvaltioiden yhtiötä lisäämään vientiään Isoon-Britanniaan.

164) On saatu viitteitä siitä, että sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa, jotka koskevat teollisen sokerin hintojen yhteensovitettua korottamista hintasodan jälkeen Isossa-Britanniassa, muuttivat huomattavasti Ison-Britannian ja naapurijäsenvaltioiden, erityisesti Ranskan ja Tanskan ([379]), välisen teollista sokeria koskevan kaupan rakenteita.

165) Kuten edellä todettiin ([380]), sokerintuonti muista yhteisön jäsenvaltioista Yhdistyneeseen kuningaskuntaan kasvoi tarkastelujakson kattavina myyntivuosina (1 päivän lokakuuta ja 30 päivän syyskuuta välisenä aikaan) 80 000 tonnista vuonna 1986/1987 110 000 tonniin vuonna 1987/1988, sittemmin 132 200 tonniin vuonna 1988/1989 ja lopulta 153 000 tonniin vuonna 1989/90. Lisäystä oli 73,9 prosenttia, mikä merkitsi sitä, että tuonnin osuus kansallisesta kulutuksesta kasvoi 3,9 prosentista vuonna 1986/1987 6,7 prosenttiin vuonna 1989/1990. Tuonnin määrä hintasodan viimeisenä varsinaisena vuonna eli vuonaa 1985/1986 oli 137 000 tonnia. Jos tätä määrää verrataan tuonnin määrään vuonna 1989/1990, johon sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa vaikuttivat merkittävästi, lisäystä oli 11,7 prosenttia. Suurin osa Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Isoon-Britanniaan tuodusta sokerista on perinteisesti ollut, ja oli myös tarkastelujakson aikana, valkoista kidesokeria, josta suurin osa toimitettiin teollisuusasiakkaille.

166) Se, että erityisesti Tate & Lyle pyrki, kuten edellä todettiin ([381]), aktiivisesti uhkaamaan tuojia vientiä koskevilla vastatoimilla, jos ne lisäisivät sokerintuontiaan Isoon-Britanniaan, osoitti osapuolten olleen ilmeisen huolissaan siitä, että Ison-Britannian hintatason kohomainen lisäisi sokerin tuontia maahan. Vaikka komissio hylkäsi tarkistetussa väitetiedoksiannossaan tämän Tate & Lylen ja British Sugarin menettelytavan määrittelemisen perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan ja 86 artiklan vastaiseksi toiminnaksi, se ei kuitenkaan merkitse sitä, että kyseistä menettelytapaa ei voitaisi ottaa huomioon tässä päätöksessä. Tate & Lyle myönsi tarkistettuun väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ([382]) jälleen kerran, "että se oli painottanut sokerintuojille puolustavansa myyntiosuuttaan Yhdistyneen kuningaskunnan markkinoilla ja että se oli toisinaan uhannut tuojia yksipuolisilla vastatoimilla (vaikkei se loppujen lopuksi toteuttanut vastatoimia tuonnin kasvusta huolimatta)" ([383]). Tämä lausunto tukee komission arviota asiasta kahdella tavalla. lausunnossa myönnetään ensinnäkin se, että Tate & Lyle todellakin uhkaili sokerintuojia. Se osoittaa, lisäksi, että sokerintuonti Isoon-Britanniaan kasvoi tuojiin kohdistetuista uhkauksista huolimatta, mitä voidaan järkevimmin perustella sillä, että osapuolten tekemä sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa olivat nostaneet markkinahintoja Isossa-Britanniassa.

1.2.2 *Vähittäismyyntiin tarkoitettu sokeri*

167) Vaikka yhden kilogramman pakkauksiin pakatun valkoisen kidesokerin tuonti vähittäismyyntiä varten ei olekaan perinteisesti luonteenomaista Ison-Britannian sokerimarkkinoille, kyseinen tuonti ei ole missään tapauksessa mahdotonta. Vaikka tämänkaltaisten tuotteiden markkinoille pääsylle on asetettu merkittäviä esteitä (erityisesti tarve painattaa erikseen englanninkielisiä pakkauksia tai tuoteselosteita, asiakkaiden tottumus käyttää tunnettuja tuotemerkkejä ja suurten valintamyymälöiden haluttomuus hankkia tavaraa sellaisilta toimittajilta, joiden kyvystä toimittaa tavarat säännöllisesti ja asianmukaisesti heillä ei ole takeita), niiden tuonti muodostaa vähittäismyyntihintojen kohoamisen takia yhä suuremman ja todellisemman uhan brittiläisille tuottajille. Suurimmilla valintamyymäläketjuilla on suuri ostovoima, ja mikään ei estä niitä saattamasta markkinoille tuontisokeria omalla tavaramerkillään.

168) Yhtiöillä, esimerkiksi sokerikauppiailla tai suurilla valintamyymälöillä, on kaikki mahdollisuudet ostaa teollista sokeria muista jäsenvaltioista, tuoda sitä maahan ja pakata se uudelleen jälleenmyyntiä varten, kuten Napier Brown toimikin vuoteen 1988 saakka. Kun vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin hinta kohoaa Isossa-Britanniassa, sokerin uudelleenpakkaamisesta tulee liiketoiminnalliselta kannalta entistä houkuttelevampaa. Kotimaisten tuottajien ei juurikaan kannata myydä teollista sokeria asiakkaille, jotka haluavat pakata sokerin uudelleen ja myydä sen edelleen jälleenmyyntiä varten. Uuden pakkaajan ilmaantuminen markki-

noille tai nykyisen pakkaajan toiminnan laajentaminen aiheuttaa väistämättä painetta vähittäismyyntiin ja teollisuuden käyttöön tarkoitetun sokerin hintaeroon. Vaikka jotkin kotimaiset tuottajat ovatkin valmiita myymään sokeria uudelleenpakattavaksi, on olemista, että uudelleenpakkaustoimintaa harjoittavat yhtiöt haluvat hankkia ainakin jonkin verran teollista sokeria ja joissakin tapauksissa jopa kaiken taritsemansa teollisen sokerin muiden jäsenvaltioiden sokerintuottajilta, erityisesti silloin kun teollisen sokerin hinnat kohoavat Ison-Britannian markkinoilla.

2. *Osapuolten perustelut*

2.1 **British Sugar**

169) British Sugar korostaa, että järjestelyillä ei ollut todellista vaikutusta kauppaan ja että tuonnin vähäiselle kasvulla ei ollut mitään tekemistä kunkin sokerilajin hintamuutosten kanssa. British Sugar toteaa lisäksi ([384]), että ilmoittaessaan tuonnin määrällisen lisäyksen komission olisi pitänyt valita lähtökohdaksi vuosi, jolloin hintasota vaikutti hintoihin ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan suuntautuneeseen tuontiin, eikä vuotta, johon hintasodalla ei ollut vaikutusta. Lähtökohdaksi olisi siten pitänyt ottaa vuosi 1985/1986 eikä vuotta 1986/1987. Jos ensin mainittua vuotta verrataan vuoteen 1989/1990, joka oli viimeinen vuosi, johon väitetty hintojen yhteensovittaminen mahdollisesti vaikutti, tuonnin lisäykseksi olisi saatu vain 12 prosenttia 74 prosentin sijaan. British Sugar pyrkii perustelemaan esittämänsä tuonnin lisäyksen pääasiassa kahdella ([385]). Se toteaa ensinnäkin, että vuoden 1986 jälkeinen lisäys oli pidemmältä aikaväliltä tarkasteltuna pelkästään paluuta aiempiin tuontimääriin. British Sugar väittää lisäksi, että osan tuonnin lisäyksestä voidaan yksinkertaisesti katsoa johtuvan valuuttakeinottelusta saatavien voittojen kasvusta, kun maatalouden valuuttajärjestelmän mukaisesti lasketun niin sanotun vihreän punnan arvoa laskettiin asteittain.

170) British Sugarin mielestä ([386]) komission näkemykset jälleenmyyntiin tarkoitetun sokerin vaikutuksista kauppaan ovat puhdasta arvailua. Se huomauttaa, että British Sugarin päätöksiin perustuva sokerin hinnan kohoaminen oli tarkastelujakson aikana kaiken kaikkiaan merkityksetöntä, eli 6,8 prosenttia. Kohoaminen johtui lisäksi pääasiassa institutionaaliseen hintaan tehdyistä tarkistuksista, joiden vaikutukset siirrettiin poikkeuksetta sopimusjärjestelyin vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin ostajilta veloitettuihin hintoihin. British Sugar väittää lisäksi, että tarkastelujakson aikaan tuotiin vain 350 tonnia jälleenmyyntiin tarkoitettua sokeria vuonna 1989/1990 ja että kyseisen määrän tuonnista vastasi yksi ainoa vähittäiskauppias.

171) British Sugar muistuttaa, että koska se oli tarkastelujakson aikana määräävässä hinnoitteluasemassa, se asetti hintansa aina mahdollisimman lähelle alinta hintaa, jolla eurooppalaisten tuottajien kannatti tuoda Manner-Euroopasta sellaisia määriä sokeria, joka uhkaisi British Sugarin mahdollisuuksia myydä koko kiintiönsä Yhdistyneessä kuningaskunnassa ([387]). British Sugar väittää tämän perusteella ([388]), että ”vaikka British Sugar olisikin ottanut käyttöön kilpailunvastaisia menettelytapoja, minkä se ehdottomasti kielsi, sen toiminta rajoittui tiukasti pyrkimyksiin olla edistämättä tuontia. Väitetty ”sopimus” ei siten voinut vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.” ([389])

2.2 **Tate & Lyle**

172) Tate & Lyle myöntää, että Yhdistyneen kuningaskunnan sokerinhintojen korottaminen lisää sokerintuonnin houkuttelevuutta. Tate & Lyle väittää kuitenkin, että osapuolten järjestelyjä ei voida perustellusti syyttää hintojen kohoamisesta Yhdistyneessä kuningaskunnassa tarkastelujakson aikana. Sen mielestä hintojen kohoaminen johtui ennemminkin siitä, että British Sugar teki yksipuolisen päätöksen hintasodan lopettamisesta ([390]).

2.3 **Napier Brown**

173) Napier Brown toteaa, että sokerinhinnan kohoamisen Yhdistyneessä kuningaskunnassa tarkastelujakson aikana ei ole voitu toistaa vaikuttaneen millään tavalla tuonnin määrään ([391]). Napier Brown selitti suullisessa kuulemistilaisuudessa ([392]), että ”tärkein kilpailutekijä ovat kustannukset ja rahtikulut, jotka aiheutuvat sokerin tuonnista Manner-Euroopasta”. ([393])) Napier Brown vahvisti lisänneensä valkoisen sokerin tuontia Yhdistyneeseen kuningaskuntaan vuosien 1986 ja 1990 välisenä aikana ([394]), tuoneensa sokeria maahan strategisista syistä, esimerkiksi luodakseen kolmannen itsenäisen hankintalähteen, ja käyttäneensä tuontia vahvistaakseen asemaansa British Sugarin ja Tate & Lylen kanssa käymissään ostoneuvotteluissa ([395]).

2.4 **James Budgett**

174) James Budgett painottaa, että British Sugar, jota se kuvaa ”määräävässä asemassa olevaksi sokerintoimittajaksi” (”the dominant supplier”), ohjaili Ison-Britannian hintatasoa. James Budgettin mukaan teollista sokeria käsitelleet kokoukset, joihin James Budgett osallistui, eivät vaikuttaneet hintoihin, ja kokouksilla ei siten ollut todellista tai potentiaalista vaikutusta sokerintuontiin ([396]).

175) James Budgett huomauttaa myös kolminkertaistaneensa sokerintuonnin Yhdistyneeseen kuningaskuntaan vuosien 1986 ja 1990 välisenä aikana, vaikka siitä ei lyhyellä tähtäimellä ollutkaan odotettavissa voittoa. James Budgettin mukaan se toi sokeria lähinnä strategisista syistä, erityisesti täyttääkseen asiakkaiden toivomuksen saada käyttöönsä vaihtoehtoisia hankintalähteitä ja vahvistaakseen asemaansa British Sugarin ja Tate & Lylen kanssa käymissään neuvotteluissa ([397]).

3. *Komission vastaukset*

176) On aivan ensiksi todettava, että osapuolten väitteissä keskitytään kysymykseen todellisesta vaikutuksesta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ottamatta aisanmukaisella tavalla huomioon perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan sanamuotoa ja normeja, jotka yhteisöjen tuomioistuin oli asettanut sen arvioimiseksi, ovatko sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytpa omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Komissio pyrkii siten ensisijaisesti pitämään kiinni edellä esitetyistä tuomioistuimen normeja ja tämän asian arviointia koskevista toteamuksistaan ([398]). Se, että komissio tukeutuu kilpailua rajoittavaa vaikutusta arvioidessaan toimintatavan tavoitteeseen, ei sulje pois sitä, että komissio voi nojautua arvioidessaan vaikutusta kauppaan kyseisen käytännän mahdolliseen vaikutukseen. Kyseinen päätelmä on epäilemättä yhdenmukainen 85 artiklan 1 kohdan sanamuodon kanssa.

177) British Sugarin päätelmä, jonka mukaan tässä asiassa ei missään tapauksessa voida riittävällä varmuudella ennakoida edes mahdollisia vaikutuksia kauppaan, on hylättävä. Erityisesti väite siitä, että British Sugarin tapa asettaa hinnat tietyn tason alapuolelle kumosi mahdollisuuden, että toiminnalla olisi minkäänlaista vaikutusta kauppaan, ei ole vakuuttava.

British Sugarin esittämistä väitteistä puuttuu myös johdonmukaisuus. Se toteaa sekä alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antamassaan kirjallisessa vastauksessa ([399]) että tarkistettuun väitetiedoksiantoon antamassaan kirjallisessa vastauksessa ([400]) pyrkineensä tarkastelujakson aikaisessa hinnoittelussaan välttämään tuonnin kasvun tasolle, joka vaarantaisi sen omat mahdollisuudet myydä koko sokerikiintiönsä Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Tällainen hinnoittelupolitiikka ei kuitenkaan kumoa sitä, että sokerintuonti oli kannattavaa muille yhteisön sokerintuottajille tai sokerikauppiaille jo silloin, kun oli kyse vain muita yrityksiä, erityisesti Tate & Lylea, uhanneista määristä, jotka eivät kuitenkaan vaarantaneet British Sugarin kykyä säilyttää markkinaosuutensa Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Isossa-Britanniassa. Tarkistetun väitetiedoksiannon jälkeen pidetyssä suullisessa kuulemistilaisuudessa British Sugar esitti lisäksi laskelman, jonka mukaan toimijat, jotka halusivat tuoda sokeria Isoon-Britanniaan, saivat voittoa, vaikkakin vähäistä, sokerinhinnan kohoamisesta tarkastelujakson aikana. Voittomarginaalin laskemisessa on otettu huomioon institutionaalisessa hinnassa tapahtuneet muutokset ja maatalouden valuuttajärjestelmän mukaisesti lasketun nk. vihreän punnan arvon mukauttamisen vaikutukset ([401]).

178) Myöskään muut British Sugarin esittämät väitteet komission mainitsemista tuontitilastoista eivät ole vakuuttavia.

179) On ensinnäkin huomautettava, että tuontia koskevien lukujen lisäksi komissio on edellä ([402]) jo esittänyt riittävästi muita tosiasioihin ja lainsäädäntään liittyviä tekijöitä, joiden perusteella voidaan riittävällä varmuudella päätellä, että sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa olivat omiaan vaikuttamaan merkittävästi jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

180) On lisäksi kiistatonta, että tuonnin määrä kasvoi tarkastelujakson aikana. Vaikka oikean viitevuoden valinnasta ei olla päästy yhteisymmärrykseen, vuotuisten määrien paikkansapitävyydestä ei ole epäilystä. Mutta vaikka British Sugarin näkemys viitevuoden valinnasta olisikin oikea, on tosiasia, että tuonti lisääntyi huomattavasti tarkastelujakson aikana ja että viimeisenä vuonna, johon sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa vaikutti huomattavasti, eli vuonna 1989/1990, tuonti saavutti 153 000 tonnin huippulukeman, jonka jälkeen se aleni seuraavien vuosien aikana siten, että se oli vuonna 1993/1994 enää 108 000 tonnia ([403]).

181) Myös tuonnin kasvun syistä ollaan eri mieltä. Komission mielestä todennäköisin syy tuonnin kasvuun oli sopimuksesta ja/tai yhdenmukaistetusta menettelytavasta aiheutunut markkinahintojen kohoaminen Isossa-Britanniassa. Muut osapuolten esittämät selitykset eivät ole vakuuttavia. Varsinkin toteamukselle, jonka mukaan vuoden 1986 jälkeinen tuonnin kasvu merkitsi vain paluuta aiempiin tuontimääriin, ei ole riittäviä perusteita. Vaikka kasvu merkitsikin paluuta aiempiin tuontimääriin, sen taustalta oli kuitenkin löydyttävä jokin syy. Sen jälkeen kun tuonti oli vähentynyt vuosien 1984 ja 1986 välisen hintasodan aikana, uskottavin selitys sitä seuranneelle kasvulle on, että se johtui osapuolten hintasodan jälkeen laatimasta yhteenso-

vitetusta korkeamman hinnoittelun strategiasta, varsinkin kun tuontimäärät laskivat huomattavasti kilpailunvastaisten menettelytapojen poistuttua käytöstä. Vastineena Tate & Lylen, Napier Brownin ja James Budgettin perusteluihin, joissa ne sanoutuvat irti vastuustaan vetoamalla British Sugarin määräävään hinnoitteluasemaan, komissio viittaa edellä esittämiinsä toteamuksiin ([404]).

182) Varsinkin vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin osalta komission kannanotot eivät ole puhtaita arvailuja eivätkä ristiriidassa sen aiemmin esittämien näkemysten kanssa. Kyse on yhteisöjen tuomioistuimen asettamien normien perusteella siitä, voidaanko komission edellä kuvaaman skenaarion ([405]) riittävällä varmuudella todeta olevan kilpailunvastaisten menettelytapojen mahdollinen seuraus. Näkyvin oikeustapaus, jossa yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi mahdollisuuden vaikutuksista kauppaan, on asia Hugin vastaan komissio ([406]), joka koski perustamissopimuksen 86 artiklan soveltamista. Tuomioistuin laati yksityiskohtaisen analyysin alasta, johon asia liittyi, ja päätteli, että vaikutukset kauppaan voitiin kumota kaikilta osin alalle ominaisten taloudellisten ja teknisten tekijöiden perusteella. Kyseisen yhtiön liiketoiminta ei ollut koskaan ulottunut yhden ainoan jäsenvaltion ulkopuolelle, asian kannalta merkityksellisellä tuotteella ei ollut käyty jäsenvaltioiden välillä kauppaa teknisistä syistä, vaikka markkinaolosuhteet olivat täysin vapaat, eikä niihin kohdistettu kilpailua rajoittavia menettelytapoja.

183) Tarkasteltavana olevassa asiassa olosuhteet ovat hyvin erilaiset. On ensinnäkin totta, että markkinoille pääsylle on asetettu esteitä, jotka vaikeuttavat vähittäismyyntiin tarkoitetun pakatun sokerin kauppaa Ison-Britannian ja muiden jäsenvaltioiden välillä. Kyseiselle kaupalle ei kuitenkaan ilmeisesti ole järkiperäisesti perusteltavissa olevia esteitä. Se, että teollisen sokerin tuonti ja pakkaaminen uudelleen jälleenmyyntiä varten on realistisesti mahdollista, voidaan todistaa sillä, että Napier Brown harjoitti niemenomaan kyseistä toimintaa vuoteen 1988 saakka. Seikat, joiden perusteella komissio on laatinut edellä kuvatun skenaarion, erityisesti suurten valintamyymälöiden pyrkimys käyttää hyväkseen suurta ostovoimaansa ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin kauppiaiden toivomus mahdollisuudesta käyttää useampia hankintalähteitä, perustuvat lisäksi tiukasti tosiasioihin.

D 85 ARTIKLAN 3 KOHTA

184) Edellä kuvatusta sopimuksesta ja/tai yhdenmukaistetusta menettelytavasta ei ole ilmoitettu komissiolle. Asetuksen N:o 17 4 artiklan 1 kohdan nojalla on siten todettava, että kyseiselle sopimukselle ja/tai yhdenmukaistetulle menettelytavalle ei voida menettelyä koskevien syiden takia myöntää poikkeusta. Vaikka ilmoitus olisikin annettu, komissio katsoo sille tähän mennessä toimitettujen tietojen perusteella, että sopimukselle ja/tai yhdenmukaistetulle menettelytavalle ei aineelliseen oikeuteen liittyvistä syistä voitaisi missään tapauksessa myöntää eikä olla tähän mennessä myönnetty poikkeusta. Komission tiedossa ei ole mitään sellaisia seikkoja, joiden perusteella se voisi päätellä, että sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa tehostaisi tuotantoa tai tuotteiden jakelua tai edistäisi teknistä tai taloudellista kehitystä, eikä sen tiedossa ole myöskään tekijöitä, joiden perusteella se voisi uskoa yhdenkään kolmesta yksittäisen poikkeuksen myöntämiselle asetetusta ehdosta täyttyvän.

IV ASETUKSEN N:o 26 SOVELTUMATTOMUUS

185) Tiettyjen kilpailusääntöjen soveltamisesta maataloustuotteiden tuotantoon ja kauppaan 4 päivänä huhtikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 26 ([407]), sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 49 ([408]), 2 artiklan 1 kohdassa säädetään joitakin maatalousalan sopimuksia, päätöksiä ja yhdenmukaistettuja menettelytapoja koskevasta poikkeuksesta perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltamisessa. Jotta sopimus, päätös tai yhdenmukaistettu menettelytapa kuuluisi asetuksen N:o 26 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, sen on koskettava jotakin perustamissopimuksen liitteessä II luetelluista tuotteista. Sokeri kuuluu näihin tuotteisiin. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että tässä päätöksessä käsiteltävä sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa jäisi 85 artiklan 1 kohdan soveltamisalan ulkopuolelle. Sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa täyttää edellytykset, joiden mukaan mitään asetuksen N:o 26 2 artiklan 1 kohdassa säädetyn poikkeuksen soveltamiselle asetetuista kolmesta perusteesta ei sovelleta. Näin on varsinkin sen takia, että asetuksen N:o 26 2 artiklaa, jossa säädetään poikkeuksesta perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa määrätyn yleisen säännön soveltamisessa, on yhteisöjen tuomioistuimen mukaan tulkittava tiukasti ([409]).

186) Asetuksen N:o 26 2 artiklan 1 kohdassa säädetylle poikkeukselle asetetuista edellytyksistä ensimmäisen osalta (sopimukset, päätökset tai yhdenmukaistetut menettelytavat kuuluvat ”olennaisena osana kansallisiin markkinoihin”) riittää kun tuodaan esiin se seikka, että kansallisten sokerialan markkinajärjestelyjen päättämisestä perustamalla yhteisöön sokerialan yhteinen markkinajärjestely määrättiin kauan ennen käsiteltävänä olevan sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan voimaan-

tuloa vuonna 1986, sillä asiasta säädettiin ensimmäisen kerran asetuksessa (ETY) N:o 1009/67. Tämä ensimmäinen asetus korvattiin myöhemmin asetuksella (ETY) N:o 3330/74 ja edelleen asetuksella (ETY) N:o 1111/77, ja tällä hetkellä voimassa oleva asetus on neuvoston asetus (ETY) N:o 1785/81 ([410]), sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna asetuksella (EY) N:o 1148/98 ([411]). Koska kansalliset sokerialan markkinajärjestelyt oli lakkautettu ja sokerialan yhteinen markkinajärjestely otettu käyttöön tämän menettelyn kohteena olevan sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan tullessa voimaan, sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan ei voida johdonmukaisesti ajatellen katsoa kuuluneen olennaisena osana kansallisiin markkinoihin.

187) Toista perustetta asetuksen N:o 26 2 artiklan 1 kohdassa säädetyn poikkeuksen soveltamiselle (sopimukset, päätökset tai yhdenmukaistetut menettelytavat ovat "tarpeen perustamissopimuksen 39 artiklassa esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi") sovelletaan vain siinä tapauksessa, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltaminen vaarantaisi perustamissopimuksen 39 artiklassa mainittujen viiden tavoitteen saavuttamisen ([412]). Tarkasteltavana olevassa asiassa ei ole tällaista vaaraa.

Asetuksessa (ETY) N:o 1785/81 ja sen täytäntöönpanoasetuksissa säädetään keinoista yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi sokerialan osalta. Tällaisia keinoja ovat kansallisten tuotantokiintiöiden luominen, takuuhinnat, maksut ja tuet yhdistettynä järjestelmään, jonka tarkoituksena on poistaa valuuttakurssivaihteluiden vaikutus tuotteiden vapaaseen liikkuvuuteen jäsenvaltioiden välillä. Tässä päätöksessä kuvattu yhteensovitettu hinnoittelupolitiikka on ristiriidassa tämän järjestelmän kanssa. Kyse on lisäksi toimenpiteistä, jotka ovat omiaan vaikuttamaan kauppaan ja hintoihin kuluttajille haitallisella tavalla. Näiden kilpailunrajoitusten ei näin ollen voida katsoa olevan tarpeen perustamissopimuksen 39 artiklassa mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

188) Myöskään poikkeuksen myöntämiselle asetettua (asetuksen N:o 26 2 artiklan 1 kohdan toisen virkkeen mukaista) kolmatta perustetta koskevat edellytykset eivät täyty. Tämä johtuu siitä, ettei tämän päätöksen kohteena olevista neljästä osapuolesta yhtäkään voida määritellä kyseisen säännöksen mukaiseksi maataloustuottajaksi, tuottajien yhteenliittymäksi tai tällaisten yhteenliittymien muodostamaksi yhteenliittymäksi ([413]).

V ASETUKSEN N:o 17 3 ARTIKLA

189) Tate & Lyle päätti virallisesti edellä kuvatun sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan 2 päivänä heinäkuuta 1990, jolloin sen hallituksen puheenjohtaja ja toimitusjohtaja määräsivät päättyneeksi kaikki tämän menettelyn kohteena olevat yhteydet kilpailijoihin ([414]). Tämä vahvistettiin Tate & Lylen kirjeessä 16 päivänä heinäkuuta 1990 kilpailuvirastolle, josta lähetettiin kopio kilpailuasioista vastaavalle komission jäsenelle. Komissiolla ei ole todisteita siitä, että kukaan neljästä osapuolesta olisi jatkanut kilpailunvastaisia menettelytapoja 2 päivän heinäkuuta 1990 jälkeen.

VI ASETUKSEN N:o 17 15 ARTIKLAN 2 KOHTA

190) Asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan nojalla komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille sakon, joka on vähintään 1 000 ja enintään 1 000 000 ecua taikka tätä suurempi mutta enintään 10 prosenttia kunkin rikkomiseen osallisen yrityksen edellisen tilikauden liikevaihdosta, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta rikkovat perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa. Sakon suuruutta määrättäessä on otettava huomioon rikkomisen vakavuuden lisäksi sen kesto.

A TAHALLISUUS

191) Yhteisöjen tuomioistuin on johdonmukaisesti katsonut, että jotta rikkominen katsotaan tahalliseksi, kyseessä olevien yhtiöiden ei ole tarvinnut tietää rikkoneensa 85 artiklaa tai olleen tietoisia siitä, että ne rikkoivat kyseisessä artiklassa asetettua kieltoa. Riittää, että ne eivät ole voineet olla tietämättä, että kyseisen menettelyn tavoitteena tai vaikutuksena oli kilpailun rajoittaminen yhteismarkkinoilla siten, että menettelyllä oli todellinen tai potentiaalinen vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ([415]).

192) Komissio katsoo, että koska hinnoittelua koskevat suorat yhteydet kilpailijoiden välillä katsotaan poikkeuksetta ongelmallisiksi kilpailulainsäädännön kannalta ja ottaen huomioon tässä asiassa todetun kilpailunvastaisen käytännön vakavuuden sekä järjestelmällisyyden ja toistuvuuden vuoksi

yksikään yhtiöistä ei ole voinut olla tietämättä, että niiden menettelyn tavoitteena oli kilpailun rajoittaminen yhteismarkkinoilla. Kyseiset yhtiöt eivät myöskään ole voineet olla epätietoisia siitä, että niiden menettely mahdollisesti vaikutti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. British Sugarin osalta näitä havaintoja vahvistaa se, että se oli vuonna 1986 ottanut käyttöön laajan yhteisön kilpailulainsäädännön noudattamisohjelman, jossa kerrottiin yksityiskohtaisesti 85 artiklassa tarkoitetusta kiellosta. Yhteenvetona voidaan todeta, että asian konkreettisten seikkojen puolueeton arviointi johtaa päätelmään, että kaikki neljä yhtiötä rikkoivat kieltoa tietoisesti.

B RIKKOMISEN VAKAVUUS

193) Käsiteltävänä olevassa asiassa kilpailusääntöjen rikkomisen tunnusmerkit ovat seuraavat:

Sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan tavoitteena oli rajoittaa kilpailua yhteensovittamalla hinnoittelupolitiikkaa horisontaalisesti. Kartelli toimi erittäin keskittyneillä markkinoilla. Rikkomiseen osallistuneiden osuus merkityksellisistä markkinoista oli teollisen sokerin osalta yli 90 prosenttia ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin osalta noin 89 prosenttia ([416]).

Vaikka salaiseen yhteistyöhön kuului korkeamman hinnan yhteistyöstrategia, ei ole riittävästi todisteita siitä, että vähimmäishinnoista tai tietyiltä asiakkailta veloitetuista hinnoista olisi sovittu yhdessä. Vaikka komissio ei sulje pois mahdollisuutta, että kilpailun todellinen rajoittava vaikutus ja jäsenvaltioiden väliseen kauppaan kohdistunut vaikutus johtuivat osapuolten käyttäytymisestä, komissio ei luota vaikutusten todistusarvoon. Lisäksi merkitykselliset markkinat rajoittuivat maantieteellisesti Isoon-Britanniaan.

194) Edellä olevan johdosta komissio päättelee, että tässä menettelyssä kyseessä oleva sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa muodosti yhteisön kilpailusääntöjen vakavan rikkomisen.

195) Asianomaisten yritysten osalta on tehtävä huomattavia eroja niiden osallistumisessa rikkomiseen:

196) British Sugarin osallistuminen kartellin toteuttamiseen oli olennaista, kun otetaan huomioon sen osuus teollisen ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin merkityksellisistä markkinoista ja sen asema markkinajohtajana.

Tämän johdosta komissio katsoo, että British Sugarille määrättävää sakkoa laskettaessa on asianmukaista asettaa sakon suuruudeksi 18 miljoonaa ecua rikkomisen vakavuuden vuoksi.

197) Tate & Lyle oli kartellin toiseksi tärkein jäsen, kun otetaan huomioon sen osuus teollisen ja vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin merkityksellisistä markkinoista.

Tämän johdosta komissio katsoo, että Tate & Lylelle määrättävää sakkoa laskettaessa on asianmukaista asettaa sakon suuruudeksi 10 miljoonaa ecua rikkomisen vakavuuden vuoksi.

198) Sokerikauppiaat Napier Brown ja James Budgett eivät osallistuneet 20 päivänä kesäkuuta 1986 pidettyyn tärkeään kokoukseen, jossa asetettiin tulevan kilpailunvastaisen käyttäytymisen periaatteet. Napier Brown ja James Budgett liittyivät kartelliin vasta muutamaa kuukautta myöhemmin ja osallistuivat siitä lähtien ainoastaan teollista sokeria koskevaan rikkomiseen. Koska Napier Brown ja James Budgett olivat riippuvaisia kahden kotimaisen sokerintuottajan (British Sugar ja Tate & Lyle) toimituksista merkittävältä osalta sokeria, jonka ne myivät joko pää- tai nimellisinä sokerikauppiaina ([417]), niiden vaikutus merkityksellisiin markkinoihin ja mahdollisuudet käyttää vaikutusvaltaa kyseisillä markkinoilla olivat rajoitettuja.

Tämän johdosta komissio katsoo, että Napier Brownille ja James Budgettille määrättäviä sakkoja laskettaessa on asianmukaista asettaa kummankin yhtiön sakon suuruudeksi 1,5 miljoonaa ecua rikkomisen vakavuuden vuoksi.

C RIKKOMISEN KESTO

199) British Sugarin ja Tate & Lylen osalta teollista ja vähittäismyyntiin tarkoitettua sokeria koskenut rikkominen alkoi 20 päivänä kesäkuuta 1986, jolloin nämä yhtiöt pitivät ensimmäisen kokouksensa, ja päättyi 2 päivänä heinäkuuta 1990, joilloin Tate & Lyle päätti kyseessä olevan sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan. Napier Brownin ja James Budgettin osalta teollista sokeria koskeva rikkominen kesti vuoden 1986 lopulta 2 päivään heinäkuuta 1990 saakka, jolloin kyseinen sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa päätettiin ([418]).

200) Komission sakkojen määräämistä koskevan politiikan mukaisesti kyseessä oleva rikkominen katsotaan kestoltaan keskipitkäksi.

201) Rikkomisen vakavuuden ottamiseksi huomioon on sakon määrää korotettava British Sugarin osalta 7,2 miljoonaa ecua, Tate & Lyle osalta 4 miljoonaa ecua, Napier Brownin osalta 0,5 miljoonaa ecua ja James Budgettin osalta 0,5 miljoonaa ecua.

202) Perusmääriksi asetetaan siten 25,2 miljoonaa ecua British Sugarille, 14 miljoonaa ecua Tate & Lyle, 2 miljoonaa ecua Napier Brownille ja 2 miljoonaa ecua James Budgettille.

D RASKAUTTAVAT JA LIEVENTÄVÄT SEIKAT

1. *Sokerimarkkinoiden yhteinen järjestely*

203) Lieventäväksi seikaksi ei katsota sitä, että sokerialan yhteisen markkinajärjestelyn johdosta kilpailu markkinoilla on käytännössä tietyssä määrin rajoitettua sääntelyn vuoksi, kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut asiassa Suiker Unie antamassaan tuomiossa ([419]). Analysoidessaan sokerimarkkinoiden kilpailun laajuutta yhteisöjen tuomioistuin totesi, että sokerialan yhteiseen markkinajärjestelyyn kuuluivat erityisesti hintatukijärjestelmä, tuontitullin kerääminen, vientitukien myöntäminen ja kansallisten tuotantokiintiöiden asettaminen. Tuomioistuin totesi, että kansallisten kiintiöiden järjestelmä esti tuotannon vapaan jakautumisen, samoin kuin tuotannon huomattavan lisäyksen yleisellä tasolla, ja että tämä rajoitus yhdessä suhteellisen korkeiden kuljetuskustannusten kanssa vaikutti yhteen kilpailun olennaiseen tekijään, nimittäin tarjontaan, joka puolestaan vaikutti jäsenvaltioiden välisen kaupan määrään ja rakenteeseen ([420]). Tuomioistuin painotti kuitenkin, että näistä rajoituksista huolimatta jäljelle jää käytännössä edelleen jonkin verran kilpailua, joka kuuluu yhteisön kilpailusääntöjen soveltamisalaan ([421]). Tässä yhteydessä yhteisöjen tuomioistuin mainitsi nimenomaan hintakilpailun, koska yhteisön järjestelmän mukaiset hinnat eivät olleet vähittäiskauppiaiden, käyttäjien ja kuluttajien hintoja, ja siten tuottajilla oli jonkin verran vapautta päättää myyntihinnoistaan. Yhteisöjen tuomioistuin viittasi myös todisteisiin, joiden mukaan myyntihinnoista käydään tiukkoja neuvotteluja ([422]).

204) Arvioidessaan komission päätöksessä määrättyjen sakkojen suuruutta ([423]) yhteisöjen tuomioistuin totesi, ettei komissio ollut ottanut riittävästi huomioon sokerialan yhteisen markkinajärjestelyn aiheuttamia kilpailunrajoituksia. Tuomioistuin totesi myös, että järjestelyn avulla voitiin varmistaa, että sokerintuottajat jatkoivat kilpailunvasteista käyttäytymistään. Yhteisöjen tuomioistuin rajasi kuitenkin mahdollisuuden alentaa kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä määrättyjä sakkoja menettelytapoihin, jotka aiheutuvat järjestelmän nykyisistä kilpailunvastaisista käytännöistä — ja vahvistavat niitä — kuten kansallisten tai alueellisten markkinoiden jakamisesta ja suojelemisesta siten, että säädellään muista jäsenvaltioista tulevaa tarjontaa, samoin kuin muista kyseisessä asiassa havaituista tuonti- ja vientirajoitusten muodoista ([424]).

Yhteisöjen tuomioistuin painotti erityisesti, että nämä kilpailunvastaiset menettelytavat aiheuttivat käyttäjille ja kuluttajille vain vähäistä vahinkoa, sillä asianosaiset eivät olleet korottaneet myyntihintojaan yhdenmukaistetusti tai epäasianmukaisesti ([425]). Lievennysmahdollisuuksien laajentamista esimerkiksi hinnoittelua koskevaan salaiseen yhteistyöhön ei siten voida puolustella Suiker Unie -tuomion periaatteiden nojalla. Suiker Unie -tuomiossa annettujen lievennysmahdollisuuksien tiukka tulkinta on myös seurausta perussäännöstä, jonka mukaan yleissääntöihin tehtäviä poikkeuksia on tulkittava suppeasti ([426]).

205) Toisin kuin asia Suiker Unie, käsiteltävänä oleva asia koskee käyttäytymistä, jonka tavoitteena oli rajoittaa hintakilpailua merkityksellisillä markkinoilla hintojen yhteensovittamisen avulla. Tavoitteen saavuttamiseksi tehty sopimus ja/tai noudatettu yhdenmukaistettu menettelytapa ei johdu sokerialan yhteisestä markkinajärjestelystä eikä kyseinen järjestely ole helpottanut tätä käyttäytymistä. Ei voida myöskään väittää, että sopimus tai menettelytapa olisi lisäännyt järjestelmään sisältyviä kilpailunvastaisia käytäntöjä. Hintojen yhteensovittamisessa ei ollut kyse järjestelmän mukaisesta käytännöstä. se on salaista yhteistyötä ja kilpailunvastaista käyttäytymistä, joka koskee vähittäismyyjiin, käyttäjiin ja kuluttajiin sovellettavia myyntihintoja. Kyseiset myyntihinnat muodostavat erityisen tärkeän kilpailuun vaikuttavan tekijän, jonka yhteisöjen tuomioistuin on nimenomaisesti maininnut muodostavan osan sokerimarkkinoilla jäljelle

jäävää kilpailua, jota pyritään suojaamaan yhteisön kilpailusääntöjen avulla, Lisäksi edellä on osoitettu erityisesti Ison-Britannian valkoisen kidesokerin markkinoiden osalta ([427]), että yhteisön sokerialan yhteinen markkinajärjestely jätti aina runsaasti tilaa hintakilpailulle, josta ovat todisteena paitsi itse hintakilpailu, myös hintasodan päättymisen jälkeen vallinneet olosuhteet.

2. *British Sugar*

206) Raskauttavina seikkoina on otettava huomioon seuraavat seikat:

207) British Sugar oli sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan alkuunpanija ja se oli koko kyseessä olevan jakson ajan rikkomisen liikkeellepaneva voima. Tätä päätelmää tukee erityisesti se, että British Sugarin aloitteesta pidettiin 20 päivänä kesäkuuta 1986 kokous, jossa asetettiin tulevan kilpailunvastaisen käyttäytymisen periaatteet.

208) British Sugar rikkoi toiminnallaan periaatteita, jotka mainittiin selvästi sen yhteisön kilpailulainsäädännön noudattamisohjelmassa, josta se ilmoitti komissiolle lokakuussa 1986 ja jonka se otti käyttöön joulukuussa 1986. Kuten Napier Brown -päätöksestä ilmenee ([428]), noudattamisohjelman käyttöönotto otettiin kyseisessä päätöksessä huomioon lieventävänä seikkana sakkoa määrättäessä, minkä ansiosta British Sugar sai merkittävää alennusta sille määrätystä sakosta verrattuna summaan, joka olisi asetettu, jos kyseistä ohjelmaa ei olisi ollut. Kuten edellä olevissa yksityiskohtaisemmissa tiedoissa todettiin ([429]), noudattamisohjelma koski yhtiön kaikkia 85 ja 86 artiklan mukaisia velvoitteita ja siinä mainittiin erityisesti hinnoittelua koskevat sopimukset ja/tai yhdenmukaistetut menettelytavat. Lisäksi British Sugar lupasi noudattamisohjelmassaan varmistaa kaikin tavoin yhteisön kilpailusääntöjen noudattamisen, menevänsä jopa tiukkoja oikeudellisia velvoitteitaan pidemmälle, välttävänsä kaikenlaista epäilyttävää käyttäytymistä ja ilmoittavansa tästä yhtiön jokaisella hierarkia-asteella. Tässä päätöksessä todettu rikkominen osoittaa, että lupausta ei täytetty.

209) Yhtiön todettiin rikkoneen myös perustamissopimuksen 85 artiklaa tekemällä salaista yhteistyötä. Salainen yhteistyö oli alkanut jo kaksi vuotta ennen Napier Brown -menettelyn päättymistä ([430]) ja jatkui toiset kaksi vuotta sen jälkeen kun Napier Brown -päätös oli tehty 18 päivänä heinäkuuta 1988. Molemmissa tapauksissa British Sugar rikkoi yhteisön kilpailusääntöjä samoilla merkityksellisillä markkinoilla sekä tuotteen että markkinoiden maantieteellisen laajuuden osalta, toisin sanoen vähittäismyyntiin ja teolliseen käyttöön tarkoitetun valkoisen kidesokerin markkinoilla Isossa-Britanniassa. On lisäksi muistettava, että 85 ja 86 artiklalla on yhteinen tavoite, josta määrätään perustamissopimuksen 3 artiklan g alakohdassa, eli perustaa järjestelmä, joka varmistaa, että kilpailu sisämarkkinoilla ei vääristy ([431]).

210) Voidaankin päätellä, että edellä mainitut raskauttavat seikat oikeuttavat korottamaan British Sugarin sakkojen perusmäärää 75 prosenttia eli 18,9 miljoonaa ecua.

211) Komissio myöntää, että rikkomisen suoritti British Sugarin johto, joka vaihdettiin pian tarkastelujakson jälkeen, ja että nykyinen emoyhtiö, Associated British Foods (ABF), hankki British Sugarin omistukseensa vasta tarkastelujakson jälkeen (tammikuussa 1991). Kuitenkin vain British Sugarin käyttäytyminen tarkastelujakson aikana on olennaista arvioitaessa rikkomisen luonnetta ja vakavuutta. Vastuu yhdistetään British Sugariin yhtiönä, ei yhtiön johtoon eikä emoyhtiöön tarkastelujakson aikana tai sen jälkeen.

Se, että AFB:n on mahdollisesti vastattava osittain tai kokonaan British Sugarille määrätystä sakosta, ei ole olennaista komission arvioidessa, kuinka suureksi sakko on asetettava. Sääntönä on, että yhtiö siirtyy ostajalleen kaikkine vastattavineen, mukaan lukien yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisesta aiheutuvat vastattavat.

E KOMISSION TIEDONANTO SAKKOJEN MÄÄRÄÄMÄTTÄ JÄTTÄMISESTÄ TAI LIEVENTÄMISESTÄ KARTELLEJA KOSKEVISSA ASIOISSA ([432])

212) Komission mielestä on yhteisön edun mukaista käsitellä sakkojen määräämisessä suopeasti yrityksiä, jotka tekevät komission kanssa yhteistyötä tiedonannossa mainituilla edellytyksillä. Vaikka komission periaatteena oli jo aiemmin kohdella suopeasti yhteistyöhaluisia kartellinjäseniä määrätessään sakkojen suuruutta, tiedonannossa mennään aikaisempaa käytäntöä pidemmälle ja luodaan erityisiä kannusteita yrityksille, jotka tekevät yhteistyötä komission kanssa ja tekevät siten mah-

dolliseksi kartellin havaitsemisen ja kieltämisen tai auttavat näissä toimissa. Tiedonannossa mainittujen edellytysten soveltaminen sakkojen määräämättä jättämisessä tai alentamisessa on siten suotuisampaa yrityksille aikaisempaan käytäntöön verrattuna. Tiedonantoa voidaan kuitenkin soveltaa suoraan vain sellaiseen yhteistyöhön, jota tehtiin sen jälkeen kun tiedonanto julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* 18 päivänä heinäkuuta 1996. Kaikissa muissa yhteistyötapauksissa tiedonantoa sovelletaan vastaavasti, mikä tarkoittaa tässä yhteydessä tiedonannon soveltamisen laajennusta ajan suhteen. Soveltamisella vastaavasti tarkoitetaan, että tiedonannon mukainen suotuisa käsittely riippuu tiedonannossa asetettujen yhteistyötä koskevien oleellisten edellytysten täyttämisestä.

1 *Kaikki neljä osapuolta*

213) Komission helmikuussa 1996 vastaanottamissa osapuolten kirjallisissa vastauksissa tarkistettuun väitetiedoksiantoon yksikään neljästä osapuolesta ei esittänyt suurempia vastalauseita niitä seikkoja vastaan, joihin komissio perusti väitetiedoksiannossa esittämänsä väitteet ([433]). Kaikki neljä osapuolta ovat siten täyttäneet tiedonannon jakson D.2 toisessa luetelmakohdassa asetetut olennaiset edellytykset. Koska kirjallinen vastaus annettiin ennen kuin tiedonanto julkaistiin 18 päivänä heinäkuuta 1996, tiedonantoa sovelletaan vastaavasti.

214) Määrittäessään sakkojen alentamista tiedonannon jaksossa D mainituissa rajoissa komissio on ottanut huomioon, että se, että osapuolet ovat myöntäneet näiden seikkojen pitävän paikkaansa, on ainoastaan johdonmukainen seuraus siitä, että käsiteltävänä olevassa asiassa alkuperäinen väitetiedoksianto korvattiin tarkistetulla väitetiedoksiannolla, jossa otettiin huomioon se, että osapuolet kiistivät eräät seikat, ja että siinä rajattiin syytökset niihin, joita tukivat vahvat yhteisöjen tuomioistuimen vaatimat asiatodisteet. Kun tiedonannon jakson D.2 toista luetelmakohtaa sovelletaan vastaavasti, sakkoja, jotka olisi määrätty British Sugarille, Napier Brownille ja James Budgettille, jos ne eivät olisi tehneet yhteistyötä komission kanssa, on alennettu 10 prosenttia kunkin yhtiön osalta (alennus on siten 4,4 miljoonaa ecua British Sugarin osalta, 0,2 miljoonaa ecua Napier Brownin osalta ja 0,2 miljoonaa ecua James Budgettin osalta).

2. *Erityisesti Tate & Lyle*

215) Tate & Lylen osalta on lisäksi otettu huomioon seuraavat seikat: Tate & Lyle on toiminut yhteistyössä komission kanssa erityisesti lähettämällä kaksi rikkomiset paljastavaa kirjettä 16 päivältä heinäkuuta 1990 ([434]) ja 29 päivältä elokuuta 1990 ([435]). Koska yhteistyö tapahtui ennen tiedonannon julkaisemista 18 päivänä heinäkuuta 1996, tiedonantoa sovelletaan vastaavasti.

216) Tate & Lyle on täyttänyt jakson B a, b ja c alakohdassa mainitut edellytykset tuodessaan rikkomisen komission tietoon silloin, kun komissio ei tiennyt sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan olemassaolosta, eikä siten ollut ryhtynyt tutkimaan asiaa. Lisäksi Tate & Lyle oli rikkomiset paljastavilla kirjeillään 16 päivältä heinäkuuta 1990 ja 29 päivältä elokuuta 1990 ensimmäinen osapuoli, joka antoi ratkaisevaa näyttöä kartellin olemassaolosta. Tate & Lyle lopetti osallistumisensa laittomaan toimintaan välittömästi sen jälkeen kun se oli ilmoittanut tästä toiminnasta komissiolle. Itse asiassa Tate & Lylen hallituksen puheenjohtaja ja toimitusjohtaja määräsivät 2 päivänä heinäkuuta 1990, että sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa oli lopetettava. Määräys annettiin hieman ennen kuin Tate & Lyle ilmoitti komissiolle kartellin olemassaolosta kilpailusta vastaavan komission jäsenen kanssa 5 päivänä heinäkuuta 1990 pidetyssä kokouksessa ja toimittamalla komissiolle kopion kirjeestään kilpailuvirastolle 16 päivältä heinäkuuta 1990.

217) Aluksi tekemiensä paljastusten jälkeen Tate & Lyle ei kuitenkaan tehnyt jatkuvaa eikä kokonaisvaltaista yhteistyötä komission kanssa tutkimuksen aikana. Näin ollen jakson B d alakohdan oleelliset edellytykset eivät täyty eikä Tate & Lyle voi hyötyä tiedonannon jaksossa B tai C tarkoitetun suotuisan käsittelyn vastaavasta soveltamisesta.

218) Tate & Lylen yhteisyöhön sovelletaan siten tiedonannon jakson D.2 ensimmäistä luetelmakohtaa. Koska Tate & Lyle paljasti sopimuksen ja/tai yhdenmukaistetun menettelytavan silloin kun komissio oli vielä täysin tietämätön asiasta ja ottaen huomioon edellä mainitussa kahdessa rikkomiset paljastavassa kirjeessä annettujen tietojen arvo ja se, että Tate & Lyle täytti, kuten edellä mainittiin ([436]), myös tiedonannon jakson D.2 toisen luetelmakodan olennaiset edellytykset, komissio

katsoo aiheelliseksi myöntää Tate & Lylelle jakson D vastaavan soveltamisen nojalla alennuksen, joka on 50 prosenttia (eli 7 miljoonaa ecua) sakosta, joka olisi määrätty sille, ellei se olisi toiminut yhteistyössä komission kanssa,

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

British Sugar plc, Tate & Lyle plc, Napier Brown & Company Ltd ja James Budgett Sugars Ltd ovat rikkoneet perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa osallistumalla sopimukseen ja/tai yhdenmukaistettuun menettelytapaan, joiden tavoitteena oli rajoittaa kilpailua yhteensovittamalla osapuolten hinnoittelupolitiikkaa teollisen sokerin markkinoilla Isossa-Britanniassa.

British Sugar plc:n ja Tate & Lyle plc:n osallistuminen kesti 20 päivän kesäkuuta 1986 ja 2 päivän heinäkuuta 1990 välisen ajan. Napier Brown & Company Ltd:n ja James Budgett Sugars Ltd:n osallistuminen kesti vuoden 1986 loppupuolelta 2 päivään heinäkuuta 1990.

2 artikla

British Sugar plc ja Tate & Lyle plc ovat rikkoneet 85 artiklan 1 kohtaa osallistumalla 20 päivän kesäkuuta 1986 ja 2 päivän heinäkuuta 1990 välisenä aikana sopimukseen ja/tai yhdenmukaistettuun menettelytapaan, joiden tarkoituksena oli rajoittaa kilpailua yhteensovittamalla osapuolten hinnoittelupolitiikkaa vähittäismyyntiin tarkoitetun sokerin markkinoilla Isossa-Britanniassa.

3 artikla

British Sugar plc:lle määrätään 39,6 miljoonan ecun suuruinen sakko 1 ja 2 artiklassa tarkoitetusta rikkomisesta.

Tate & Lyle plc:lle määrätään 7 miljoonan ecun suuruinen sakko 1 ja 2 artiklassa tarkoitetusta rikkomisesta.

Napier Brown & Company Ltd:lle määrätään 1,8 miljoonan ecun suuruinen sakko 1 artiklassa tarkoitetusta rikkomisesta.

James Budgett Sugars Ltd:lle määrätään 1,8 miljoonan ecun suuruinen sakko 1 artiklassa tarkoitetusta rikkomisesta.

4 artikla

Edellä 3 artiklassa määrätyt sakot on maksettava ecuina kolmen kuukauden kuluessa tämän päätöksen tiedoksiantamisesta Euroopan komission pankkitilille N:o 310-0933000-43, osoitteeseen Banque Bruxelles Lambert, Agence Européenne, rond-point Schuman 5, B-1040 Bryssel.

Edellä mainitun määräajan päätyttyä sakkoihin sovelletaan täysimääräistä korkoa Euroopan keskuspankin ecumääräisiin toimiin soveltaman koron mukaisesti. Korkoa lasketaan tämän päätöksen tekemisen kuukauden ensimmäisestä arkipäivästä alkaen korotettuna 3,5 prosenttiyksiköllä eli 7,5 prosentilla.

5 artikla

Tämä päätös on osoitettu seuraaville yrityksille:

— British Sugar plc, Oundle Road, Peterborough PE2 9QY, Yhdistynyt kuningaskunta,

— Tate & Lyle plc, Sugar Quay, Lower Thames Street, London EC3R 6DQ, Yhdistynyt kuningaskunta,

— Napier Brown & Company Ltd, International House, 1 St. Katharine's Way, London E1 9UN, Yhdistynyt kuningaskunta,

— James Budgett Sugars Ltd, Beacon House, Rainsford Road, Chelmsford, Essex CM1 2PY, Yhdistynyt kuningaskunta.

Päätös pannaan täytäntöön EY:n perustamissopimuksen 192 artiklan mukaisesti.

Tehty Brysselissä 14 päivänä lokakuuta 1998.

Komission puolesta

KAREL VAN MIERT

Komission jäsen

Alaviitteet

(1) EYVL 13, 21.2.1962, s. 204/62.

(2) EYVL 127, 20.8.1963, s. 2268/63.

(3) British Sugariin viitataan usein seuraavilla lyhenteillä, joita käytetään myös tässä päätöksessä: BS = British Sugar ja BSC = British Sugar Company.

(4) Tate & Lyleen viitataan usein seuraavilla lyhenteillä, joita käytetään myös tässä päätöksessä: T & L = Tate & Lyle ja TLS = Tate & Lyle Sugars; katso myös 9 kappale.

(5) Katso 58 kappale.

(6) Katso myös 59 kappale.

(7) Neuvoston asetus (ETY) N:o 793/72, EYVL L 94, 21.4.1972, s. 1 ja komission asetus (ETY) N:o 2103/77, EYVL L 246, 27.9.1977, s. 12.

(8) Monopoleja ja sulautumia käsittelevän komitean (Monopolies and Mergers Commission, MMC) kertomuksen Tate & Lyle plc and British Sugar plc. A report on the proposed merger 4.30 kohdassa, sivulla 23 (HMSO Cmd 1435, helmikuu 1991) (jäljempänä 'MMC:n kolmas kertomus'), esitetään Yhdistyneessä kuningaskunnassa tuotetun sokerin jakauma Yhdistyneen kuningaskunnan kokonaismyynnin osalta vuosina 1988–89 eri sokerilaaduittain: kidesokeri: 73,2 %, nestämäinen sokeri: 17 %, erikoissokerit 8 % ja muut laadut: 1,9 %.

(9) Lisätietoja näistä kolmesta sokerilaadusta saa MMC:n kertomuksen Tate & Lyle plc and Ferruzzi Finanziaria SpA and S & W Berisford plc. A report on the existing and proposed mergers. 2.62–2.73 kohdasta (HMSO Cmd 89, helmikuu 1987) (jäljempänä 'MMC:n toinen kertomus') ja MMC:n kolmannen kertomuksen 4.30–4.32 kohdasta.

(10) Helmikuun 28 päivänä 1975 allekirjoitetun Lomén AKT-ETY-yleissopimuksen liitteenä oleva AKT-sokeria koskeva pöytäkirja N:o 3, joka on liitetty Loméssa 15 päivänä joulukuuta 1989 allekirjoitetun neljännen AKT-ETY-yleissopimuksen pöytäkirjaan N:o 8.

(11) Kaikki tämän menettelyn kohteena olevat osapuolet ovat hyväksyneet tämän näkemyksen. Katso myös MMC:n toisen kertomuksen 2.31–2.35 kohta ja MMC:n kolmannen kertomuksen 7.7 kohta.

(12) Myös sokerijuurikkaan kasvattajat ja sokerin jalostajat osallistuvat sokerialan yhteisen markkina-järjestelyn rahoittamiseen tuotantomaksujen kautta.

(13) Tarjouskilpailujärjestelmä, jonka perusteella vientituki myönnetään, toimii seuraavasti: Komissio järjestää vientitukea koskevan tarjouskilpailun. Viejät voivat jättää tarjouksen pelkästään valkoista sokeria koskevasta vientituesta. Tarjouksessa on eriteltävä vietävät määrät ja jalostajien asettamien myyntitavoitteiden edellyttämä tuen määrä. Saatuaan kaikki tarjoukset komissio laskee maksettavan tuen enimmäismäärän. Kaikki tämän enimmäismäärän alittavan tarjouksen tehneet osapuolet saavat vientilisenssin ja ilmoittamansa tukimäärän. Osapuolilla on velvollisuus viedä koko tarjouksessa ilmoittamansa sokerimäärä. Valituille tarjoajille annettavaan vientitukeen sisältyy yhteisön vientisatamaan kuljettamisesta aiheutuvien kustannusten kattamiseen tarkoitettu kiinteä summa (FOB-kuljetuskustannukset). Komissio käyttää korvausjärjestelmää sisämarkkinoiden tasapainottamiseen ja kotimarkkinoiden hintojen tukemiseen. Komissio järjestää tarjouskilpailun katsoessaan, että sisämarkkinoilla saatavilla olevan sokerin määrä ylittää kulutuksen ja tietynsuuruisen varasto-osuuden. Tarjouskilpailuja järjestetään käytännöllisesti katsoen viikoittain. Noin 98 prosenttia A- ja B-sokerin ylijäämästä käytetään tällä tavoin. Vaikka tukijärjestelmän avulla saavutettu keskimääräinen hinta voi toisinaan jäädä hieman tosiasiallista tukihintaa alemmalle tasolle, suurin osa yhteisön jalostajista pitää sitä parempana kuin myyntiä interventiota varten, sillä jälkimmäinen vaihtoehto merkitsee käytännössä sitä, että myyjän on varastoitava itse sokeri siiloihin, jotka tarvitaan yleensä seuraavaa satokautta varten. Yhteisössä viime vuosina tuotetusta noin 16 miljoonan tonnin vuotuisesta sokerimäärästä on vuosittain myyty noin kolme miljoonaa tonnia vientituen avulla.

(14) Yhtiö muutti 13. helmikuuta 1989 nimensä Berisford International plc:ksi.

(15) Lisätietoja British Sugarista saa MMC:n kolmannen kertomuksen 3.26–3.36 kohdasta.

(16) Katso James Budgettin kirjallinen vastaus alkuperäiseen väitetiedoksiantoon, sivu 24. Katso myös Tate & Lylen tiloissa asetuksen N:o 17 14 artiklan 2 kohdan nojalla 27. toukokuuta 1994 toteutettujen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 1), sivu 6 ja British Sugarin tiloissa asetuksen N:o 17 14 artiklan 2 kohdan nojalla 25. toukokuuta 1994 toteutettujen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 2), sivu 12.

(17) Katso James Budgettin kirjallinen vastaus alkuperäiseen väitetiedoksiantoon, sivu 25.

(18) Sokerikauppiaiden asemaa kuvataan myös MMC:n kolmannen kertomuksen 4.38–4.40 kohdassa.

(19) *Lähde:* komission pääosasto VI:n (Maatalous) sisäiset tilastot.

(20) Katso 3 kappale.

(21) Markkinaosuudet Isossa-Britanniassa eivät eroa merkittävästi Yhdistyneen kuningaskunnan vastaavista. British Sugarilla ja Tate & Lylella oli koko tämän päätöksen tarkastelujakson ajan suuri markkinaosuus.

(22) Nämä luvut on saatu Tate & Lylelta ja kattavat nestemäisen ja erikoissokerin. British Sugar käytti laskutoimituksissaan erilaisia perusteita, sillä se otti huomioon vain kidesokerin. Tästä aiheutuvilla eroilla markkinaosuuksissa ei ole merkitystä tämän päätöksen kannalta. British Sugarin mukaan sen markkinaosuus oli tarkastelujakson aikana 55,9–58,6 prosenttia ja Tate & Lylen osuus puolestaan 33,1–36,7 prosenttia; tuonti kasvoi vuosien 1986/1987 5,3 prosentista 9,2 prosenttiin vuosina 1989/1990.

(23) Vuosien 1986/1987 ja 1989/1990 välisenä aikana tuonti Tanskasta kasvoi 34 tonnista 60 tonnin vastaavaa määrää valkoista sokeria, tuonti Ranskasta puolestaan 7 tonnista 42 tonniin ja tuonti Irlannista 38 tonnista 48 tonniin. British Sugarin väitetiedoksiantoon antamassa kirjallisessa vastauksessa sivulla 5 esitetty taulukko 5, joka oli peräisin Euroopan yhteisöjen komission pääosasto VI:n muistiosta ja joka liitettiin taulukkona 7 British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antamassa kirjallisessa vastauksessa sivulla 63.

(24) Katso British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 61 ja 105 kohta ja British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 164 kohta.

(25) Asiassa Napier Brown — British Sugar tehty komission päätös N:o 88/518/ETY (EYVL L 284, 19.10.1988, s. 41).IV/30.178 (Napier Brown — British Sugar), (EYVL L 284 van 19.10.1988, s. 41).

([26]) MMC:n toisen kertomuksen 16.25 ja 16.62 kohta ja MMC:n kolmannen kertomuksen 7.25 ja 7.26 kohta.

([27]) Katso 64 ja 65 kappale ja MMC:n toisen kertomuksen 16.27 kohta.

([28]) MMC:n kolmannen kertomuksen 4.59 ja 7.28 kohta.

([29]) Edellä 14 kappaleessa olevasta taulukosta ja jäljempänä 20–21 kappaleissa olevasta analyysista voidaan havaita, että kun hintoja nostettiin British Sugarin aloitteesta, tuonti muista yhteisön jäsenvaltioista Yhdistyneeseen kuningaskuntaan lisääntyi huomattavasti. Katso Tate & Lylen Ison-Britannian kilpailuvirastolle osoittaman 29. elokuuta 1990 päivätyn kirjeen liite II (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 3).

([30]) Katso MMC:n kolmannen kertomuksen 7.28 ja 4.59 kohta. Komissio väitti alkuperäisessä väitetiedoksiannossa, että nämä käytännöt, joissa British Sugar oli osallisena, rikkoivat perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa ja 86 artiklaa. Komissio päätteli kuitenkin kyseisten yritysten antamien kirjallisten vastausten ja alkuperäiseen väitetiedoksiantoon liittyneissä kuulusteluissa esitettyjen todisteiden perusteella, että sillä ei ollut riittäviä todisteita siitä, että kyseiset käytännöt rikkoivat perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa tai 86 artiklaa.

([31]) Katso Tate & Lylen tiloissa 27. toukokuuta 1994 toteutettujen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 1, sivu 7) ja 16. heinäkuuta 1990 päivätty Tate & Lylen kirje (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 5), johon viitataan 36 kappaleessa.

([32]) Katso myös Tate & Lylen alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 3.31 kohta, osa I.

([33]) Tate & Lylen alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 2.6 kohta, osa I, ja British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 88 kohta.

([34]) British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 85 kohta.

([35]) MMC:n kolmannen kertomuksen 7.27 kohta.

([36]) MMC:n kolmannen kertomuksen 7.25 kohta.

([37]) British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 86 ja 92 kohta. James Budgettin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 3.2.2 kohta ja sen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 61 kohta.

([38]) British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 70 kohta.

([39]) Katso 14 kappaleessa esitetyt Yhdistyneen kuningaskunnan sokerimarkkinoita koskevat tilastotiedot.

([40]) Napier Brownin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 34 kohta. Luvut esitetty Napier Brownin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman vastauksen liitteessä A.

([41]) James Budgettin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 60 kohta. Luvut on esitetty James Budgettin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman vastauksen taulukossa 6 ja tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman vastauksen liitteessä 4.

([42]) Katso 5 kappale.

([43]) Katso MMC:n ensimmäisen kertomuksen 9 kohta, MMC:n toisen kertomuksen 16.24 ja 16.39 kohta ja MMC:n kolmannen kertomuksen 7.18 kohta. Katso myös British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 100 kohta ja tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 32–33 kohta. Katso lisäksi Tate & Lylen alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 2.4 ja 2.16 kohta ja sen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 20 kohdan 4 alakohta.

([44]) Katso MMC:n kolmannen kertomuksen 7.18 kohta.

([45]) Katso 59, 60–65, 74 ja 86–88 kappale.

([46]) Sokerikauppiaat eivät kiistä tätä. Katso Napier Brownin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 30 ja 55 kohta sekä sen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 17 kohta. Katso myös James Budgettin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 6.4 kohta ja sen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 79 kohta.

([47]) Katso 16 kappale; British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 61 ja 105 kohta ja British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 164 kohta.

([48]) Katso 19 kappale.

([49]) Katso 59, 60–65, 74 ja 86–88 kappale.

([50]) MMC:n kolmannen kertomuksen 1.4 kohta.

([51]) Päätös asiassa Napier Brown, ks. alaviite 25.

([52]) "(C) British Sugar accepts the need for sugar merchants and believes that they have a useful function to perform in the UK market. British Sugar has no intention now or in the future of undertaking any pricing practice which may in any way damage the continued existence of the merchants.
British Sugar undertakes to the Commission that it will engage in normal and reasonable pricing practices which can in no way be construed as predatory. British Sugar recognises the Commission's concern that an insufficient margin between its price for industrial sugar and its price for retail sugar might be considered to be an unreasonable pricing practice."

([53]) "Article 85(1) Anti-competitive agreements
(. . .) Agreements or concerted practices fixing prices, limiting production or markets, sharing markets, collective boycotts of actual or potential customers or suppliers and tie-in agreements, are all, for instance, prohibited.
(. . .) Article 85(1) also prohibits agreements or concerted practices for the exchange of information between competitors about prices, trading terms, credit notes, discounts and so on, and may even apply where such information is given unilaterally.
(. . .) In line with its policy of complying with all applicable laws the company is therefore committed to compliance with the EEC competition rules and will take every step to ensure observance of that policy. It is also the company's policy not only to observe the law but to go beyond mere compliance with the strict letter of the law and seek to avoid any conduct which may give rise to doubt as to whether or not it has acted lawfully."

([54]) Päätös asiassa Napier Brown, ks. alaviite 25.

([55]) Tate & Lylen 29. elokuuta 1990 päivätty kirje Yhdistyneen kuningaskunnan kilpailuvirastolle (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 3), 1 kohta.

([56]) Ks. alaviite 55.

([57]) "The Tate & Lyle representatives came away with the understanding that the price war that had been going on for some two years would cease. It was also understood that the retail market shares enjoyed by Tate & Lyle and British Sugar at that moment should remain and that neither party would price in an aggressive manner. It was also accepted by Tate & Lyle that British Sugar could not be prevented from putting their full A + B quota of 1 144 000 tonnes into the United Kingdom market. The implication of these discussions, as understood by Tate & Lyle, was that British Sugar would not disturb the market by importing sugar because to do so would be to restart the price war, since the market was in balance. In order to give these matters commercial substance, Mr Pepler for Tate & Lyle Sugars carried the message back to his staff that they should not cut prices so as to try to gain market share from British Sugar.
This meeting was significant in that it set the background principles against which all future discussions were held."

([58]) British Sugarin ja Tate & Lylen välisiä järjestelyjä koskeva 15. huhtikuuta 1991 päivätty muistio (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 4).

([59]) "4 BS announced at a meeting on 20 June 1986 that the price war then current in the United Kingdom sugar market, resulting from BS's then commercial policy, would cease. In the context of the ongoing EEC Commission investigation into the affairs of BS pursuant to the Napier Brown Decision, BS was concerned to ensure that there was no further possibility of BS engaging in a form of pricing policy which could give rise to a complaint to the EEC Commission or the OFT of predatory pricing or other such abuses of its dominant position. Both TLS and British Sugar believed that as a consequence of the unilateral decision taken by British Sugar to end the price war:
(a) retail market shares would tend to remain at around the level the parties believed existed at the time of the making of the announcement by British sugar; and further to that end;
(b) British Sugar would not price aggressively with the result that TLS would not price aggressively although there would nevertheless still be a band of tolerance in relation to their respective market shares.
During the arrangement, BS informed TLS, before it made a general announcement to its customers, of changes in list prices, and discount policy, although TLS was not informed of any specific price or discount which was to be quoted to a specific customer. Prior to TLS being given any such information all major customers of BS would have known of its general intentions as to the order of magnitude of its price increases for the relevant period. At times the parties would be in contact about whether their shares in the retail market were within the band of tolerance."

([60]) Kokousluettelo on Tate & Lylen kilpailuvirastolle osoittaman 29. elokuuta 1990 päivätyn kirjeen liitteenä (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 3).

([61]) Tässä suhteessa kyseiset kolme yhtiötä tukevat komission näkemystä tapahtumien kulusta ja joko nimenomaisesti vahvistavat tai vähintään epäsuorasti hyväksyvät kyseisen näkemyksen esittäessään puolustuksensa. Katso British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 11 kohta ja sitä seuraavat kohdat ja sen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 1 kohta ja sitä seuraavat kohdat; Napier Brownin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 31–33 kohta ja sen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 10 kohta; James Budgettin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 4.3–4.4 kohta ja sen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 3 kohta.

([62]) Tate & Lylen 16. heinäkuuta 1990 päivätty kirje kilpailuviraston pääjohtajalle (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 5).

([63]) "Certain meetings took place, at which British Sugar indicated its paramount commercial and political requirement to sell all its A and B quota sugar in the United Kingdom. They also indicated their desire to see United Kingdom price levels rise from the low levels that they had by then reached, and also to see differentials between customers taking different volumes restored to more sensible and logical levels. As a price follower, and given the parlous state of the cane refining business, Tate & Lyle had little commercial alternative to falling in with British Sugar's new pricing policy.
Views were exchanged between the companies as to the minimum prices which British Sugar wanted to achieve in the industrial and retail markets and the likely phasing of price increases. Tate & Lyle stressed that its commercial policy was both to follow British Sugar's price leadership and to defend its then market share of around one third of the retail market. British Sugar subsequently introduced industrial and retail price increases in the United Kingdom during the summer of 1986, and Tate & Lyle followed with substantially similar increases. Tate & Lyle understood that it could not prevent British Sugar selling the whole of its A and B quota in the United Kingdom, and that British Sugar would not import sugar into this country.
As regards sales of sugar in the industrial market, it appears that since that time meetings have taken place two or three times a year between representatives of British Sugar and Tate & Lyle. At some of these meetings, British Sugar tabled the minimum net prices to customers in various volume bands it intended to achieve over the coming year. This matrix and other matters relating to prices, has been the subject of communication between the companies and also representatives of Napier Brown and Budgetts. The timing of changes in list prices, and the content of such changes, has also been the subject of communication as have matters such as drop sizes, customer credit-worthiness, etc. It also appears that sometimes information was exchanged between the companies about the volume discounts being applied to specific customers.
(. . .)
As regards retail prices there have also been contacts between the companies, in which British Sugar indicated the dates and timing of increases in its retail price list. In connection with customer negotiations information has been exchanged about changes in the discounts that would be offered to some of the larger customers (who took supplies from both companies). Tate & Lyle has consistently made it clear that it would defend its one-third share of the retail market and has made every effort to prevent British Sugar from eroding that share. It has not been in Tate & Lyle's commercial interests to attack British Sugar's market position, nor undermine British Sugar's commercial objective of improving its returns from the United Kingdom sugar market."

([64]) British Sugarin edustaja. Alkuperäisen väitetiedoksiannon jälkeen pidetyn suullisen kuulemistilaisuuden pöytäkirja, sivu 103.

([65]) "on all the other occasions, I think we admit, I don't think we've anything to fear, the matrix was discussed in general terms but we have found no instance where another printed or written document was handed to Tate's or the merchants.

([66]) British Sugarin tiloissa 25, toukokuuta 1994 tehtyjen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 2), sivu 3.

(67) "what we would normally do is just announce that we were atempting to move, if you like, the 50 000 tonne band by a certain amount and thereafter an increase for the balance lower down, so it might have been 2£/2,5£/3£ and so on".

(68) James Budgettin kirjallinen vastaus komission 9. kesäkuuta 1994 asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla esittämään tietojensaantipyyntöön (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 6), A 1 kohta.

(69) Tate & Lylen tiloissa 27. toukokuuta 1994 toteutettujen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 1), sivu 2.

(70) Tate & Lylen tiloissa 27. toukokuuta 1994 toteutettujen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 1), sivu 2.

(71) "... the point was really that they presented a piece of paper which they said was their intent in terms of moving the market price (...) Now it wasn't a matter of it appearing every time. It related to their intent for a subsequent period, a year ahead".

(72) Tate & Lylen kirjallinen vastaus tarkistettuun väitetiedoksiantoon, neljännen jakson 33 kohta.

(73) Tate & Lylen kirjallinen vastaus tarkistettuun väitetiedoksiantoon, neljännen jakson 33 kohta.

(74) "other than on the one or possibly two or three occasions when the matrix was handed to T & L and the merchants, no written or printed pricing information was passed to T & L. T & L therefore agrees with BS that, except for the matrix, no other printed or written documents were handed to T & L".

(75) Katso 38 kappale.

(76) Tarkistettuun väitetiedoksiantoon annetun kirjallisen vastauksen 11 kohta.

(77) Tarkistetun väitetiedoksiannon 30 kohdan a alakohta.

(78) Katso 29 kappaleen a alakohta.

(79) "At least once a copy of the written matrix was provided to Tate & Lyle, Napier Brown and James Budgett, and on other occasions information of a similar nature to that of the matrix was provided by British Sugar ...".

(80) Tate & Lylen alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 3.18 kohta, osa I.

(81) "while the matrices were talked about at the meetings, they were not 'proposed' by BSC for discussion and amendment but represented BSC's unilateral decision".

(82) Tate & Lylen alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 61 kohta, osa II. Katso myös 16. heinäkuuta 1990 päivätty Tate & Lylen kirje OFT:lle (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 5), johon viitataan edellä 36 kohdassa. Katso myös 19. lokakuuta 1990 päivätty kirje (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 7).

(83) "the 'matrix' was a BSC internal document which, for its own reasons, it chose on occasion (although not invariably) to disclose to T & L and the two merchants".

(84) Alkuperäisen väitetiedoksiannon perusteella järjestetyn suullisen kuulemistilaisuuden pöytäkirja, sivu 104. Katso myös tarkistetun väitetiedoksiannon perusteella 18.–19. huhtikuuta 1996 pidetyn suullisen kuulemistilaisuuden pöytäkirja, sivu 11.

(85) "an internal document, it is a vertical document, if you like, within British Sugar".

(86) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 41 kohta. British Sugarin edustaja, tarkistetun väitetiedoksiannon perusteella 18.–19. huhtikuuta 1996 pidetyn suullisen kuulemistilaisuuden pöytäkirja, sivu 11.

(87) 4.4.6 kohta.

(88) "considered the volume/price matrix tabled by BS as anything other than a guide as to the price BS was asking its salesmen to seek. This information was not secret (it was available to industrial customers who enquired)".

(89) James Budgettin väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 24 kohta.

(90) "understood to constitute only a British Sugar internal guide to its salesmen, which they could depart from (but should first seek internal management approval)"

(91) James Budgettin väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 30 kohta.

(92) Tate & Lylen tiloissa 27. toukokuuta 1994 toteutettujen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 1), sivu 2.

(93) "they (British Sugar) presented a piece of paper which they said was their intent in terms of moving the market price (...) this presentation was for the benefit of the others so that we would know what they intended to do".

(94) British Sugarin tiloissa 25. toukokuuta 1994 toteutettujen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 2), sivu 14.

(95) Tarkistettuun väitetiedoksiantoon annetun kirjallisen vastauksen 48 kohta.

(96) Tate & Lylen tiloissa 27. toukokuuta 1994 toteutettujen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 1), sivu 3.

(97) "we might have been already negotiating with some, maybe not with others".

(98) Tutkimusmuistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 1), sivu 5.

(99) Tutkimusmuistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 1), sivu 3.

(100) "it would be foolish to say it wasn't useful, it was useful (...) if we had an indication of their intents it had some bearing perhaps on the way in which we might have seen it. We are followers".

(101) Tate & Lylen 15. tammikuuta 1991 päivätyt vastaukset käsinkirjoitettuun kyselylomakkeeseen (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 13).

(102) "indications of an intention to change some or all list prices were at times made as much as nine months ahead. Please note that the majority of industrial sales are not contracted at List Price".

(103) Neljännen jakson 36 kohta.

(104) "Price lists in the industrial sector are of very little relevance in terms of the actual prices charged to individual customers. The information provided by BS was of far more relevance to the merchants to enable them to base their prices. In terms of competing with BS on individual accounts such information was of little value to T & L. Therefore, (...) the information was of use as to BS' probable intentions rather than providing any certainty".

(105) Neljännen jakson 36 kohta.

(106) "Although the matrix itself was not given to customers, the information it contained, by the time T & L received it, would have been available to customers at the same time as it was released to T & L. Consequently, T & L would have already begun to pick up the information from the market or at the very least, would have obtained that information very quickly thereafter. T & L did not therefore receive information on the content of BS' price intentions in advance of BS' customers (see also paragraphs 152 and 160 of BS's response to the First SO".

(107) Tate & Lylen 16. heinäkuuta 1990 päivätty kirje Ison-Britannian kilpailuvirastolle (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 5), sivu 4.

(108) "indicated their desire to see United Kingdom price levels rise from the low levels that they had by then reached, and also to see differentials between customers taking different volumes restored to more sensible and logical levels".

([109]) British Sugarin tiloissa 25. toukokuuta 1994 toteutettujen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 2), sivu 7.

([110]) "sharing of the matrix ... was designed to be able to impress upon them that certain relativities between price and volume would be preserved".

([111]) 12 kohta.

([112]) considered industrial price differentials between larger and smaller purchases of sugar".

([113]) Tate & Lylen 29. elokuuta 1990 päivätty kirje Ison-Britannian kilpailuvirastolle (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 3), sivu 3.

([114]) "matters discussed included price changes, differentials, delivery terms, credit terms, concerns about volume loss and, in some cases, the situation in particular accounts".

([115]) 19–23 kohta.

([116]) "the unrealistically 'flat' structure which had developed during the course of the price war"

([117]) "British Sugar's policy of drastically reducing the differentials between prices charged to customers taking large quantities of sugar (who were frequently existing customers of British Sugar) and customers taking smaller quantities, who were the traditional customers of the merchants".

([118]) 27–29 kohta.

([119]) "Budgett had just been suffering, not from the absolute level of average prices for industrial sugar (...) but rather from the lack of distinction in the price charged by British Sugar to different sizes of customers. (...) From Budgett's point of view therefore, elimination of differentials was clearly the main unfair pricing practice conducted by British Sugar, and one which had inflicted substantial damage on Budgett. (...) From Budgett's point of view, the meetings provided reassurance that British Sugar's determination to avoid unfair pricing practices which damaged the merchants, evident at a senior management level, was also subject to some internal mechanism concerning the day to day activity of British Sugar's salesmen".

([120]) Tate & Lylen tiloissa 27. toukokuuta 1994 toteutettujen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 1), sivu 4.

([121]) "It tended to be a matter of three or four weeks I think before the official date of the price increase and I think it was really just to get the information across so that we weren't totally unaware and they (British Sugar) were comfortable that we were going to follow. We always had followed and they always assumed that we would. And it was just to make themselves comfortable that we were going to follow on that occasion".

([122]) Tate & Lylen tiloissa 27. toukokuuta 1994 toteutettujen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 1), sivu 4.

([123]) Tate & Lylen tiloissa 27. toukokuuta 1994 toteutettujen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 1), sivu 9.

([124]) Neljännen jakson 36 kohta.

([125]) "T & L was provided with copies of BS's price lists on only three occasions during the period in question, once five days and once two days before the price lists were officially circulated to the trade. T & L was on the third occasion handed a copy of the price lists four days after its official circulation to the trade. However, BS would invariably have spoken to its customers before talking to T & L and in particular would have indicated to customers two or three weeks in advance that it was going to increase its prices. T & L were not therefore given any privileged information. Any 'advance' knowledge was only in advance of the official circulation of the price lists and not in advance of BS' customers being made aware of new prices".

([126]) Tate & Lylen 12. joulukuuta 1990 antama kirjallinen lausunto (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 14).

([127]) "Since my first meeting with BS in February 1987, I cannot remember any subsequent price increase that they initiated that was not signalled to me at least 2 to 3 weeks in advance of their official trade circular".

([128]) Tate & Lylen tiloissa 27. toukokuuta 1994 toteutettujen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 1), sivu 9.

([129]) Tate & Lylen tiloissa 27. toukokuuta 1994 toteutettujen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 1), sivu 4.

([130]) "it tended to be a matter of three or four weeks I think before the official date of the price increase".

([131]) Tate & Lylen 16. heinäkuuta 1990 päivätty kirje Ison-Britannian kilpailuvirastolle (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 5), s. 4.

([132]) "information passing between customer and producer may often be unreliable if not totally misleading. This has been especially true of the sugar market over the past few years".

([133]) Katso esimerkiksi edellä 31 kohta; Tate & Lylen tiloissa 27. toukokuuta 1994 toteutettujen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 1), s. 3.

([134]) James Budgettin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 4.7 kohta, s. 64.

([135]) "market sources, although they might not give perfect, immediate information as to prices to individual accounts (e. g. individual buyers might quote misleading buy-in prices from third parties) provided very accurate, rapid information about general price levels. The unique market structure was ideally suited to this".

([136]) James Budgettin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 4.7 kohta, s. 64.

([137]) "information concerning BS's matrix was rapidly and accurately communicated via the market (especially customers) to all major players at least".

([138]) Napier Brownin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 12 kohta.

([139]) British Sugarin tiloissa 27. toukokuuta 1994 toteutettujen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 2), s. 12.

([140]) "had an effect in terms of providing a degree of assurance to merchants".

([141]) Tate & Lylen 29. elokuuta 1990 päivätty kirje Ison-Britannian kilpailuvirastolle (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 3), s. 3–4.

([142]) "2. Industrial sales

(...)

Mr Smith's recollection is that at the first of these meetings of the four representatives a minimum floor price in the region of £370 per tonne was accepted for industrial sugar. At subsequent meetings this floor price was assumed to be upgraded in accordance with the general increase in prices shown by the 'matrix' which was produced by British Sugar and which gave minimum net prices for specific volume bands. Matters discussed included price changes, differentials, delivery terms, credit terms, concerns about volume loss and, in some cases, the situation in particular accounts. In the early days the meetings appeared to Tate & Lyle to be partly a fence mending exercise for British Sugar and the merchants. During the price war the merchants had suffered substantial losses of tonnage in small accounts and British Sugar were gradually surrendering the small accounts back to them. Tate & Lyle Sugars was not involved in this since they had never had much presence in small accounts.

(...)

3. Retail sales
Meetings between the individuals at British Sugar and Tate & Lyle responsible for retail marketing, Mr (deleted, business secret) and Mr (deleted, business secret) respectively, occurred in two situations: first, to enable British Sugar to inform Tate & Lyle of an imminent price increase, and secondly when specific instances arose leading one of the sugar producers to believe that the other was soliciting business from his customers by undercutting price. At price change meetings British Sugar would hand over its price list a few days before publication and inform Tate & Lyle of the level of discount that it would quote to the multiples to ensure that the multiples profit margin was not reduced. However, Tate & Lyle was not informed of any specific price which was to be quoted to a specific customer".

([143]) Kirje toimitettiin edelleen komissiolle 7. elokuuta 1990 päivätyllä kirjeellä (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 8).

([144]) Tate & Lylen 16. heinäkuuta 1990 päivätty kirje kilpailuviraston pääjohtajalle (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 5), katso edellä 36, kappale.

([145]) James Budgettin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 4.3.2 kohta, ja Napier Brownin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 33 kohta.

([146]) Tate & Lylen 16. heinäkuuta 1990 päivätty kirje kilpailuvirastolle.

([147]) Tämä lausunto on ristiriidassa British Sugarin muiden lausuntojen kanssa. Alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antamassaan kirjallisessa vastauksessa, tarkistettuun väitetiedoksiantoon antamassaan kirjallisessa vastauksessa ja kahdessa kuulemistilaisuudessa British Sugar ei kertaakaan kiistänyt komission havaintoa, jonka mukaan British Sugarin ja Tate & Lylen kokouksia alettiin järjestää 20. kesäkuuta 1986 lähtien.

([148]) "Paragraph 3 on page 4 of Mr Shaw's letter" refers to sales of industrial sugar, and to meetings and communications between the two companies and the major sugar merchants, Napier Brown and Budgetts. Initial meetings were with the merchants. One of the complaints made by Napier Brown and upheld by the Commission as constituting an infringement of Article 86 was that British Sugar had reduced its prices for retail and industrial sugar. The initial purpose of the meetings and of British Sugar confirming what the merchants (who were also customers of British Sugar) would have discovered in the market place was to give comfort to the merchants that the problem was not about to recur. Later at these meetings, information was given on British Sugar's pricing intentions. Meetings with Tate & Lyle began in late 1987. The British Sugar representative at these meetings announced the prices that British Sugar intended to achieve in future quarterly periods. As is normal business practice in such situations, a pricing matrix was developed on a volumetric sugar usage basis for guidance of British Sugar's own sales force — identifying minimum prices below which it must seek managerial approval. The existence of this matrix was known to both the trade and competition — there was even discussion as to the publishing of the matrix. The matrix was developed within the annual planning process of British Sugar and was one of the key elements in the profit mix. It also represented a deliberate move to satisfy the indication which British Sugar had received from the European Commission that it ought to have a cost-related price structure. Thus, it must be emphasised, what was communicated to the other companies were commercial decisions which had already been taken by British Sugar. At no time were prices which were to be charged to particular customers agreed. Likewise, there was no agreement between the parties as to prices which were to be quoted. The information was centred upon the price increases British Sugar intended to apply to customers purchasing different volumes. However, this information would also have been available to any industrial customers of British Sugar at the same time as it was released to Tate & Lyle and the sugar merchants. Though discussion did take place, on no occasion were British Sugar decisions and consequently its business plan amended. Additional discussion did take place concerning market issued such as customer credit worthiness. At all times Tate & Lyle and the merchants had the opportunity, and in practice took the opportunity, to make their own pricing decisions".

([149]) "It appears that British Sugar has, on occasion, indicated to Tate & Lyle the dates and timing of increases in its retail price list. Again, the information flow appears to have been entirely one-sided. We are assured that at no time has information been exchanged about the level of specific discounts which would be offered to particular customers. For the most part, the information as to the timing of price increases which was given to customers was a matter of public knowledge within the industry. Prices are increased annually with effect from 1 July, to reflect changes in the Community pricing structure. Thus, on the 11 May this year, British Sugar informed its customers of the price increases which would be effective as of 1 July. Tate & Lyle was given the information on 9 May. If any particular customer inquires of British Sugar whether it intends to increase its prices at other times during the year, that customer will be informed of British Sugar's current intentions and, if possible, the likely amount of the proposed increase".

([150]) James Budgett & Son Limited — Business Strategy 1987–1990 (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 9).

([151]) "It is now in British Sugar's interest to switch to a high price strategy, since they are ex growth in volume terms, and to rebuild market premiums. To achieve this they require, and are currently seeking, the dealers' cooperation because aggressive marketing of imports can entirely frustrate their ambitions. Progress towards an orderly market is under way. Improved refiners commissions are under negotiation and profits from dealing are improving".

([152]) Elokuun 2. päivänä 1990 pidetty James Budgettin hallituksen kokous (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 10).

([153]) "Recent independent discussions with BS and T & L suggest minimum increase of £3–£4 per tonne will be sought by British Sugar and no doubt T & L will follow".

([154]) Kesäkuun 29. päivänä 1987 päivätty De Danske Sukkerfabrikkerin sisäinen muistio (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 11).

([155]) British Sugarin silloinen toimitusjohtaja Peter Jacobs.

([156]) Alkuperäinen teksti tanskaksi; suomennos perustuu englanninkieliseen toisintoon.

([157]) F.R. Smithin (T & L:n teollisuustuoteosaston toimitusjohtaja) 1. maaliskuuta 1989 antama muistio "Subject: 1990-Pricing" R. A. Shirtcliffille (T & L:n pääjohtaja) ja C. Rutherfordille (T & L:n myynti- ja markkinointiosaston osastopäällikkö) (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 12).

([158]) Napier Brownin hallituksen puheenjohtaja ja apulaistoimitusjohtaja Ridgwell.

([159]) "BS have indicated that the bottom line loss to them, following a 5 % cut in support levels, would be of the order of £9 m. They are proposing to advise the trade (industrial) that with effect from January 1990 price levels will need to increase by £20 per tonne to retrieve a position which would permit them to continue with their necessary levels of investment for the future!! They have obviously discussed this with Ridgwell who rang me to put this point across".

([160]) Edellä 6 kappaleessa on lisätietoja asiasta.

([161]) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antama kirjallinen vastaus, taulukot 2–6.

([162]) Huhtikuun 18.–19. päivänä 1996 pidetyn suullisen kuulemistilaisuuden pöytäkirja, s. 26–27.

([163]) Katso 31 kappale.

([164]) Ison-Britannian kilpailuviraston lehdistötiedote N:o 54/96, 11. joulukuuta 1996.

([165]) MMC:n toisessa kertomuksessa on lisätietoja saatavilla olevista makeutusaineista ja niiden erityisominaisuuksista, katso MMC:n toisen kertomuksen 2.59–2.75 kohta.

([166]) Sokerialan yhteistä markkinajärjestelyä kuvataan 4–7 kappaleessa.

([167]) Katso myös 8 kappale.

([168]) Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 16.12.1975 yhdistetyissä asioissa 40–48, 50, 54–56, 111, 113 ja 114/73, Suiker Unie ja muut v. komissio, Kok. 1875, s. 1663 ja 1914, 16 kohta.

([169]) Yhdistetyt asiat Suiker Unie ja muut, ks. alaviite 168, 17 kohta.

([170]) Yhdistetyt asiat Suiker Unie ja muut, ks. alaviite 168, 24 kohta.

([171]) Katso British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 92 kohta.

([172]) Katso myös 16–21 kappale, joissa käsitellään sokerin tuontia Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Isoon-Britanniaan.

([173]) Katso myös 16 kappale.

([174]) 16.62 kohta.

([175]) Katso MMC:n kolmannen kertomuksen 4.59 ja 7.28 kohta.

([176]) Tätä päätelmää tukee MMC:n toisen kertomuksen 16.27 kohta.

([177]) Katso Tate & Lylen tiloissa 27. toukokuuta 1994 tehtyjen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 1), s. 12.

([178]) Katso asia 41/69,. ACF Chemiefarma NV v. komissio, Kok. 1970, s. 661, 112 kohta, johon on viitattu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 24. Lokakuuta 1991 antamassa tuomiossa, asia T-1/89, Rhône-Poulenc v. komissio, Kok. 1991, s. II–867, 120 kohta.

([179]) Asia 48/69, ICI v. komissio , tuomio 14.7.1972, Kok. 1972, s. 619, 64 kohta.

([180]) Asia ICI v. komissio, ks. alaviite 179, 65–67 kohta.

([181]) Yhdistetyt asiat Suiker Unie ja muut, ks. alaviite 168, 173–174 kohta, sellaisena kuin se on vahvistettuna asiassa T-1/89, Rhône-Poulenc, ks. alaviite 178, 121, kohta.

([182]) Esimerkiksi asia Rhône-Poulenc, ks. alaviite 178, 125–127 kohta, tai asia ICI, ks. alaviite 179, 259–261 kohta.

([183]) Rikkomisen sisältöä käsitellään 72 kappaleessa ja sitä seuraavissa kappaleissa.

([184]) Kuten 66 kappaleessa määritellään.

([185]) Kuten 67–69 kappaleessa määritellään.

([186]) Katso erityisesti 44–45 kappale.

([187]) Kokousten merkityksestä British Sugarin kannalta katso esimerkiksi 46 kappale.

([188]) Yhdistetyt asiat 56 ja 58/64, Consten ja Grundig, Kok. 1966, s. 299, 342; katso myös julkisasiamiehenä asiassa Rhône-Poulenc toimineen tuomari Vesterdorfin lausunto, ks. alaviite 178, s. 942.

([189]) Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen neljännen jakson 93 kohta.

([190]) Katso 33 kappale.

([191]) Katso British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 2 kohta.

([192]) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 78–83 kohta.

([193]) Sen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 110–120 kohta.

([194]) Asia Rhône-Poulenc, ks. alaviite 178.

([195]) Neljännen jakson 51–53 kohta.

([196]) Tate & Lylen alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 3.5 kohta, osa I.

([197]) "that the contacts gave rise to an Arrangement which, subject to the appreciability of its effect on trade between Member States, fell within the prohibition of Article 85".

([198]) Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen ensimmäisen jakson 1.4 kohta.

([199]) "that it was party to arrangements which, subject to the appreciability of their effect on inter-State trade, infringed Article 85(1). In those circumstances and given the reduction in the scope of the allegations in the SO, there is substantial common ground between T & L and the Commission".

([200]) Tate & Lylen alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 3.7 kohta, osa I; Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen ensimmäisen jakson 1.6 kohta.

([201]) "the contacts that took place may have affected the speed of the ending of the price war, but they could not affect the outcome".

([202]) Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen toisen jakson 2.5 kohta.

([203]) Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen neljännen jakson 55 kohta.

([204]) 8 ja 17 kohta.

([205]) 73–79 kohta.

([206]) Sen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 54 kohdassa.

([207]) British Sugar 11 ja 53 kohdassa; Tate & Lyle neljännen jakson 20 ja 53 kohdassa; Napier Brown 29 kohdassa; James Budgett jäljempänä.

([208]) Katso 72 ja 74 kappale.

([209]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 13.2.1979 asiassa 85/76, Hoffmann-La Roche v. komissio, Kok. 1979, s. 461, 123 kohta.

([210]) Yhdistyneen kuningaskunnan kilpailutuomioistuin teki 21. elokuuta 1996 antamassaan tuomiossa saman päätelmän (katso 58 kappale).

([211]) Katso 66–71 kappale.

([212]) Katso 72–74 kappale.

([213]) 91–92 kappale.

([214]) Asia Rhône-Poulenc, ks. alaviite 178, 126–127 kohta; katso myös tämän päätöksen 70 kappale.

([215]) Katso 10 kappale.

([216]) Kyseiseen kirjeeseen viitataan 30, 44 ja 50 kappaleessa.

([217]) Katso 66 kappale.

([218]) Katso 30 kappale.

([219]) Katso 31 ja 58 kappale.

([220]) Katso edellä 66 kappale.

([221]) Katso edellä 51 kappale.

([222]) Katso edellä 72 kappale.

([223]) Katso 53 kappale.

([224]) Katso 56 kappale.

([225]) Asia Rhône-Poulenc, ks. alaviite 178.

([226]) Asia Rhône-Poulenc, ks. alaviite 178, 121–124 kohta.

([227]) Yhdistetyt asiat Suiker Unie ja muut, ks. alaviite 168, 172–176 kohta.

([228]) Asia Rhône-Poulenc, ks. alaviite 178, 123 kohta.

([229]) Asia Rhône-Poulenc, ks. alaviite 178, 122–124 kohta.

([230]) British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 148 kohta.

([231]) British Sugarin tarkstettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 41 kohta.

([232]) Kirjallinen vastaus tarkistettuun väitetiedoksiantoon, 37 kohta taulukko 10.

([233]) Kirjallinen vastaus tarkistettuun väitetiedoksiantoon, 43 kohta.

([234]) Kirjallinen vastaus tarkistettuun väitetiedoksiantoon, 8 kohta.

([235]) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 10 kohta.

([236]) Kirjallinen vastaus tarkistettuun väitetiedoksiantoon, 10 ja 125 kohta.

([237]) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 125 kohta.

([238]) British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 206 kohta, British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 10 kohta.

([239]) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 49 kohta.

([240]) British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 183 kohta mukaan lukien liite 19 ja kaaviot H ja J; British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 49 kohta.

([241]) British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 203 kohta mukaan lukien liite 10.

([242]) British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 204–207 kohta.

([243]) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 51 kohta.

([244]) British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 189 kohta.

([245]) "What took place was simply limited advance notice, albeit to a competitor, that a revised price list increase would be announced on a certain date. Such information was not confidential or proprietary and would have already been discussed with many customers".

([246]) British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 192 kohta.

([247]) "It follows that the meetings and the passing of information had no actual effect on the competitive behaviour of the parties".

([248]) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 52 kohta.

([249]) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 122 kohta.

([250]) British Sugarin British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 123 kohta.

([251]) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 125 kohta.

([252]) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 126 kohta.

([253]) Tate & Lylen tiloissa 27. maaliskuuta 1994 tehtyjen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 1), sivu 8.

([254]) Tate & Lylen alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 3.15–3.18 kohta ja 3.25, osa I; Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen neljännen jakson 60 kohta.

([255]) Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen toisen jakson 2.2–2.3 kohta.

([256]) Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen ensimmäisen jakson 1.4 kohta.

([257]) "that it was party to arrangements which, subject to the appreciability of their effect on inter-State trade, infringed Article 85(1). In those circumstances and given the reduction in the scope of the allegations in the SO, there is substantial common ground between T & L and the Commission".

([258]) Tate & Lylen alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 3.5 kohta, osa I.

([259]) "that the contacts gave rise to an arrangement which, subject to the appreciability of its effect on trade between Member States, fell within the prohibition of Article 85".

([260]) Tate & Lylen alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 3.7 kohta, osa I; Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen ensimmäisen jakson 1.6 kohta.

([261]) "the contacts that took place may have affected the speed of the ending of the price war, but they could not affect the outcome".

([262]) Tate & Lylen alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 1.6 kohta, osa I; katso myös sen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen ensimmäisen jakson 1.6 kohta.

([263]) "At most, the communication of such decisions could be expected only to short-circuit the normal process of market intelligence, and to accelerate the adjustment to those decisions which the market would in any event have had to make".

([264]) Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen toisen jakson 2.12 kohta.

([265]) "the information provided gave T & L a certain degree of comfort regarding BS' intended pricing policy".

([266]) Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen toisen jakson 2.13 kohta.

([267]) "Although T & L received advance warning of BS' intention to change its retail list prices and its broad retail discount policy such information was of little commercial value and merely provided limited comfort that BS were not intending to resume the price war. Moreover, receipt of such information did not affect end prices or the timing of the implementation of T & L's new retail prices, but simply enabled T & L to publish its own new retail price lists a little earlier than might otherwise have been the case".

([268]) Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen toisen jakson 2.6 kohta.

([269]) Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen toisen jakson 2.7 kohta.

([270]) Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen ensimmäisen jakson 1.5 kohta, katso myös toisen jakson 2.8 kohta.

([271]) Napier Brownin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 12 kohta.

([272]) Napier Brownin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 15 kohta.

([273]) 24 b kohta.

([274]) James Budgettin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 39 kohta.

([275]) Kyseiseen kirjeeseen viitataan 36 kappaleessa (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 5, sivu 4).

(276) "It also appears that sometimes information was exchanged between the companies about the volume discounts being applied to specific customers".

(277) Kyseiseen kirjeeseen viitataan 36 kappaleessa (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 5, sivu 4).

(278) "In connection with customer negotiations information has been exchanged about changes in the discounts that would be offered to some of the larger customers (who took supplies from both companies)".

(279) Katso 31 ja 58 kappale.

(280) "During the arrangement, BS informed TLS, before it made a general announcement to its customers, of changes in list prices, and discount policy, although TLS was not informed of any specific price or discount which was to be quoted to a specific customer".

(281) Yhdistetyt asiat *Consten ja Grundig*, ks. alaviite 188.

(282) Asia *Rhône-Poulenc*, ks. alaviite 178.

(283) Katso myös julisasiamiehenä asiassa *Rhône-Poulenc* toimineen tuomari Vesterdorfin lausunto, s. II–942, ks. alaviite 178.

(284) Katso 97 kappale.

(285) Asia *Rhône-Poulenc*, ks. alaviite 178, 122 kohta.

(286) Asia *Rhône-Poulenc*, ks. alaviite 178, 123 kohta.

(287) Asia *Rhône-Poulenc*, ks. alaviite 178, 124 kohta.

(288) Asia *Rhône-Poulenc*, ks. alaviite 178, 120 kohta.

(289) Asia *ACF Chemiefarma N.V.*, alaviite 178, 112 kohta.

(290) Asia *Rhône-Poulenc*, ks. alaviite 178, 126–127 kohta.

(291) Katso myös edellä 72–74 ja 90–94 kohta sekä jäljempänä kokousten tarkoitusta käsittelevä 134–154 kohta.

(292) Katso 29 kappaleen a kohta ja 30 ja 46 kappale.

(293) Katso 72, 74 ja 90 kappale.

(294) Katso 90 kappale.

(295) Katso 44, 45, 72 ja 73 kappale.

(296) Katso 41 kappale.

(297) Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen neljännen jakson 36 kohta.

(298) "the information was of use as to BS' probable intentions".

(299) Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen toisen jakson 2.12 kohta.

(300) "that the information provided gave T & L a certain degree of comfort regarding BS' intended pricing policy".

(301) Katso 47 kappale; het British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 10 ja 125 kohta; Tate & Lylen tarkistettun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen toisen jakson 2.13 kohta.

(302) British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 189 kohta.

(303) "what took place was simply limited advance notice, albeit to a competitor, that a revised price list increase would be announced on a certain date".

(304) Tate & Lyle tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen toisen jakson 2.13 kohta.

(305) "received advance warning of BS' intention to change its retail list prices and its broad retail discount policy".

(306) Tate & Lylen alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 1.6 kohta, osa I, ja sen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen ensimmäisen jakson 1.6 kohta.

(307) "short-circuit the normal process of market intelligence, and to accelerate the adjustment to those decisions".

(308) Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen toisen jakson 2.13 kohta.

(309) "enabled T & L to publish its own new retail price lists a little earlier than might otherwise have been the case".

(310) Katso 72–74 ja 90 kappale.

(311) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 7 kohta.

(312) Tarkistettuun väitetiedoksiantoon annetun kirjallisen vastauksen 10 kohta.

(313) British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 165 kohta.

(314) "anxious to involve the merchants in pricing decisions. They were competitors yet as customers, they derived their raw materials from, inter alia, British Sugar ... If British Sugar misjudged the situation in establishing its industrial price schedules or in its sales to the retail trade, the merchants would have been the first to complain. This is why bilateral discussions and meetings between the British Sugar and each merchant, which were paralleled by meetings between T & L and each merchant, evolved to meetings between all four parties".

(315) British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 20 kohta.

(316) "was obliged to consult with the merchants on the maintenance of an acceptable differential between industrial and retail prices, and also on acceptable differentials in price between the larger and smaller customers".

(317) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 21 kohta.

(318) "Following the acceptance of the undertakings in August 1986 the merchants acquired a special 'protected' status both as customers and as competitors of British Sugar".

(319) British Sugarin 18.–19. huhtikuuta 1996 pidetyssä suullisessa kuulemistilaisuudessa esittämä toteamus, sivu 18.

(320) Tarkistetun väitetiedoksiannon 73 kohta.

(321) British Sugarin 18.–19. huhtikuuta 1996 pidetyssä suullisessa kuulemistilaisuudessa esittämä toteamus, sivu 18.

(322) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 22 kohta.

(323) "From British Sugar's perspective it was vital (...) for British Sugar's prices to be sufficient for the merchants to secure an adequate margin on resale in order for them to survive".

(324) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 22 kohta.

(325) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 23 kohta.

(326) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 25 kohta.

(327) "it was essential, for the parties to have met regularly to ensure that the regime was working as it was intended to do and, in particular, to ensure that the merchants received prices which were non-discriminatory having regard to the volumes they purchased and that British Sugar would not discriminate against them, especially in relation to customers they had in common".

(328) 321 British Sugarin 18.–19. huhtikuuta 1996 pidetyssä suullisessa kuulemistilaisuudessa esittämä toteamus, sivu 18–19.

(329) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 27 kohta.

(330) Katso komission alkuperäisen väitetiedoksiannon 188–191 kohta.

(331) 26 ja 27 kappale.

(332) Tate & Lylen 16. heinäkuuta 1990 päivätty kirje Ison-Britannian kilpailuvirastolle (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 5); katso myös jäljempänä 139 kohta.

(333) Katso Fowlerin 18.–19. huhtikuuta 1996 pidetyssä suullisessa kuulemistilaisuudessa antama lausunto, sivu 77.

(334) Tate & Lylen tiloissa 27. toukokuuta 1994 suoritettujen tutkimusten muistiinpanot (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 1), sivu 9.

([335]) Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen toisen jakson 2.8 kohta, jossa viitataan Tate & Lylen 29. elokuuta 1990 päivättyyn kirjeeseen kilpauluvirastolle (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 3).

([336]) "other legitimate matters of general interest to the industry to be discussed".

([337]) 21–25 kappale.

([338]) Katso 44 ja 45 kappale.

([339]) Katso 34 ja 35 kappale.

([340]) Katso 44 ja 45 kappale.

([341]) Katso 32 ja 33 kappale.

([342]) Katso 26 kappale.

([343]) Huhtikuun 18.–19. päivänä 1996 pidetyn suullisen kuulemistilaisuuden pöytäkirja, sivut 76.

([344]) Huhtikuun 18.–19. päivänä 1996 pidetyn suullisen kuulemistilaisuuden pöytäkirja, sivu 76.

([345]) Huhtikuun 18.–19. päivänä 1996 pidetyn suullisen kuulemistilaisuuden pöytäkirja, sivu 76.

([346]) Tate & Lylen 16. heinäkuuta 1990 päivätty kirje Ison-Britannian killailuvirastolle (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 5).

([347]) Tate & Lylen 29. elokuuta 1990 päivätty kirje kilpailuvirastolle (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 3).

([348]) Huhtikuun 18.–19. päivänä 1996 pidetyn suullisen kuulemistilaisuuden pöytäkirja, sivu 77.

([349]) "the existence of the undertakings as being part of the context in which the meetings took place".

([350]) Tate & Lylen 16. heinäkuuta 1990 päivätty kirje kilpailuvirastolle (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 5), sivu 3.

([351]) "in the summer of 1986 there were indications that British Sugar was contemplating a change in its commercial policy vis-à-vis Tate & Lyle. At that time key relevant employees of British Sugar had left or were on the point of leaving. British Sugar was also required to give undertakings to the European Commission in the context of Napier Brown proceedings and it was facing commercial pressures. It was indicated to Tate & Lyle that British Sugar was prepared to adopt new commercial policies".

([352]) Katso 10 kappale.

([353]) Tate & Lylen 29. elokuuta 1990 päivätty kirje kilpailuvirastolle (tarkistetun väitetiedoksiannon liite 3, joka on mainittu 30 kappaleessa.

([354]) Päätös asiassa Napier Brown, ks. alaviite 25.

([355]) Päätös asiassa Napier Brown, ks. alaviite 25, 85–86 kohta.

([356]) Päätös asiassa Napier Brown, ks. alaviite 25, 60 kohta.

([357]) Katso 26 kappale.

([358]) Katso 137–139 kappale.

([359]) British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 20 kohta.

([360]) "was obliged to consult with the merchants on the maintenance of an acceptable differential between industrial and retail prices, and also on acceptable differentials in price between the larger and smaller customers".

([361]) Ridgwellin esittämä toteamus, 18.–19. huhtikuuta 1996 pidetyn suullisen kuulemistilaisuuden pöytäkirja, sivu 81.

([362]) "We certainly did discuss it, but I had no intention of discussing that with the other parties there. It was a private matter between us and British Sugar".

([363]) O'Hanlonin, esittämä toteamus, 18.–19. huhtikuuta 1996 pidetyn kuulemistilaisuuden pöytäkirja, sivu 82.

([364]) "My view, and I would endorse what's been said by Pat Ridgwell, whatever these meetings were about, the early ones, they weren't specifically about the issue of the retail over the bulk margin".

([365]) Päätös asiassa Napier Brown, ks. alaviite 25, 10 kohta.

([366]) Katso myös 27 kappale.

([367]) "In line with its policy of complying with all applicable laws the company is therefore committed to compliance with the EEC competition rules and will take every step to ensure observance of that policy. It is also the company's policy not only to observe the law but to go beyond mere compliance with the strict letter of the law and seek to avoid any conduct which may give rise to doubts as to whether or not is has acted lawfully. ... Therefore all directors, managers and other employees throughout the company are expected to follow the company's policy and comply with the spirit and the letter of the EEC competition rules. They are also expected to instil in all their subordinates a sense of obligation and concern to comply in the same way. No member of staff, at whatever level has the authority to give orders or to take any action which contradicts the company's policy as set out above".

([368]) "1. Brief description: A compliance programme to be enforced by British Sugar in respect of the supply, pricing and marketing of its products having regard to the competition rules contained in the Treaty of Rome".

([369]) "The relevant product market for the purposes of this application is granulated sugar for sale to retail and industrial clients. The relevant geographical market is the United Kingdom".

([370]) Katso esimerkiksi yhteisöjen tuomioistuimen tuomio asiassa 56/65, Société Technique Minière, Kok. 1966, s. 235, 249; yhteisöjen tuomioistuimen tuomio asiassa 5/69, Völk v. Vervaecke, Kok. 1969, s. 295, 302, 5–7 kohta; ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio asiassa T-77/92, Parker Pen v. komissio, Kok. 1994, s. II–549, 564, 39 kohta; ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio asiassa T-66/89, Publishers Association v. komissio, Kok. 1992, s. ECR II–1995, 2016–2017, 55 kohta.

([371]) Asia Parker Pen, ks. alaviite 370, 40 kohta, ja asiassa 99/79, Lancôme v. ETOS, Kok. 1980, s. 2511, 2536, 24 kohta.

([372]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio asiassa 8/72, Cementhandelaren v. komissio,, Kok. 1972] s. 977, 991, 29 kohta, ja asiassa 73/74, Papiers Peints v. komissio, Kok. 1975, s. 1491, 1513, 26 kohta.

([373]) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio asiassa 246/86, Belasco v. komissio, Kok. 1989, s. 2117, 2190–2191, 37–38 kohta.

([374]) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio asiassa T-35/92, John Deere v. komissio, Kok. 1994, s. II–957, 1009–1010, 101 kohta.

([375]) Katso 16–21 sekä 62 ja 63 kappale.

([376]) Katso 65 kappale.

([377]) Katso 16 ja 17 sekä 64 ja 65 kappale.

([378]) Asia Cementhandelaren, ks. alaviite 372, 29 kohta, ja asia Papiers Peints, ks. alaviite 372, 26 kohta.

([379]) Katso 15 kappale.

([380]) Katso 14 ja 20 kappale.

([381]) Katso 17 kappale.

([382]) Neljännen jakson 9 kohta.

([383]) "that it had stressed to importers that it would defend its sales on the UK market and that on occasion it had unilaterally threatened retaliatory action (although in fact it took no action despite increases in imports)".

([384]) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 143 kohta.

([385]) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 144–146 kohta.

([386]) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 158–161 kohta.

([387]) British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 61 kohta.

([388]) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 164 kohta.

(389) "even if British Sugar had engaged in anti-competitive conduct, which is strenuously denied, it did so in a manner which was carefully limited by the objective never to encourage imports. Thus the alleged 'agreement' was incapable of affecting trade between Member States".

(390) Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen neljännen jakson 80 kohta.

(391) Napier Brownin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 34 kohta.

(392) Katso 18.–19. huhtikuuta 1996 pidetyn suullisen kuulemistilaisuuden pöytäkirja, s. 67.

(393) "the main area of competition is the cost of importing sugar from the Continent plus the freight".

(394) Napier Brownin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen liitteessä A esitetyistä luvuista ilmenee, että Napier Brownin Yhdistyneeseen kuningaskuntaan tuoman valkoisen sokerin määrä kasvoi 60 prosenttia 1. tammikuuta 1986 ja 31. joulukuuta 1990 välisenä aikana.

(395) Katso 18.–19. huhtikuuta 1996 pidetyn suullisen kuulemistilaisuuden pöytäkirja, s. 67–68.

(396) James Budgettin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 55 kohta.

(397) James Budgettin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksenen 60 ja 61 kohta. Luvut on esitetty James Budgettin alkuperäiseen väitetiedoksiatoon antaman kirjallisen vastauksen taulukossa 6 ja sen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman vastauksen liitteessä 4. Katso myös Budgettin lausunto 18.–19. huhtikuuta 1996 pidetyssä suullisessa kuulemistilaisuudessa, s. 49.

(398) Katso 155–158 ja 159–168 kappale.

(399) British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 61 kohta.

(400) British Sugarin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 164 kohta.

(401) Katso 18.–19. huhtikuuta 1996 pidetyn suullisen kuulemistilaisuuden pöytäkirja, s. 32.

(402) Katso 159–163 sekä 167 ja 168 kappale.

(403) Lähde: komission pääosasto VI:n (Maatalous) sisäiset tilastot, joihin viitataan edellä 14 kappaleessa ja jotka sisältyvät kokonaisuudessaan (vuoteen 1993/1994 saakka) British Sugarin alkuperäiseen väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen taulukkoon 5, s. 33, ja sen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen, taulukkoon 7, s. 63 jälkeen.

(404) Katso 86–88 kappale.

(405) Katso 167 ja 168 kappale.

(406) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio asiassa 22/78, Hugin v. komissio, Kok. 1979, s. 1869, 1899–1901, 17–26 kohta.

(407) EYVL 30, 20.4.1962, s. 993/62.

(408) EYVL 53, 1.7.1962, s. 1571/62.

(409) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio asiassa C-399/93, Oude Luttikhuis, Kok. 1995, s. I-4515, 4527, 23 kohta; ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio yhdisteyissä asioissa T-70/92 ja T-71/92, Florimex v. komissio, Kok. 1997, s. II-693, 745, 152 kohta.

(410) EYVL L 177, 1.7.1981, s. 4.

(411) EYVL L 159, 3.6.1998, s. 38.

(412) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio asiassa 71/74, Frubo v. komissio, Kok. 1975, s. 563, 582–583, 22– 27 kohta, ja asiassa Oude Luttikhuis, ks. alaviite 411, 25 kohta.

(413) Kyseisen asetuksen 2 artiklan 2 kohdan toisen virkkeen tulkinnasta sen lähtökohtien kannalta ja asetuksen N:o 26 perustana olevista syistä katso yhteisöjen tuomioistuimen tuomio yhdistetyissä asioissa C-319/93, C-40/94 ja C-224/94 Dijkstra, Kok. 1995, s. I-4471,4506–4507, 17–20 kohta.

(414) Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen neljännen jakson 93 kohta. Katso myös tämän päätöksen 76 kappale.

(415) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio asiassa 19/77, Miller v. komissio, Kok. 1978, s.131, 152, 18 kohta; ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio asiassa T-29/92, SPO v. komissio, Kok. 1995, s. II-289, 402, 356–358 kohta; ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio asiassa T-61/89, Danks Pelsdy-avlerforing, Kok. 1992, s. II–1931, 1991–1992, 157 kohta; yhteisöjen tuomioistuimen tuomio asiassa C-279/87, Tipp-Ex v. komissio, Kok. 1990, s. I–261.

(416) Katso 65 ja 161 kappale.

(417) Katso 23 kappale.

(418) Katso 76 ja 188 kappale.

(419) Yhdistetyt asiat Suiker Unie ja muut, ks. alaviite 168.

(420) Yhdistetyt asiat Suiker Unie ja muut, ks. alaviite 166, 13–17 kohta.

(421) Yhdistetyt asiat Suiker Unie ja muut, ks. alaviite 166, 24 kohta.

(422) Yhdistetyt asiat Suiker Unie ja muut, ks. alaviite 168, 21–22 kohta.

(423) Asiassa IV/26.918 Euroopan sokeriteollisuus 2. tammikuuta 1973 tehty komission päätös 73/109/ETY, (EYVL L 140, 26.5.1973, s. 17).

(424) Yhdistetyt asiat Suiker Unie ja muut, ks. alaviite 168, 164–620 kohta.

(425) Yhdistetyt asiat Suiker Unie ja muut, ks. alaviite 168, 621 kohta.

(426) Katso myös 15 päivänä heinäkuuta 1997 annettu julkisasiamies Cosmaksen lausunto asiassa C-235/92 P, Montecatini v. komissio, 48 kohta, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa.

(427) Katso erityisesti 22 ja 23, 72–74 ja 86–88 kappale.

(428) Päätös asiassa Napier Brown, ks. alaviite 25, 10, 85 ja 86 kohta.

(429) Katso 27 ja 150–151 kappale.

(430) Napier Brown -menettely aloitettiin 19. syyskuuta 1980 komissiolle tehdyllä virallisella kantelulla.

(431) Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio asiassa 6/72, Continental Can v. komissio, 21.2.1973, Kok. 1973, s. 215, 244–245, 25 kohta; ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio asiassa T-51/89, Tetra Park Rausing SA v. komissio, 10.7.1990, Kok. 1990, s. II-309, 356–357, 22 kohta.

(432) EYVL C 207, 18.7.1996, s. 4.

(433) British Sugarin tarkistettun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 16 kohta ja jäljempänä olevat kohdat; Tate & Lylen tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 1.4 kohta ja jäljempänä olevat kohdat; Napier Brownin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antamaan kirjallisen vastauksen 5 kohta ja jäljempänä olevat kohdat; James Budgettin tarkistettuun väitetiedoksiantoon antaman kirjallisen vastauksen 3–5 kohta ja jäljempänä olvet kohdat.

(434) Tate & Lylen 16. heinäkuuta 1990 päivätty kirje kilpailuvirastolle (tarkstetun väitetiedoksiannon liite 5).

(435) Tate & Lylen 29. elokuuta 1990 päivätty kirje kilpailuvirastolle (tarkstetun väitetiedoksiannon liite 3).

(436) Katso edellä 213 kappale.